

ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΩΔΕΙΑ

ε ν ω σ η κ α θ η γ η ς

ς
ε
κ
π
α
ι
δ
ε
ν
σ
η
ς
η
ς

θ
ν
κ
α
λ
λ
ι
τ
ε
χ
ν
ι
κ
θ
ν

ς
η
ς
α
θ
ι
ν
η
η
θ
ν
η

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

No 1
ΑΠΡΙΛΗΣ 1984

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΔΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο

Ζωή Χατζή
Παπαναστασίου 49
10445 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 8316770

Εμβάσματα – Επιταγές

Μαρία Ρούσσου
Αστυπалаίας 18
11256 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 8658307

Σ' αυτή την έκδοση Συνεργάστηκαν

Ρένα Ανούση – Ηλία
Μάχη Κάνιστρα
Μάρθα Καπετανάκου
Τζένη Μαρκάκη
Αλκμήνη Νικολαΐδου
Ζωή Χατζή

Φωτοσύνθεση – Μοντάζ

Τάκης Κουβελιώτης
Λεωνίδου 25
Τηλ. 5248789 – 5246443

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Κώστας Φραγκόπουλος
Μαριάννα Παγουλάτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Η έκδοσή μας	3
	Εκπαιδευτικά σεμινάρια	4-5
ΑΛΚΜΗΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΤΔΟΥ	Πρωταρχικό μέλημα η καλλιέργεια της ψυχικής ευαισθησίας του παιδιού	6
ΡΕΝΑΣ ΑΝΟΥΣΗ	Ο προβληματισμός της ισορροπημένης σύνθεσης	8-9
ΜΑΧΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ	Η συμβολή του δασκάλου στην ανάδειξη των δημιουργικών ικανοτήτων του μαθητή	10-11
ΡΟΥΛΑΣ ΚΑΝΑΚΗ	Φωτογράμ	12-13
ΜΑΧΗΣ ΚΑΝΙΣΤΡΑ	Το γεωμετρικό διακοσμητικό σχέδιο	14-15
ΜΑΡΘΑΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΟΥ	Γνώση και αυθορμητισμός στην εικαστική έκφραση του παιδιού	16-17
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΡΥΦΥΛΛΑ	Κίνητρα για δημιουργικές αναζητήσεις	18-19
ΜΙΧΑΛΗ ΚΙΒΕΝΤΙΔΗ	Τέμπερα κατευθείαν απ' το σωληνάριο	20-21
ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΩΤΣΟΠΙΑΝΝΗ	Ξεκίνημα από ένα γνώριμο σχήμα	22-23
ΤΑΣΟΥ ΜΟΥΖΑΚΗ	Πρωταρχικός μας σκοπός η ψυχαγωγία και η δημιουργική έκφραση του παιδιού	24-25
ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ «ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ»	Εισαγωγή στο σχολείο της Θεατρικής Παιδείας ή γενικός καταποντισμός της διδασκαλίας της τέχνης	26
ΑΛΙΚΗΣ ΠΛΑΚΩΤΑΡΗ	Θέματα για κατανόηση της οργάνωσης του χώρου	28-29
	Το 1ο Συνέδριο Καλλιτεχνικής Παιδείας	30-31
ΕΦΗΣ ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ	Ένα χρήσιμο πείραμα «μουτζουρώστε ελεύθερα»	32-33
ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ «ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ»	Η Καλλιτεχνική Παιδεία είναι ανάγκη και όχι πολυτέλεια	34-35
ΜΑΡΙΑΣ ΡΟΥΣΣΟΥ	Ασκήσεις με μαρκαδόρους και τέμπερες	36-37
ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ	Σκέψεις για τη διδακτική των εικαστικών τεχνών	40-42
ΑΛΕΚΑΣ ΣΕΛΕΚΟΥ	Το Κολλάζ μέσο επικοινωνίας με την τέχνη για	42-43
ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΙΓΑΛΑ	Να οδηγούμε το μαθητή στη χρήση της φαντασίας του	44-45
ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΚΟΥΡΤΗ	Εικαστικοί προβληματισμοί μιας θεατρικής δράσης	46-47
ΣΤΕΛΛΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ	Οι σχέσεις δάσκαλου-μαθητή βασισμένες στην αμοιβαία αποδοχή και εκτίμηση	48-49
ΖΩΗΣ ΧΑΤΖΗ	Για μια εξοικείωση με τα προβλήματα της	50-51
ΝΑΤΑΣΑΣ ΧΡΙΣΤΕΛΗ	Για να νοιώσουν οι μαθητές τη χαρά της δημιουργίας	52-53
	Αποσπάσματα από τις συζητήσεις μας στο σεμινάριο	54-59
	Από τις δραστηριότητες της Ένωσης	60-64

Η ΕΚΔΟΣΗ ΜΑΣ

Η έκδοση της **Εικαστικής Παιδείας** από την Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων έρχεται να καλύψει πραγματικές ανάγκες γύρω από τα προβλήματα της Εικαστικής Παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση.

Οι καλλιτέχνες-εκπαιδευτικοί έχοντας συνείδηση του ρόλου της καλλιτεχνικής παιδείας, παρά τις αυξανόμενες δυσκολίες που συναντούν στην εκπαίδευση, με τις δικές τους δυνάμεις, με την πρωτοβουλία, τη δραστηριότητα και τη δημιουργικότητά τους, ανιχνεύουν και διερευνούν τους δρόμους που θα κάνουν τη διδασκαλία των Καλλιτεχνικών πιο ουσιαστική, την Καλλιτεχνική Παιδεία περισσότερο πλατιά και προσιτή για όλους τους μαθητές.

Η έκδοσή μας έχει σαν στόχο της να συμβάλει στην ανύψωση του διδακτικού περιεχομένου των Καλλιτεχνικών μαθημάτων αλλά και στην προώθηση της λύσης των προβλημάτων που συσσωρεύονται στον κλάδο των εικαστικών εκπαιδευτικών.

Μέσα από την ανταλλαγή ιδεών, ακόμα και συγκρουόμενων και αντιτιθέμενων πιθανά απόψεων, μέσα από την προβολή διαφόρων τεχνικών και την έκφραση ποικίλων διδακτικών εμπειριών, η «Εικαστική Παιδεία» φιλοδοξεί να συγκεντρώσει και να δώσει, όσο είναι σήμερα δυνατόν πιο ζωντανά, συστηματοποιημένες μια σειρά από ιδέες και προτάσεις διδακτικών πειραμάτων και μεθόδων των καλλιτεχνών-εκπαιδευτικών, να προκαλέσει καινούργια δημιουργικά ερεθίσματα ανάμεσα στους συναδέλφους και να ανανεώσει το ενδιαφέρον όλου του κλάδου για την υπόθεση και την προοπτική της Καλλιτεχνικής Παιδείας.

Οι συνάδελφοι καλλιτέχνες-εκπαιδευτικοί δεν είναι βέβαιοι... λογοτέχνες, ούτε δημοσιογράφοι ή φιλόλογοι. Μα είμαστε βέβαιοι, πως τελικά, όταν οι ίδιοι οι καλλιτέχνες μιλούν για τη δουλειά και τα προβλήματά της, όσο κι αν σε μια πρώτη προσπάθεια οι γραπτές διατυπώσεις μπορεί πιθανά και να χωλαίνουν κάπου-κάπου, όμως τότε ακριβώς μπαίνουμε στην καρδιά του ζητούμενου, δεν «φιλολογούμε» για την εικαστική καλλιτεχνική παιδεία, αλλά εντοπίζουμε τα συγκεκριμένα προβλήματά της, όπως έχουν αναδειχτεί μέσα απ' τη ζωή, την πράξη, την εμπειρία, την καθημερινή αυτομόρφωση και την έρευνα.

Ίσα-ίσα, μέσα από μια τέτοια διαδικασία, οι ίδιοι καλλιτέχνες βοηθιόμαστε να βάλουμε σε μια τάξη τις όποιες σκόρπιες ιδέες, να συγκροτήσουμε και να συστηματοποιήσουμε τις βάσεις για μια πιο σωστή και αποδοτική διδασκαλία.

Στο πρώτο τούτο τεύχος της **Εικαστικής Παιδείας** είκοσι περίπου συνάδελφοι, καλλιτέχνες, εκπαιδευτικοί, άλλοι παλαιότεροι κι άλλοι νεότεροι, εκθέτουν τις απόψεις και τις μεθόδους τους, ή κάποιες επιμέρους πτυχές της όλης διδασκαλίας τους. Τίποτε δεν είναι «αποκλειστικό» και «τελειωμένο» κι όλα επιδέχονται την κριτική αξιολόγηση και την εφαρμογή ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε ξεχωριστού χώρου, τις δυνατότητες που παρέχονται για την αξιοποίησή τους και το «ταπεραμένο» του καλλιτέχνη συνάδελφου. Μα όλες αποτελούν χρήσιμες εμπειρίες και προσφέρονται, πιστεύουμε, για μια δημιουργική συζήτηση.

Όχι μόνο ανάμεσα στους καλλιτέχνες αλλά και ανάμεσα σε μας και τους μαθητές μας κι όλους τους συναδέλφους μας, ανάμεσα σ' όλους όσους ενδιαφέρονται για την Καλλιτεχνική Παιδεία.

Αν αυτή η συζήτηση προωθηθεί πραγματικά, δίνοντας μια πρακτική και χρήσιμη συνέχεια στην πρωτοβουλία για την έκδοση της **Εικαστικής Παιδείας**, αυτό θα αποτελέσει μια ηθική στήριξη των προσπαθειών μας και μια μεγάλη ικανοποίηση για την Ένωσή μας, για όλους όσους δούλεψαν για να βγει τούτο το περιοδικό.

Σε κάθε περίπτωση, καθώς αντιμετωπίζουμε την αδιαφορία ουσιαστικά των αρμοδίων για την εικαστική εκπαίδευση στα σχολεία και βρισκόμαστε μπροστά στην πραγματικότητα ενός παρατεινόμενου και διαρκούς υποβιβασμού της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, οι προσπάθειες των καλλιτεχνών-εκπαιδευτικών δείχνουν το πραγματικό ενδιαφέρον τους

για την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής μας παιδείας και την απόφασή τους να συμβάλλουν ενεργητικά στη διαμόρφωση πιο ουσιαστικών προϋποθέσεων για την ποιοτική άνοδο της καλλιτεχνικής διδασκαλίας και τη δημιουργία όλο και πιο στέρεων επιστημονικών βάσεων της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

Ακόμα για να προωθήσουν επίμονα όλα τα βασικά αιτήματα των καλλιτεχνών εκπαιδευτικών αποτρέποντας κάθε προσπάθεια νέου υποβιβασμού των καλλιτεχνών και κατοχυρώνοντας και προάγοντας παραπέρα τη θέση των καλλιτεχνικών στην εκπαίδευση.

Το Δ.Σ. της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Μια άποψη από τα σεμινάρια που οργάνωσε η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, στις αρχές της σχολικής χρονιάς 5-9 Σεπτεμβρίου 1983

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ

- Μια σημαντική πρωτοβουλία της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων.
- Να στηριχθούμε στη δύναμη της συλλογικής επεξεργασίας των προβλημάτων και στην αλληλοβοήθεια.

Η Ένωση, στηριγμένη στο υπάρχον καλλιτεχνικό δυναμικό που υπηρετεί στη Μ. Εκπαίδευση, ανέλαβε, προγραμματίσει και διοργάνωσε με επιτυχία εκπαιδευτικά σεμινάρια, γύρω από τις μεθόδους διδασκαλίας του μαθήματος των Καλλιτεχνικών. Σεμινάρια που είχαν σα στόχο μέσα από τη συλλογική επεξεργασία των προβλημάτων, την ενημέρωση, πληροφόρηση, ανταλλαγή απόψεων και αλληλοβοήθεια των Καλλιτεχνών - Εκπαιδευτικών, τη συνολική ανύψωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών και τη δημιουργία πιο στέρεων επιστημονικών βάσεων διδασκαλίας.

Στα σεμινάρια αυτά πήραν μέρος 150 καλλιτέχνες- καθηγητές Μ. Εκπαίδευσης από την Αθήνα και την επαρχία.

Οι συνάδελφοι **Ανούση Ηλία Ειρήνη, Δημοπούλου Ανδρομάχη, Δούκα Δανάη, Κανάκη-Κανέλη Ρούλα, Κάντιστρα Μάχη, Καπετανάκου Μάρθα, Καραφύλλα Ιφιγένεια, Κιβεντίδης Μιχάλης, Κωτσόγιαννης Δημήτρης, Μουζάκης Τάσος, Πλακωτάρη Αλίκη, Ροδοπούλου Ευτυχία, Ρούσσου Μαρία, Σαρανταπούλου Χριστίνα, Σελέκου Αλέκα, Σιγάλας Γιώργος, Σκούρτης Άγγελος, Σωτηροπούλου Στέλλα, Χατζή Ζωή, Χριστέλη Νατάσσα**, έδειξαν στα σεμινάρια τη δουλειά τους και ανέπτυξαν διάφορες αντιλήψεις και μεθόδους γύρω από τη διδασκαλία των καλλιτεχνικών, έκαναν προτάσεις για μια πιο αποδοτική δουλειά και επέδειξαν χρήσιμες και πρακτικά αξιοποιήσιμες τεχνικές, ενώ επακολουθούσαν συζητήσεις γι' αυτά με τη συμμετοχή όλων των παρισταμένων.

Ενώ διαρκούσαν τα σεμινάρια, ενδιάμεσα, πραγματοποιήθηκε έκτακτη Γενική Συνέλευση των μελών της Ένωσης, όπου πάρθηκε μεταξύ άλλων η απόφαση για την έκδοση του περιοδικού μας Εικαστική Παιδεία.

• Ανοίγοντας τις εργασίες των σεμιναρίων η Ζωή Χατζή, πρόεδρος της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων τόνισε: «Θα θέλαμε πρώτα-πρώτα να καλωσορίσουμε όσους συναδέλφους από τα Γυμνάσια της επαρχίας ήρθαν για να πάρουν μέρος στο σεμινάριο μας, κάνοντας γι' αυτό προσωπικά έξοδα και κόπους. Αλλά και όλους τους συναδέλφους που παρευρίσκονται για να κάνουμε όλοι μαζί, συλλογικά, το ξεκίνημα των δραστηριοτήτων της Ένωσής μας, μπροστά στην καινούρια σχολική χρονιά.

Η παρουσία μας εδώ, επιβεβαιώνει 1) τη θέληση των Καθηγητών Καλλιτεχνικών της Μέσης Εκπαίδευσης να δουλέψουν για την ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής μας Εκπαίδευσης και να κινηθούν συλλογικά, κόντρα στην τάση του διαρκούς, ασυλλόγιστου και επικίνδυνου υποβιβασμού της Καλλιτεχνικής Παιδείας.

2) Τη θέληση των Καθηγητών-Καλλιτεχνών να επιμορφωθούν παραπέρα και να προάγουν την ατομική καλλιτεχνική και εκπαιδευτική τους κατάρτιση και πληροφόρηση. Τη θέληση τους να στηριχτούν στη δύναμη της συλλογικής επεξεργασίας και στην αλληλοβοήθεια για να εμπλουτίσουν τις ιδιαίτερες εμπειρίες τους και να αναπτύξουν τα ατομικά τους κριτήρια. Αυτή είναι και η μόνη δυνατότητα που επιτρέπει να ανεβάσουμε συνολικά σε επιστημονική βάση το επίπεδο διδασκαλίας του μαθήματος μας.

Ο Σακελλάρης Βασίλης απευθύνει χαιρετισμό εκ μέρους του ΔΣ της ΟΛΜΕ.

Στο προεδρείο τα μέλη του Δ.Σ. Σωτηροπούλου Στέλλα, Σελέκου Αλέκα, Καραφύλλα Ιφιγένεια

Το πιο σημαντικό για μας είναι να υπάρχει ένα οικείο ζεστό κλίμα μέσα σ' αυτόν το χώρο, που θα επιτρέψει στον καθένα μας να εκφράσει με περισσότερη άνεση τη γνώμη του και να προβάλλει τις όποιες απόψεις του, τη συμφωνία ή τη διαφωνία του για το ένα ή το άλλο ζήτημα, ώστε πιο ζωντανά να δώσουμε όλοι τη συμβολή μας για την πληρέστερη αφομοίωση και κατανόηση των προτάσεων και των μεθόδων διδασκαλίας που θα συζητηθούν.

Είναι θετικό ότι το Υπουργείο Παιδείας ενέκρινε την πραγματοποίηση αυτών των σεμιναρίων - δυστυχώς όμως δεν ενέκρινε δαπάνες που θα επέτρεπαν και σ' άλλους συναδέλφους από την επαρχία να είναι μαζί μας.

Αν και είναι πρώτη φορά που οργανώνει η Ένωση μας τέτοια σεμινάρια **εγκεκριμένα** από το Υπουργείο Παιδείας, δεν είναι όμως πρώτη φορά που εμείς κάνουμε μια παρόμοια εργασία. Όπως ήδη το γνωρίζουν οι περισσότεροι από μας, σεμινάρια σε διαφορετικό οπωσδήποτε πλαίσιο και με πιο περιορισμένες δυνατότητες, γίνονται απ' την αρχή της ίδρυσης της Ένωσης μας, σε ώρες εκτός σχολείου αλλά συχνά με αρκετά ευρεία συμμετοχή, κυρίως από τους νέους συναδέλφους.

Έχουμε ανάγκη αυτά τα σεμινάρια. Έτσι θα πετύχουμε μια διαρκή ανανέωση και επιμόρφωσή μας, εκσυγχρονισμό των καλλιτεχνικών μας γνώσεων, τροφοδότηση της προσπάθειάς μας με νέες ιδέες.

• Ο κ. Π. Καλδής πρώην επιθεωρητής Μ. Εκπαίδευσης, παραβρέθηκε στα σεμινάρια της Ένωσης. Μιλώντας, τόνισε μεταξύ άλλων:

«... Θα ήθελα σαν τελευταία παραίνεση, διότι εγώ κατά πάσα πιθανότητα θα φύγω από την υπηρεσία, να σας παρακαλέσω, να συνεχίσετε με την ίδια όρεξη παρά το γεγονός ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες γίνεται το μάθημά μας, κυμαίνονται μεταξύ του αντίξοου και του ανύπαρκτου. Πολλές φορές μάλιστα, όπως είχα διαπιστώσει κι εγώ ο ίδιος, οι δυσκολίες δεν είναι αντικειμενικές αλλά προέρχονται δυστυχώς και από το ίδιο το περιβάλλον του σχολείου. Έχουν συμβεί τέτοια περιστατικά.

Το παρήγορο σε μας είναι ότι επικρατεί άλλο κλίμα κι άλλη αντίληψη σε ότι αφορά την αποστολή μας.

Όπως τουλάχιστον είχα την ευκαιρία να διαπιστώσω στον κλάδο το δικό μας όλοι οι συνάδελφοι προσπαθούν πάση θυσία και όσο μπορούν περισσότερο να αποδώσουν, χωρίς να σκέπτονται ούτε ώρες δουλειάς, ούτε αμοιβές, ούτε τίποτα...»

• Στα σεμινάρια παραβρέθηκαν και απηύθυναν χαιρετισμό εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ). Μιλώντας εκ μέρους της ΟΛΜΕ ο κ. Βασίλης Σακελλάρης, υπογράμμισε: «Σας μεταφέρουμε τους χαιρετισμούς και τις ευχές της Ομοσπονδίας των Καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης για δημιουργική συζήτηση στα σεμινάρια σας και ευόδωση κατά το δυνατόν των εργασιών σας. Η Ομοσπονδία μας σας νοιώθει αναπόσπαστο κομμάτι του κλάδου και στο μέτρο του δυνατού προσπαθεί κι αυτή να συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων σας, οφείλει άλλωστε να το κάνει αυτό.

Προσωπικά τρέφω ιδιαίτερη εκτίμηση για το αντικείμενο της δουλειάς σας. Νομίζω ότι το θέμα της Καλλιτεχνικής Παιδείας δεν είναι κάτι απλό, είναι κάτι παρά πολύ σοβαρό και πρέπει οπωσδήποτε να μη μένει έξω από τους στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων, ούτε από τους σκοπούς της εκπαίδευσης».

Ο Επιθεωρητής Καλλιτεχνικών Καλδής Παναγιώτης απευθύνει χαιρετισμό.

Στο προεδρείο η Ζωή Χατζή και δεξιά η Ρένα Ανούση

ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ ΜΕΛΗΜΑ Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΑΛΚΜΗΝΗ ΝΙΚΟΛΑΤΔΟΥ
2ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών

Αγαπητοί συνάδελφοι

Συγκεντρωθήκαμε όλοι μας εδώ, αφ' ενός για να τονίσουμε την ύπαρξή μας σαν κλάδος και να κάνουμε αισθητή την παρουσία μας στο χώρο της εκπαίδευσης, αφ' ετέρου με τις εμπειρίες μας να αλληλοβοηθηθούμε παλιότεροι και νεότεροι συνάδελφοι στο εκπαιδευτικό μας έργο. Αυτό, το πρώτο βήμα συλλογικής προσπάθειας στον κλάδο μας το χαιρετούμε με συγκίνηση γιατί από αυτήν τη συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων θα βγει μια εργασία όπου με σαφήνεια και σύστημα θα αναπτύσσονται μέθοδοι διδασκαλίας των καλλιτεχνικών προσαρμοσμένες στα ελληνικά δεδομένα.

Ηθικό συμπαραστάτη σ' αυτήν τη δραστηριότητά μας ζητούμε να έχουμε και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών. Θα πρέπει κάποτε το σχίσμα μεταξύ Ανώτατης και Μέσης Καλλιτεχνικής Παιδείας να εκλείψει.

Πρέπει κάποτε να κατανοήσουμε ότι για να έχουμε διάδοση αλλά και κατοχύρωση της Τέχνης στον τόπο μας, απαραίτητο είναι να καλλιεργείται στους σπουδαστές της Σχολής, αγάπη και διάθεση για προσφορά της καλλιτεχνικής γνώσης και όχι να μένει η Καλλιτεχνική Παιδεία ερμητικά κλεισμένη μέσα στα τείχη της Σχολής.

Το παλιρροϊκό κύμα της Τεχνολογίας που έρχεται να σαρώσει κάθε ουμανιστικό στοιχείο στη ζωή μας και μαζί μ' αυτό και την Τέχνη πρέπει να το αναχαιτίσουμε.

Χαρακτηριστικό γεγονός στην εποχή μας είναι ότι γενικά η εκπαίδευση ευνοεί με τρόπο δυσανάλογο την ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας σε βάρος της ουμανιστικής μόρφωσης, την ορθολογική σκέψη σε βάρος της ενορατικής, με αποτέλεσμα το ευαίσθητο ψυχικά άτομο να χαρακτηρίζεται αδύναμο και απροσάρμοστο και το συναίσθημα να θεωρείται πολυτέλεια. Αυτή είναι η φιλοσοφία της εποχής μας.

Φυσικά ο άνθρωπος κατά την εξέλιξή του αντιμετώπισε συχνά και έντονα το πρόβλημα της επιβίωσης, γεγονός που του διαμόρφωσε ανάλογη και μονόπλευρη νοοτροπία.

Σήμερα όμως δεν πρέπει να συμβαίνει το ίδιο. Ο άνθρωπος οφείλει να είναι πολυδιάστατος. Σ' αυτή την πολλαπλότητα πρέπει να στοχεύει η συστηματική εκπαίδευση.

Ο ιδανικός ανθρώπινος τύπος πρέπει να είναι ο συνδυασμός του πρακτικού και θεωρητικού ανθρώπου.

Γνωστό είναι ότι τις μεγάλες ιστορικές εποχές τις δημιούργησε ο πλούσιος ανθρώπινος ψυχισμός.

Η ευρωπαϊκή Αναγέννηση δεν ήταν δημιούργημα κανενός στρατηλάτη ούτε καμιάς εγκεφαλικής νοοτροπίας, ήταν αποτέλεσμα ενός νέου πνεύματος, του ουμανιστικού, που απλώθηκε και σκόρπισε τα μουντά σύννεφα του Μεσαίωνα για να λάμψει και πάλι η χαρά της ζωής και η ελεύθερη σκέψη.

Σαν πρώτο μέλημα λοιπόν πρέπει να έχει το σχολείο την καλλιέργεια της ψυχικής ευαισθησίας στο παιδί κι αυτό επιτυγχάνεται μόνο με την Τέχνη.

Ο άνθρωπος νοιώθει την ανάγκη της επικοινωνίας, με το συνάνθρωπό του σε γλώσσα πιο αυθόρμητη, πιο συναισθηματική, κι αυτό το στοιχείο τού το προσφέρει μόνο η Τέχνη.

Ο άνθρωπος ζητά να λυτρωθεί ψυχικά, να ξεφύγει από την πεζότητα της καθημερινότητας κι αυτήν τη δυνατότητα του δίνει και πάλι μόνο η Τέχνη.

Γι' αυτό η γνώση που προσφέρεται στο σχολείο δεν πρέπει, να περιορίζεται μόνο στην κάλυψη πρακτικών αναγκών αλλά να αποτελεί και στοιχείο καθαρής πνευματικής δραστηριότητας δηλαδή γνώση καθνή, ανιδιοτελή που σ' αυτήν οι αρχαίοι Έλληνες, με το αλάθητο κριτήριό τους, έδωσαν προτεραιότητα, γιατί απέβλεπαν όχι στον υλικό πλούτο αλλά στη δημιουργία ανώτερων ανθρώπων.

ΟΧΙ ΥΠΟΒΙΒΑΣΜΟ ΚΑΙ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γονείς και κηδεμόνες
Μαθητές και μαθήτριες
Συνάδελφοι εκπαιδευτικοί

Μαζί με τους καλλιτέχνες και όλους τους πνευματικούς ανθρώπους δώστε τη συμβολή σας για την ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ στα σχολεία για την ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Παλαίψτε μαζί μας και υποστηρίξτε τα αιτήματά μας

- ΝΑ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΟΥΝ ΟΙ ΩΡΕΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
- ΝΑ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΝ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
- ΝΑ ΔΙΕΥΡΥΝΘΟΥΝ ΟΙ ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΛΥΦΘΟΥΝ ΤΑ ΚΕΝΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

**Η καλλιτεχνική παιδεία
δεν είναι πολυτέλεια αλλά ανάγκη**

**ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Αφίσα που κυκλοφόρησε η Ένωση στα Γυμνάσια-Λύκεια της Αθήνας και της Επαρχίας επιδιώκοντας να ευαισθητοποιήσει εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς γύρω από το πρόβλημα των καλλιτεχνικών και για να αποτραπεί η κατεύθυνση του διαρκούς υποβιβασμού της καλλιτεχνικής παιδείας

Ο ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

ΡΕΝΑ ΑΝΟΥΣΗ - ΗΛΙΑ

Πρότυπος Ευαγγελική Σχολή

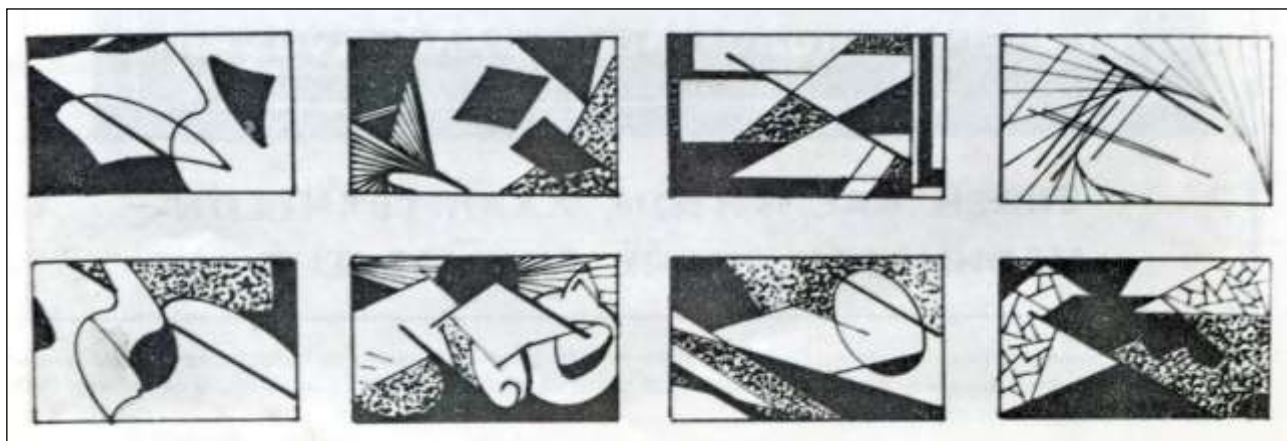
Πολλά χρόνια προσπαθώ να βρω μια μέθοδο διδασκαλίας, που θα προκαλούσε το μεγάλο ενδιαφέρον των μαθητών για τελείως δική τους καλλιτεχνική έκφραση. Έχω εφαρμόσει και έχω απορρίψει πολλές. Σε μια έχω σταθεί περισσότερο, στη σύνθεση που είναι και η πλέον δύσκολη. Ο προβληματισμός της ισορροπημένης σύνθεσης μαγεύει τα παιδιά όλων των τάξεων Γυμνασίου και Λυκείου. Αρχίζουμε με τη γραμμή και ολοκληρώνουμε με χρώμα. Με δύο - τρία στοιχεία συγκεκριμένα ή αφηρημένα ερεθίζεται η φαντασία των μαθητών και αρχίζει σαν χείμαρρος η δημιουργία.

Όσο πιο αφηρημένη είναι η εικόνα, τόσο πιο κοντά βρισκόμαστε στην πραγματικότητα. Ο μαθητής προχωρεί στην ανάλυση, την προβολή, την αφαίρεση, με έκδηλη τη χαρά της δημιουργίας που είναι ανεπανάληπτη. Σ' αυτή την προσπάθεια ο μαθητής εργάζεται μόνος του ανεξάρτητα από το σύνολο της τάξης, αλλά με μια συνεργασία στο τέλος για να ενταχτεί η συνθετική παράσταση στο δημιουργικό κέννα της ομάδας. Καθένας προχωρεί στην ανακάλυψη μιας δικής του λύσης, φυσικά βοηθούμενος κατά κάποιο τρόπο από τη διδασκαλία. Η ομορφιά, η τελειότητα δεν διδάσκονται σαν αρετές του μαθήματος αλλά προκύπτουν. Στην τέχνη περισσότερο από κάθε άλλη μάθηση τα παραδείγματα και η προφορική διδασκαλία έχουν ασύγκριτη δύναμη. Τα παραδείγματα βγαίνουν από τα όρια των ιδίων των παιδιών.

Σύνθεση εικόνας

Οι γραμμές που χρησιμοποιούνται μας δίνουν μια προκαταρκτική μέθοδο για να κρυσταλλοποιήσουμε τις ιδέες μας. Είναι «όργανα στενογραφίας» και αυτός είναι μόνο ο σκοπός τους. Όταν κατά τη διάρκεια του πειραματισμού σχηματίζεται ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα στο σχέδιο, είναι σωστότερο να σταματάμε και να προσπαθούμε να το επεξεργαστούμε μέχρι να γίνει μια σύνθεση με περισσότερη έννοια προσθέτοντας χρώμα ή τόνο και εκτείνοντας τις γραμμές σε επιφάνειες.

ΣΤΟ σχήμα 1 υπάρχουν παραλλαγές που βασίζονται στην ανάπτυξη μιας γραμμής με κλίση προς τα πάνω και αριστερά. Το ίδιο μήκος, η ίδια διεύθυνση και η ίδια θέση διατηρούνται σε κάθε σύνθεση. Η διεργασία της σύνθεσης αρχίζει με τη βασική γραμμή. Από τη στιγμή που τραβιέται μέσα στον ορθογώνιο χώρο, ένα τέχνασμα χρησιμοποιείται γραφικά για να αλλάξει το χαρακτήρα του ορθογωνίου χώρου. Οι πολλοί συνδυασμοί των γραμμών που χρησιμοποιούνται για παραπέρα ανάπτυξη, μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής: 1. Παράλληλες γραμμές, όχι αναγκαστικά του ίδιου μήκους. 2. Ευθείες γραμμές ποικίλων μηκών και διευθύνσεων. 3. Ανοικτές και κλειστές καμπύλες.

Οι ποικίλοι συνδυασμοί των δύο γραμμών αλλάζουν τις σχέσεις των χώρων μέσα στο ορθογώνιο. Η επιφάνεια του κύριου ενδιαφέροντος αλλάζει. Οι εντάσεις που δημιουργούνται από την αύξηση του αριθμού των επιφανειών θέλουν λίγη προσοχή. Όσο αυξάνουμε τον αριθμό των ευθειών, τόσο το πρόβλημα του ελέγχου γίνεται δυσκολότερο. Η σκελετώδης δομή δημιουργεί την ψευδαίσθηση της κίνησης πλάγια και στο επίπεδο. Κίνηση που βοηθά στη δημιουργία της αίσθησης του τρισδιάστατου χώρου

Κυριαρχία της διεύθυνσης, κυριαρχία της φωτεινής και σκοτεινής αντίθεσης:

Σε κάθε μια από τις συνθέσεις η πλάγια διεύθυνση είναι η κυρίαρχη κίνηση.

Οι τόνοι προσθέτουν ένα αίσθημα βάθους και βοηθούν τον έλεγχο της κίνησης του ματιού. Όσο η πλάγια κίνηση παραμένει κυρίαρχη, ένα αίσθημα ανησυχίας διαποτίζει κάθε εικόνα. Η δύναμη της γραμμής στο να εκφράζει κίνηση φαίνεται εδώ πολύ καθαρά.

Εάν εξετάσουμε σε κάθε σχέδιο την κάθε επιφάνεια σε σχέση με τις άλλες, θα βρούμε ότι υπάρχει σημαντική ποικιλία στις επιφάνειες, εξαιτίας αλλαγών στο σχήμα, στη διεύθυνση και στον τόνο. Η εσωτερική δομή κάθε εικόνας τραβάει την προσοχή μας αφού έχουμε αρχικά εντυπωσιαστεί από την κυρίαρχη πλάγια κίνηση.

Η ισορροπία που έχει επιτευχθεί σε κάθε σύνθεση από την ορθή σχέση μεταξύ των εσωτερικών μερών, αντισταθμίζεται από τη διαγώνια κίνηση. Η αντίθεση που δημιουργείται έτσι, προσθέτει ένταση σε κάθε παραλλαγή. Σε μερικές από τις εικόνες υπάρχουν έντονες και ξαφνικές αλλαγές διεύθυνσης που δημιουργούν μια αύξηση της έντασης.

Όταν τα παιδιά αποφασίσουν να βάλουν χρώμα, διατηρούν το αίσθημα της ανησυχίας με έντονα χρώματα που έχουν αντιθέσεις ή πάλι άλλοι μαθητές διατηρούν το αίσθημα της ηρεμίας με διαβαθμίσεις απαλές.

Αφού γίνουν όλες οι συνθέσεις από τους μαθητές, ο ένας παίρνει το σχέδιο του άλλου και διαλέγουν την καλύτερη σύνθεση από το σύνολο των πολλών και γίνεται μεγέθυνση δέκα φορές με την ίδια κλίμακα. Το αποτέλεσμα είναι εκπληκτικό.

Συμπέρασμα: Μετά απ' όλες αυτές τις μικρές συνθέσεις μπορούν πολύ εύκολα τα παιδιά να ζωγραφίσουν ελεύθερα το κάθε θέμα με μεγάλη ευχέρεια.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΜΑΧΗ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ
Γυμνάσιο - Λύκειο Κερατέας

Η μέθοδος διδασκαλίας που αναφέρω εφαρμόστηκε τα χρόνια '81-'82 και '82-'83 στο Γυμνάσιο και Λύκειο Κερατέας. **Δύο λόγια για το περιβάλλον.** Έγινε προσπάθεια να διαμορφωθεί μια αίθουσα του Σχολείου σε «εργαστήριο καλλιτεχνικής δημιουργίας». Ο σύλλογος Γονέων μας προμήθευε φελιζόλ και ένα φύλλο νοβοπάν 2Χ2 μ. που στηριγμένο σε δύο θρανία αποτέλεσε πάγκο για ομαδικές και λοιπές εργασίες που χρειάζονται χώρο. Τα φελιζόλ καρφωμένα στον τοίχο αποτέλεσαν τα εκθετήρια όπου καρφιτσώνονταν τα έργα. Κάθε τμήμα τάξης είχε το δικό του χώρο σ' αυτά. Δεν αναπτύσσω τα άπειρα οφέλη παιδαγωγικά και πρακτικά που προσφέρει αυτή η διαρκώς ανανεωμένη εκθεσιακή δράση.

• Όλα τα παραπάνω γίνονται και στην κοινή αίθουσα κάθε τάξης (αν δεν περισσεύει αίθουσα στο σχολείο) στο πίσω μέρος της, με το νοβοπάν κινητό κατά τα άλλα μαθήματα. Φυσικά, μόνο όταν πρόκειται για δίκωρο μάθημα.

Το σκεπτικό της μεθόδου βασίζεται στις παρακάτω αρχές:

1. Να νοιώθει κάθε παιδί ότι αξίζει

(Τα δειλά ή φοβισμένα παιδιά και όσα αποκλειστικά αντιγράφουν, βοηθιούνται να πλουτίσουν τον κόσμο τους καταφέροντας με τις δικές τους δυνάμεις καλά αποτελέσματα. Στα πρώτα δίνονται διέξοδοι μέσα από τα χρώματα, το κολλάζ, το περίγραμμα του χεριού τους σε διάφορες στάσεις και περιβάλλοντα που τα ενδιαφέρουν. Στα δεύτερα, γίνεται προσπάθεια ήρεμα και όχι βιαστικά να ενδιαφερθούν για τις δικές τους εμπειρίες, ζωγραφίζοντας από τη φύση κι όχι από εικόνες έτοιμες, ότι τα απασχολεί και τα ενδιαφέρει).

2. Να ψάχνει σε μια φιλική και ήρεμη ατμόσφαιρα να βρει και να καλλιεργήσει τα καλύτερα στοιχεία του.

Είμαστε παιδαγωγοί στο Σχολείο, που μέσα από την ειδικότητα μας προσπαθούμε να απελευθερώσουμε **σε κάθε παιδί** τις δημιουργικές του δυνατότητες καλλιεργώντας το αισθητικά, όχι με βία, ούτε με βιαστικές προσπάθειες να κάνουμε τη σχολική τάξη «Σχολή Καλών Τεχνών».

• Το παιδί στο Γυμνάσιο, ακόμα και στην Α' Λυκείου, έχει πρώτη ανάγκη την έκφραση, όχι την **από έξω** μάθηση, την έκφραση των βιωμάτων του κι όχι την ικανότητα να πετυχαίνει αποτελέσματα ετεροκίνητα. Τον εαυτό του ψάχνει κι όχι ένα ωραίο **έτοιμο** ρούχο. Και μέσα από την αυτογνωσία που αποκτά με το ψάξιμο των βιωμάτων του φτάνει και στα ικανοποιητικά αποτελέσματα, στην κατακτημένη πια γνώση και τη γνησιότητα. Η συμβολή του δασκάλου είναι να παίξει το ρόλο του σαν εμψυχωτής, δίνοντας ερεθίσματα για δουλειά και για εμβάθυνση στις σχέσεις που δημιουργούνται από τα σχήματα, τα χρώματα και τη σύνθεσή τους στο χώρο. Σχέσεις που είναι άμεσα συνδεδεμένες με εκείνες της ζωής.

• Ό,τι θέμα προκύπτει στην τάξη - κυρίως στις μικρές τάξεις - λύνεται με «δικαστήριο», ποινή δεν υπάρχει συνήθως. Στόχος είναι να βρούμε όλοι μαζί την αληθινή αιτία της προστριβής. Στην τάξη προσπαθούμε να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις, τόσο ανάμεσα στα παιδιά όσο και με την καθηγήτρια.

• Για να δουλεύουν όλοι με ενδιαφέρον δίνονται πολλά θέματα κάθε φορά, όχι αναγκαστικά, αλλά σαν ερεθίσματα για δημιουργία, που φροντίζω να καλύπτουν τη φαντασία, την επικαιρότητα, την κριτική διάθεση, το συναίσθημα και την αφηρημένη σκέψη. Επίσης όλα τα υλικά δουλεύονται ταυτόχρονα (πηλός, κολλάζ, ζωγραφική) από άλλα παιδιά κατά περίπτωση.

Μόνο σε περίπτωση μελέτης ή διδασκαλίας ή συζήτησης ενός θέματος όλη η τάξη συμμετέχει στο ίδιο θέμα).

3. Να αναγνωρίζει σαν ισότιμη κάθε προσπάθεια που γίνεται στην τάξη. Να υπάρχει δυνατότητα συνεργασίας.

(Στην τάξη είναι απαράδεκτος ο πρωταθλητισμός και ο διαχωρισμός σε ικανούς και ανίκανους, σε έξυπνους και βλάκες. Γίνονται πολλές ομαδικές δουλειές μέσα στην τάξη και έξω απ' αυτήν (τοιχογραφίες και διαμορφώσεις χώρων). Εδώ ο ρόλος του καθηγητή είναι συντονιστικός στην οργάνωση. Αν ξεκαθαριστεί ποιες δουλειές χρειάζεται να γίνουν και σε ποιο χρονικό όριο περίπου, τα παιδιά διαλέγουν - το καθένα με τις δυνατότητες του - την ανάλογη δουλειά. Αν κάποιο παιδί δεν θέλει να λάβει μέρος σε ομαδική δουλειά, δεν πιέζεται.

4. Να υπάρχει επινοητικότητα και χιούμορ στη συμπεριφορά τους.

(Σατιρικά ή όχι στιχάκια και ποιήματα, που γίνονται επί τόπου για επίκαιρα θέματα, εξομαλύνουν δύσκολες καταστάσεις και αξιοποιούν το τελευταίο πεντάλεπτο, για όσα παιδιά τελειώνουν πριν λήξει η ώρα. Μια συλλογή ποιημάτων και σατιρικών δίστιχων απαγγέλλθηκαν σε κασέτα και αποτελούσαν — μαζί με μουσική παιγμένη από τα παιδιά - το ηχητικό φόντο στην τελική έκθεση της χρονιάς. Επίσης γίνονται αρκετές γελοιογραφίες, με προσπάθεια να είναι πρωτότυπες).

5. Να υπάρχει κριτική αντίληψη και ενδιαφέρον για το περιβάλλον — αισθητικό και κοινωνικό
Οι εκδηλώσεις αυτού του ενδιαφέροντος, στο Γυμνάσιο και την Α' Λυκείου:

- Έκθεση φωτογραφίας, με καλλιτεχνικούς και κοινωνικούς στόχους.

Μαυρόασπρες φωτογραφίες αποτυπώματα σε φωτογραφικό χαρτί, όπου δημιουργήθηκαν διάφορες φωτοσειρές με σύνθεση αντικειμένων όπως χεριών, λουλουδιών, κοσμημάτων, διχτύων, φακών, γραμμάτων σε διαφανές, χαρτονένιων μορφών, πεταλούδων κ.λπ. Τίτλοι: η ιστορία μιας ζωής, το οξυγόνο, η γέννηση του Τουίτ, οι τρεις αχώριστες φίλες κ.λπ. Έγχρωμες φωτογραφίες με θέματα

α) ελεύθερα, β) τι μ' αρέσει στην πόλη μου, γ) τι δεν μ' αρέσει στην πόλη μου, εκτέθηκαν στην τελική έκθεση.

- Κριτική, από αισθητική πλευρά, των σχολικών βιβλίων της τάξης τους καθώς και των βιβλίων που διαβάζουν (κυρίως τα εξώφυλλα).

- Δύο τοιχογραφίες από παιδιά του Γυμνασίου στο χώρο του Σχολείου, σε μέρη που να μη χαλούν το αρχιτεκτόνημα, μία 4Χ3 μέτρα και μια φρίζα 15 μ. Χ. 1,50 μ.

Θέμα του ενός: τοπίο με άλογο δίπλα σε ποτάμι, έργο συμμαθητή τους που στην έκθεση άρεσε περισσότερο από όλα (ψηφίστηκε από τα παιδιά).

Θέμα του άλλου: παιδιά που παίζουν σε σχολική εκδρομή — ξεκίνησε σαν παιδιά που παίζουν μέσα στην αυλή του σχολείου. Έγινε με περίγραμμα των παιδιών που ακούμπησαν στον τοίχο, σε διάφορες πόζες.

- Κατασκευή λίμνης με νούφαρα, σιντριβάνι και γλυπτά στο χώρο του Σχολείου. Χτίσιμο πάγκων και διακόσμηση του τοίχου με ζωγραφιστές περιπλοκάδες και δέντρα. Το ξεκίνημα έγινε δύο απογεύματα και συνεχίστηκε μόνο από τα παιδιά άλλα τέσσερα απογεύματα σε διάστημα ενός μήνα. Τα γλυπτά περιμένουν το ψήσιμο (είναι σε πηλό) για να τοποθετηθούν.

- Κριτική συζήτηση πάνω σε έργα τους, που καρφιστώνονται στα φελιζόλ ή σε έργα καλλιτεχνών διαφόρων εποχών (από εικόνες και ημερολόγια Τραπεζών). Στα έργα προσθέτω και φωτογραφίες - πάλι από ημερολόγια - και παρατηρούμε πώς μας παρουσιάζεται ο χώρος, τι μας υποβάλλει κάθε εικόνα και με ποιο μέσο περισσότερο, πώς κυλάει το μάτι μας μέσα στο έργο, τι αλλοιώσεις της πραγματικότητας υπάρχουν στα έργα και για ποιο λόγο έγιναν αυτές, πώς έχει συντεθεί το έργο ή η φωτογραφία. Γίνεται συζήτηση ελεύθερη, με την καθηγήτρια στο ρόλο του συντονιστή, και ανάλογα με την τάξη Γυμνασίου - Λυκείου η συζήτηση παίρνει τις σχετικές προεκτάσεις.

Παραδείγματα σειρών και ερωτήσεων:

Στις εικόνες: Γκρέκο (άποψη Τολέδο), Μελανόμορφου αμφορέα (Σταδιοδρομείς), Ερυθρόμορφου (Σταδιοδρομος), Φωτογραφίας (Κοραλλιογενής σκόπελος), Φωτογραφίας (Έρημος, θίνες) οι ερωτήσεις ήταν:

- α) Τι αίσθημα σας προκαλεί η κάθε εικόνα χωριστά. Πώς θα αισθανόσασταν εάν βρισκόσασταν εκεί.
 β) Πού βρίσκεται η περισσότερη δράση και πού η περισσότερη ηρεμία. Κλιμακώστε τις εικόνες κατά σειρά, από τη δράση στην ηρεμία και αιτιολογείστε το γιατί,
 γ) Σκιτσάρετε με ελάχιστες γραμμές όποια σας αρέσει. Αν θέλετε αιτιολογείστε το γιατί.
 Άλλοτε δίνω διάφορες φωτογραφίες και εικόνες έργων τέχνης, μία για κάθε παιδί, και τους ζητώ να γράψουν κάτι γι' αυτές, με ερέθισμα τα παρακάτω ερωτήματα.
 α) Τι νομίζετε ότι εκφράζει κάθε μια;
 β) Τι σας κάνει εντύπωση σε κάθε μια;
 γ) Ποια κυρίως σχήματα, χρώματα ή τοποθετήσεις (σύνθεση) δίνουν πιο έντονα αυτό που εκφράζει κάθε εικόνα;
 δ) Ποια κοσμοθεωρία (μήνυμα) νοιώθετε ότι περνάει από κάθε εικόνα, άσχετα με την εποχή της;
 ε) Ποια-ες σας αρέσουν πιο πολύ και γιατί;

Στο ένα μάθημα γράφουν και στο επόμενο γίνεται συζήτηση όπου βλέπει η τάξη τις διάφορες απόψεις, πλουτίζει σε σκοπίες και βρίσκει τα κοινά συναισθήματα που προκαλούν ίδιοι τρόποι έκφρασης και παρόμοιες νοοτροπίες, άσχετα από την εποχή τους. Γίνεται μια διεργασία αυτογνωσίας και συνειδητοποιούν την παγκοσμιότητα της οπτικής γλώσσας.

• Επέκταση της αυτογνωσίας και της μάθησης μέσα από το βίωμα αποτελεί και το κουκλοθέατρο, όπου έργα γράφονται και παίζονται από τα παιδιά, όχι σε διασκευές αλλά σε ιστορίες που διαμορφώνονται στην τάξη με βάση κάποια ιδέα παιδιού. Οι φωτογραφίες του κουκλοθέατρου (φιγούρες από φελιζόλ χοντρό, σκηνή από ελιόπανο με τετράγωνη τρύπα, στερεωμένο στα σύνεργα της γυμναστικής) είναι από το χριστουγεννιάτικο έργο της Β2 «τα καλικάτσαράκια κι οι άρχοντες των κουραμπιέδων και των μελομακάρονων».

Η Μάχη Δημοπούλου κατά τη διάρκεια της εισήγησης (αριστερή εικόνα) και από τη θέση του κοινού (δεξιά εικόνα) κρατάει το μικρόφωνο, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων που ακολουθούσαν.

ΦΩΤΟΓΡΑΜ

ΡΟΥΛΑ ΚΑΝΕΛΛΗ ΚΑΝΑΚΗ
2ο Τοσίτσειο Γυμνάσιο Εκάλης

Όλοι μας γνωρίζουμε ότι η γραμμική έκφραση είναι έμφυτη στον άνθρωπο και αρχίζει από τις πρώτες εκδηλώσεις των απλών γραμμών και στιγμάτων της ηλικίας των 2-3 ετών. Γι' αυτό οι παιδαγωγοί πρέπει ν' αφήνουν τα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα χωρίς να τους υποβάλλουν σχήματα, πολλές φορές λανθασμένα. Το έργο του μικρού παιδιού δεν σηκώνει καμιά διόρθωση.

Το παιδί στην προσχολική ηλικία είναι περισσότερο ελεύθερο και αυθόρμητο και εκφράζεται χωρίς να κρίνει το έργο του και ούτε προσπαθεί να το διορθώσει. Ζωγραφίζει ότι ξέρει και όχι ότι βλέπει. Γι' αυτό βλέπουμε σε σχέδιο παιδιών αυτής της ηλικίας το προφίλ ανθρώπων με δύο μάτια ή σπίτια διάφανα με τα έπιπλα τους να φαίνονται.

Όσο μεγαλώνει το παιδί οι απαιτήσεις του γίνονται περισσότερες. Γίνεται καλλιτέχνης, θεατής και κριτικός. Έχει χάσει πια τη δροσιά του πρωτοειδομένου.

Όταν φτάσει στην εφηβεία, κρίνει πολύ καλά το έργο του και προσπαθεί μάταια να το διορθώσει.

Προσπαθεί να καταλάβει τα μυστήρια της προοπτικής, του χρώματος, του σχεδίου. Γι' αυτό το λόγο αυτή είναι η πιο δύσκολη στιγμή, γιατί ο έφηβος κρίνοντας το έργο του δεν ικανοποιείται και το εγκαταλείπει.

Εκεί λοιπόν χρειάζεται κάποιον να τον οδηγήσει, να του δώσει μια ιδέα ώστε να ανακαλύψει μόνος του κάτι νέο και να ενθουσιαστεί.

Είναι δύσκολη η δουλειά του δασκάλου.

«Να διδάξεις είναι να μάθεις δυο φορές».

Ο καλλιτέχνης δάσκαλος πρέπει να είναι και παιδαγωγός.

Έτσι όλα τα παιδιά μπορούν να μάθουν να εκφράζονται ζωγραφικά, όπως μαθαίνουν να γράφουν.

Η πραγματική κλίση σταθεροποιείται στους ενήλικες.

Μέσα από την πείρα της δεκαπεντάχρονης συνεργασίας μου με τα παιδιά βρήκα πως μερικά από τα μαθήματα και τις ιδέες που τους έδωσα, τους άρεσαν περισσότερο και είχαν καλύτερο αποτέλεσμα.

Δύο από τις ιδέες αυτές θα σας εξηγήσω:

Στην πρώτη Γυμνασίου αρχίζω τα μαθήματα με τις γραμμές.

1) Στην αρχή μια απλοϊκή αισθητική ανάλυση των γραμμών π.χ. η οριζόντια είναι η γαλήνη.

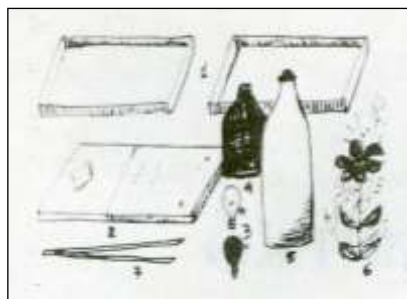
2) Με μαρκαδόρους σχεδιάζουν σε λευκό χαρτί διάφορα είδη γραμμών τεμνόμενων, τα οποία θα αποτελέσουν ένα σύνολο.

3) Τα κενά που σχηματίζονται, χρωματίζονται με διαφορετικούς μαρκαδόρους.

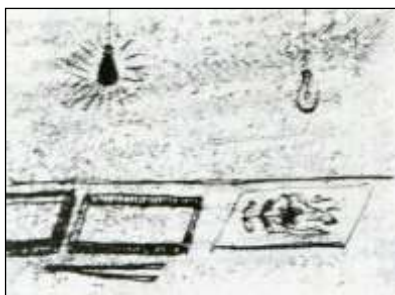
4) Το σχέδιο αυτό το ξεσηκώνουν πάνω σε γυαλί ή σε ένα κομμάτι plexiglas και το χρωματίζουν με χρώματα διαφανή για βιτρώ, σχεδιάζοντας τη διαχωριστική γραμμή με ένα υλικό που λέγεται διαχωριστικό για βιτρώ.

Με τον τρόπο αυτό έχουμε ένα μάθημα διακοσμητικής και ένα μάθημα κατασκευής.

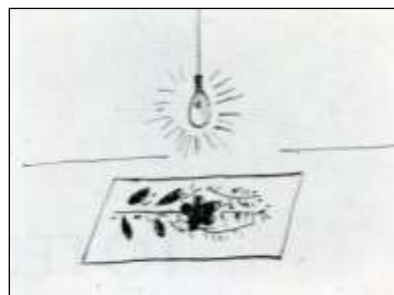
Το δεύτερο θέμα είναι το φωτογράμ που μπορούν να πραγματοποιήσουν παιδιά της Α' Λυκείου.

1

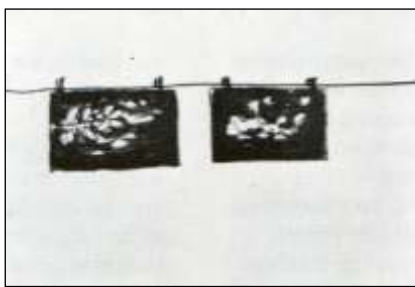
2

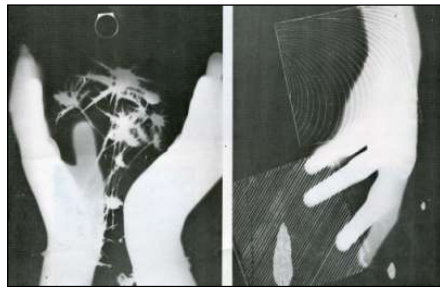
3

4

5

6

Εικόνα 1: Υλικά: 1. Δύο λεκανάκια, 2. Φάκελος με φωτογράμ χαρτί, 3. Δύο λάμπες κόκκινη και άσπρη, 4. Εμφάνιση, 5. Στερέωση, 6. Μοντέλα, 7. Τσιμπίδια.

Εικόνα 2: Σε σκοτεινό θάλαμο με αναμμένη την κόκκινη λάμπα: α) Αδειάζουμε τα υγρά στα λεκανάκια, β) βγάζουμε από το φάκελο μια φωτ. κόλλα και τοποθετούμε κάτω από την άσπρη λάμπα, γ) τοποθετούμε τα μοντέλα πάνω στο χαρτί.

Εικόνα 3: Ανάβουμε την άσπρη λάμπα για 2 λεπτά. Η σύνθεση αποτυπώθηκε.

Εικόνα 4: α) Βουτάμε το χαρτί στην εμφάνιση 10 λεπτά, β) Ξεπλένουμε το χαρτί, γ) Το βουτάμε στη στερέωση για 15 λεπτά, δ) Το ξαναπλένουμε

Εικόνα 5: Το απλώνουμε σε σχοινί. Το φωτογράμ είναι έτοιμο μόλις στεγνώσει. Μπορούμε να φτιάξουμε Συγχρόνως πολλά.

ΤΟ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Η υποδομή του και οι δυνατότητες δημιουργικής πρωτοβουλίας

ΜΑΧΗ ΚΑΝΙΣΤΡΑ

31ο Γυμνάσιο Αθηνών

Βρίσκω πως στα στενά περιθώρια που μας δίνονται, θα ήταν μάλλον άσκοπο να επεκταθώ σ' όλα τα είδη δουλειάς που γίνονται στο σχολειό. Θα με ανάγκαζε να περάσω επιδερμικά από κάθε είδος χωρίς να μπορώ να σταθώ πουθενά ιδιαίτερα και ν' αναλύσω το διδακτικό μηχανισμό κανενός.

Προτιμώ λοιπόν να σταθώ σ' ένα μόνο είδος, το διακοσμητικό σχέδιο, και ν' αναπτύξω όσο πιο πλατιά γίνεται τη μέθοδο διδασκαλίας αλλά και τις απόψεις μου για την πνευματική επικοινωνία με το παιδί. Το παιδί βέβαια μιας κάποιας ηλικίας μια που πρόκειται για παιδιά κυρίως της Α' και Β' τάξης του Γυμνασίου.

Πιστεύω απόλυτα στην ελευθερία της έκφρασης του παιδιού. Ελευθερία όμως δεν σημαίνει ασυδοσία και παντελή έλλειψη καθοδήγησης. Αν αυτό ήταν αλήθεια τότε τι θα χρησίμευε ο δάσκαλος;

Αντίθετα πιστεύω στη διακριτική καθοδήγηση του δασκάλου. Καθοδήγηση που χωρίς να βάζει φραγμούς στη πρωτοβουλία του μαθητή, του απλώνει μπροστά του, για το κάθε τι που πρόκειται να φτιάξει, τις δυνατότητες που έχει, τις οποίες εκείνος αγνοεί, του κεντρίζει τη φαντασία για το ενδεχόμενο να βρει κι ο ίδιος κάποιες άλλες λύσεις, αλλά του δίνει και κάποια δεσμευτικά πλαίσια

μέσα στα οποία θα κινηθεί, ώστε να καταλάβει ότι το οποιοδήποτε αποτέλεσμα δεν είναι μόνον προϊόν ελεύθερης έκφρασης αλλά και κάποιας νοημοσύνης που πλουτίζει και βοηθάει το ένστικτο. Θα ήθελα να προσθέσω ότι το διακοσμητικό σχέδιο δεν είναι το είδος της δουλειάς που εφαρμόζω στην πρώτη επαφή των παιδιών με το μάθημα. Βρίσκω ότι στα πρώτα μαθήματα, ακόμα και στις μικρότερες ηλικίες, αν θέλετε, καλό είναι το παιδί ν' ασχολείται κυρίως με ελεύθερες ζωγραφικές, συνθέσεις. Να μη προσπαθεί ν' απομιμηθεί τη φυσική πραγματικότητα, να την αναπλάθει ελεύθερα με τη φαντασία του και κυρίως να δρα με τα χρώματα που του δίνουν μεγαλύτερα περιθώρια ψυχικού συναγερμού.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση παρουσιάζεται δουλειά παιδιών δύο σχολείων όχι προτύπων αλλά της Ακαδημίας Πλάτωνος και της πλατείας Βάθης.

Γεωμετρικό Διακοσμητικό σχέδιο

Ορμώμενη από το γεγονός ότι η διακοσμητική τέχνη μπορεί ν' αποβεί άριστη πηγή άντλησης στοιχείων για δημιουργία και στην προσπάθειά μου ν' απευθυνθώ σ' όλα τα παιδιά, χρησιμοποίησα το διακοσμητικό σχέδιο και μάλιστα το **γεωμετρικό** σαν ένα από τα συστατικά της διδασκαλίας μου. Ένας ακόμη λόγος που με ώθησε στο διακοσμητικό σχέδιο είναι ότι πιστεύω πως είναι ένα είδος παρεξηγημένο και ότι κατά καιρούς θεωρήθηκε σαν δευτέρας κατηγορίας, κατάλληλο μόνο για αντιγραφή.

Για χρόνια πειραματίστηκα, χρησιμοποιώντας τη μια ή την άλλη μέθοδο. Κατά τη γνώμη μου όλες απέδωσαν. Κι όχι μόνο απέδωσαν, αλλά είδα ότι με το είδος αυτό των ασκήσεων όλα τα παιδιά και τα πιο διστακτικά, πιστεύουν στις ικανότητές τους με τη σκέψη ότι γεωμετρικά σχήματα όλοι μπορούν να φτιάξουν.

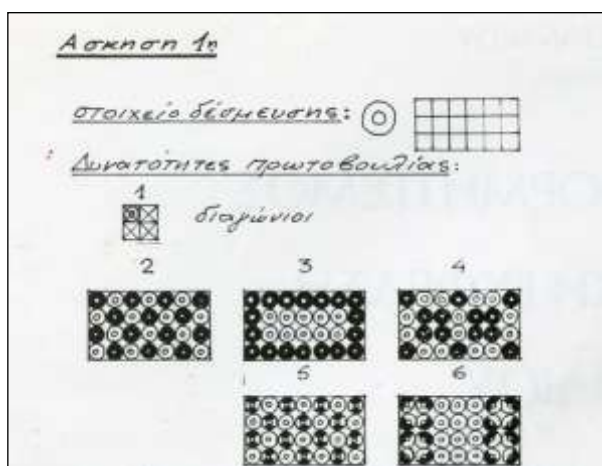
Η καθοδήγηση του δασκάλου πρέπει εκτός των άλλων να βοηθάει το παιδί ν' αποκτήσει την ικανότητα ελέγχου, ώστε να έχει συνείδηση αυτού που φτιάχνει. Μόνο τότε αυτό αποκτάει αυτοπεποίθηση και είναι σε θέση να δημιουργήσει ακόμη κι όταν απομακρυνθεί από το δάσκαλο.

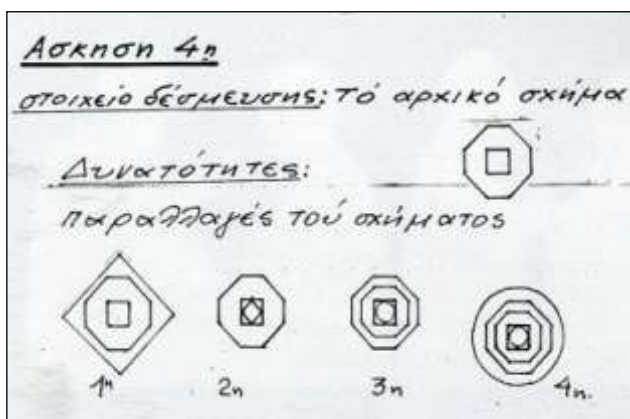
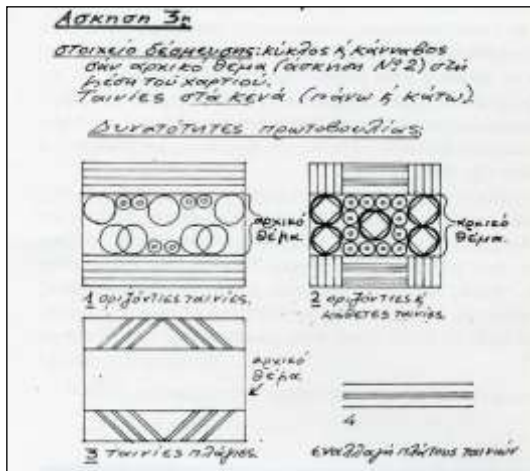
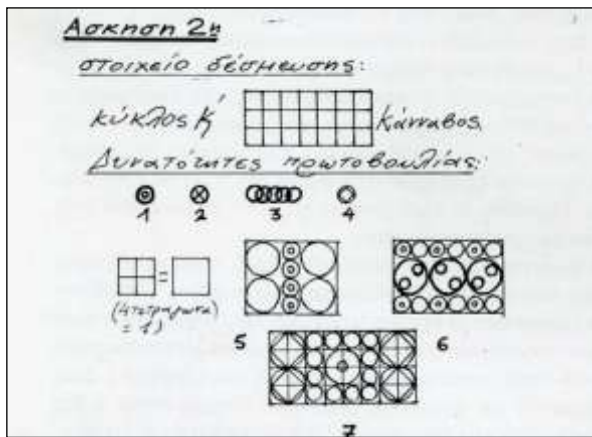
Γ' αυτό η μέθοδος που θα παρουσιάσω στηρίζεται: πάνω στην ενημέρωση του μαθητή σχετικά με τη διακοσμητική δημιουργία. Πάνω στη φαντασία του παιδιού, την εφευρετικότητα και την αγάπη για έρευνα. Τα παιδιά εκτός από πλούσια φαντασία, διαθέτουν και την περιέργεια στην έρευνα, τη δίψα του πειραματισμού και της γνώσης.

Μέρος Α'

1. συγκέντρωση πληροφοριών

Γίνεται μια σύντομη ανάπτυξη της σημασίας της διακοσμητικής. Δίνονται ορισμένες ερωτήσεις και κατάλληλες επεξηγήσεις για τη συγκέντρωση πληροφοριών συνοπτικά, σχετικά με την παγκόσμια και την εθνική λαϊκή μας τέχνη. Σχετικά με τη σημασία της διακοσμητικής και τις εφαρμογές της.

2. α) προβολή διαφανειών (προσφορά δική μου) και β) συγκέντρωση εικονογραφημένου υλικού από τους μαθητές

Με τη βοήθεια αυτών, και τις κατάλληλες ερωτήσεις, γίνεται γνωριμία και μελέτη των διάφορων χαρακτήρων διακόσμησης κατά εποχές και κατά περιοχές, (ελεύθερος, γεωμετρικός κ.λπ.)

Γνωρίζουν τις κατηγορίες θεμάτων (απλά, αφηγηματικά, συμβολικά) και τις αιτίες που τα δημιούργησαν, σε σχέση με τις εκάστοτε ιστορικές συνθήκες.

Με τη βοήθεια αυτών, και τις κατάλληλες ερωτήσεις, γίνεται γνωριμία και μελέτη των διάφορων χαρακτήρων διακόσμησης κατά εποχές και κατά περιοχές, (ελεύθερος, γεωμετρικός κ.λπ.)

Γνωρίζουν τις κατηγορίες θεμάτων (απλά, αφηγηματικά, συμβολικά) και τις αιτίες που τα δημιούργησαν, σε σχέση με τις εκάστοτε ιστορικές συνθήκες.

Γίνεται ανάλυση της δομής της σύνθεσης με κατάλληλες απλές ερωτήσεις.

Επισημαίνονται εδώ: Η ενότητα των σχημάτων, των χρωμάτων, του τόνου, του μέτρου.

- Η ποικιλία στην ενότητα με τις παραλλαγές των σχημάτων και των χρωμάτων.

- Το στοιχείο της επανάληψης, στο μέτρο, στο σχήμα, στο χρώμα.

- Οι αντιθέσεις στην ενότητα.

Αναφέρεται ότι η διακοσμητική σύνθεση μπορεί άλλοτε να είναι αυτάρκης κι άλλοτε όχι, όταν αυτή έρχεται να συμπληρώσει κάποια επιφάνεια κι ότι η χρήση του υλικού υπαγορεύει και το είδος της διακόσμησης (τσουβάλι, μετάξι, τοίχος).

Στη συνέχεια, κάθε μαθητής προετοιμάζει και αναλύει μια σύνθεση, πάνω σε εικόνα ή αντικείμενο δικής του επιλογής.

Γίνεται διάλογος και συζήτηση.

Μέρος Β' (εργαστηριακό)

Δυνατές εκδοχές κατά την ανάπτυξη πρωτοβουλίας σε διάφορες προτάσεις-ασκήσεις που μπορούν να εφαρμοστούν ανάλογα με το δυναμικό ή την ηλικία του παιδιού.

Οι ασκήσεις που ακολουθούν, έκρινα σκόπιμο, να αρχίζουν από τις πιο απλές αναζητήσεις λύσεων και μέσα από συνεχή προβληματισμό να δίνονται ερεθίσματα ώστε στις προηγούμενες λύσεις να προστίθενται αναζητήσεις για άλλες πιο σύνθετες, λύσεις. Δίνονται λοιπόν:

1) Ορισμένα πλαίσια στο μαθητή με στόχο να καταλάβει την ανάγκη κάποιων προϋποθέσεων (κάθε φορά διαφορετικών).

2) Ευρεία πρωτοβουλία του μαθητή μέσα σ' αυτά τα πλαίσια η οποία αποβλέπει στο να του επιτρέψει να γνωρίσει τα μεγάλα περιθώρια και τις πολλές δυνατότητες που υπάρχουν για να εκφραστεί.

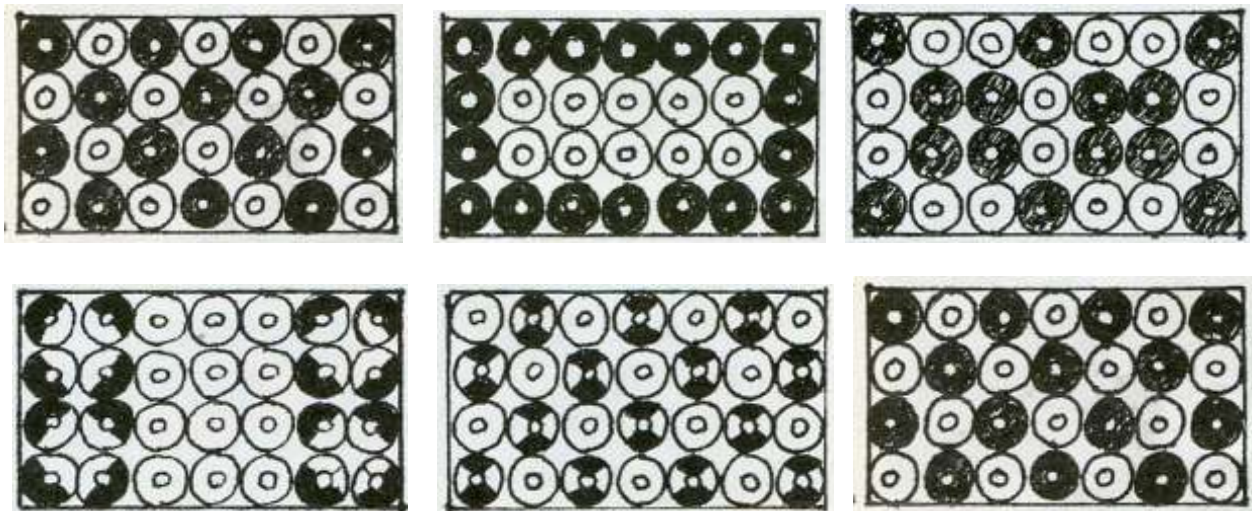
Δίνονται επίσης κάποιες πρώτες επεξηγήσεις πάνω στο θέμα (μερικές πιθανές εκδοχές) και υποδείξεις γενικής φύσεως.

Στη συνέχεια κάνουν προτάσεις για τις δυνατότητες αυτές και οι ίδιοι οι μαθητές.

3) α) Γίνεται κριτική του ίδιου του μαθητή πάνω στο έργο του και στα έργα των συμμαθητών του.

β) Γίνεται κριτική παρέμβαση δική μου, με τις δυνατές εκδοχές πάνω στο θέμα.

Θεωρώ απαραίτητο να εκθέσω τους λόγους για τους οποίους στηρίζα από τις 5 τις 4 ασκήσεις σε κάνναβο.

Πιστεύω πως ο κάνναβος στο διακοσμητικό, δημιουργεί την απαραίτητη υποδομή, (τον καμβά πάνω στον οποίο θα κεντηθούν τα σχήματα) κι ότι προσφέρεται, γιατί από τη φύση του το διακοσμητικό σχέδιο, στηρίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος στην επανάληψη και τη συμμετρία.

Στην 5η άσκηση η κατάργηση του κάνναβου έχει το νόημα της ελευθερίας επιλογής και άλλων δομικών λύσεων όπως οι άξονες πάνω στους οποίους στηρίζονται τα σχήματα, η πλοκή των σχημάτων, των γραμμών και των κατευθύνσεων.

Άσκηση 1η

θέμα: «Ομόκεντροι κύκλοι σε κάνναβο».

Δυνατότητες ποικιλίας στην τυπική επανάληψη των όμοιων σχημάτων μέσα από το ρυθμό και το χρώμα με την προβολή νοητών σχημάτων μέσα στη σύνθεση (ενότητες ρυθμού, χρώματος)

Εκμετάλλευση βοηθητικών γραμμών (διαγώνιος) για την ανάδειξη και άλλων σχημάτων (ρόμβου-τριγώνου). Βλέπε σχήμα 1,2,3,4,5,6. Δυνατότητες άπειρες.

Άσκηση 2η

θέμα: «Το σχήμα κύκλος σε κάνναβο με 4 σειρές τετραγώνων».

Δυνατότητες:

- 1) Χρησιμοποίηση της μετρικής μονάδας του κάνναβου για ποικιλία στο μέγεθος του σχήματος κύκλος (ενοποίηση 4 τετραγώνων σε ένα σχήμα 5, 6, 7)
- 2) Ισορροπία των μεγάλων και μικρών σχημάτων (κύκλων) στη σύνθεση (άπειρες δυνατότητες).
- 3) Χρησιμοποίηση λύσεων από την προηγούμενη άσκηση (όσες θεωρούμε κατάλληλες στην παρούσα περίπτωση) σχ.1,2,3,4,5,6,7.

Άσκηση 3η

Το θέμα (άσκηση Νο 2) σαν δεδομένο κεντρικό θέμα-αφετηρία. Η τοποθέτηση μπορεί να μην είναι και στη μέση του χαρτιού.

Το ζητούμενο: Η σύνθεση του αρχικού θέματος προσθέτοντας στα κενά (πάνω και κάτω) ταινίες με πλάτος υποδιαίρεση της πλευράς του τετραγώνου του κάνναβου. (4 εκ. η πλευρά το τετραγώνου 3,2,1, το πλάτος των ταινιών).

Δυνατότητες:

- 1) Οι ταινίες μπορούν να μετατραπούν σε κάνναβο και να τοποθετηθούν κύκλοι, ρόμβοι (στοιχεία του κεντρικού θέματος) ή οι ρόμβοι και οι κύκλοι να τοποθετηθούν ελεύθερα χωρίς κάνναβο, ή οι ταινίες να χρωματιστούν με απλές χρωματικές εναλλαγές χωρίς σχήματα.
- 2) Απλές παράλληλες ταινίες: Οριζόντιες, κάθετες ή πλάγιες, ίδιου πλάτους.
- 3) Εναλλαγή του πλάτους των ταινιών (φαρδιά στενή σχ.4) ή συνεχής μείωση του πλάτους των ταινιών (3,2,1 εκ.).
- 4) Μείξη κάθετων και οριζοντίων ταινιών (σχ. 2) ή ταινιών που δημιουργούν ένα σχήμα V (βε) ή ρόμβο, (σχ.3)

Άσκηση 4η

Παραλλαγές σχήματος

Α' Δίνω ένα απλό σχήμα (αρχικό σχήμα) βλέπε σχέδιο. 1) Μελέτη του χαρακτήρα του σχήματος. Δυνατές προσθήκες. Δυνατές αφαιρέσεις.

Γίνονται προτάσεις των μαθητών και συζήτηση. Διαπιστώνεται η διαδοχική απομάκρυνση από το αρχικό σχήμα μέχρι να φτάσουμε και σε αντίθετα σχήματα προς το αρχικό (κύκλους), αφαιρώντας εντελώς το αρχικό σχήμα.

Β' Στη συνέχεια γίνεται μια σύνθεση με το αρχικό σχήμα και τις παραλλαγές του. Κάθε μαθητής χρησιμοποιεί τις δικές του λύσεις πάνω στις παραλλαγές.

Άσκηση 5η

Γεωμετρικά σχήματα χωρίς κάνναβο

Καταργούμε τον κάνναβο και τα σχήματα τοποθετούνται σε άξονες προς την μια ή την άλλη κατεύθυνση. Δυνατότητες εναλλαγών κατευθύνσεων των γραμμών.

«Αγρός» Βιτράιγ – Ζωγραφική σε τζάμι με σύρμα και χρώματα σμάλτα. Τάξη Β΄

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΥΘΟΡΜΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΜΑΡΘΑ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΟΥ

4οο Γυμνάσιο Αθηνών

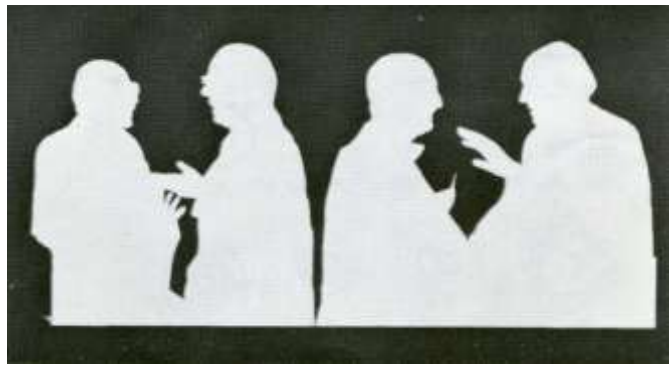
Στην πηγαία παιδική ζωγραφική δεν υπάρχει ωραίο κι άσχημο, καλό και κακό. Η δροσιά, η τρυφερότητα και ταυτόχρονα η σοβαρότητα της προσπάθειας βρίσκεται πίσω από κάθε παιδικό έργο.

Απεριόριστες οι δυνατότητες των παιδιών στο νέο τρόπο επικοινωνίας, στη νέα γλώσσα που ανακαλύπτουν, δέχονται, και έχουν τόσα να πουν, που κάποιες φορές δεν ξέρουν ποιος διδάσκει ποιον. Η φαντασία τους είναι ανεξάντλητη και ο απλός τρόπος που εκφράζονται είναι πραγματικά αξιοθαύμαστος. Αυτόν όμως ακριβώς τον αυθορμητισμό στη σύλληψη και την έκφραση, η γνώση δεν πρέπει να τον βάζει στο περιθώριο, γι' αυτό και πρέπει να προσφέρεται με μεγάλη προσοχή. Και σ' αυτήν ακόμα την ηλικία των 11-13 χρόνων η γνώση δεν είναι δυνατό να περάσει στο παιδί χωρίς τον κίνδυνο να μη γίνει κατανοητή, ή να λειτουργήσει σαν ανασταλτικός παράγοντας, σαν απαγόρευση στη δημιουργική του διάθεση. Γι' αυτό τις πιο πολλές φορές δεν πρέπει να ξεκινούμε από τη θεωρία για να περάσουμε στην πράξη, αλλά από την πράξη στη θεωρία που μόνη της αποκαλύπτεται μέσα από την εργασία, σαν παιχνίδι. Ένα παιχνίδι που έχει τους κανόνες του, που χρειάζεται κινητοποίηση της φαντασίας και μαζί μια κάποια πειθαρχία στη σωστή χρήση μέσων και υλικών. Έτσι με απλούς δοκιμασμένους τρόπους περνούν οι γνώσεις στο παιδί με γέφυρα τη συνεργασία και μαθαίνουν πώς από το καθαρό γεωμετρικό σχήμα φτάνουμε στο απλοποιημένο φυσικό, στο βαλμένο σε μια νοητή τάξη, πώς προσθέτοντας τα ατομικά χαρακτηριστικά ενός αντικειμένου ένας κύκλος μπορεί να γίνει πορτοκάλι, μήλο ή πρόσωπο, πώς από το **διακοσμητικό** στη σύνθεση, από την πλακάτη **σχηματοποιημένη** φόρμα στην τοπική χρωματική. Ακόμα **πώς από τους** άξονες περνούμε στη φιγούρα που κινείται κι **ενεργεί**, ποιο είναι το σωστό μέγεθος σε σχέση με το χώρο, τι είναι τόνος, απόχρωση, προοπτική, φόρμα, **κατασκευή**, τι εκφράζει η κλίση των γραμμών στη **σύνθεση**, **πού** τις τοποθετούμε. Το κάθε τι έχει μια **αρχή**, ένα σκοπό και ένα επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Στα πρώτα μου χρόνια διδασκαλίας, προσπαθούσα να είμαι τυπικά σωστή, προγραμματισμένη, μεθοδική. Για να τροφοδοτώ και να διατηρώ το ενδιαφέρον των παιδιών, συχνά πίεζα τον εαυτό μου να ανταποκριθεί σ αυτό που περίεργα θεωρούσα υποχρέωση, ενώ ταυτόχρονα με γοήτευε. Κάποια στιγμή στην τάξη συνειδητοποίησα τη σωστή σχέση μαθητή και δάσκαλου. Κι είναι αυτή μια επικοινωνία, μια ισορροπία, ένα συνυπεύθυνο, μια κοινή προσπάθεια που τοποθετεί καθένα σωστά στο ρόλο του. Εργάζομαι μαζί με τα παιδιά κι αυτά παρασυρμένα στη δημιουργική τους διάθεση αφοσιώνονται στο έργο τους και, όταν το ολοκληρώσουν, θέλουν να δουν τη δουλειά των άλλων, να δείξουν τη δική τους.

«Πορεία» Σύνθεση με μαρκαδόρους, Τάξη Α΄

«Φιγούρες από την επικαιρότητα». Σινική μελάνη Τάξη Α΄

Μπορούν να ρωτήσουν οτιδήποτε όποια στιγμή στη διάρκεια της προσπάθειας, όχι όμως χωρίς πρώτα να προβληματιστούν και να προτείνουν μόνα τους κάποια λύση. Δεν μένουν αβοήθητα. Τίποτε δεν είναι στην τύχη, χωρίς κάποιες οδηγίες, χωρίς εξήγηση, χωρίς στοιχεία, γι' αυτό που τους ζητείται. Κι είναι εντυπωσιακό που το κάθε παιδί δίνει μια διαφορετική λύση με διαφορετικά μορφολογικά στοιχεία στο έργο του.

Τα παιδιά εργάζονται, τα παιδιά δημιουργούν. Η ικανοποίηση από το αποτέλεσμα, η χαρά από τη δημιουργία, η σιγουριά από τα εφόδια που παίρνουν, είναι φανερή στη προθυμία και τη σοβαρότητα με την οποία ανταποκρίνονται στο κάλεσμα. Δυστυχώς όμως ο χρόνος που προσφέρεται στο σχολείο είναι τόσο λίγος. Η συνεχής μείωση των ωρών διδασκαλίας κάνει το πρόβλημα πολύ μεγάλο. Από τη μια η αναγκαστική περικοπή, η αναθεώρηση της ύλης, με το τι πρέπει να επιλέξεις για να διδάξεις από αυτά που δίδασκες όταν ο χρόνος το επέτρεπε, και από την άλλη η επιταγή της ανάπτυξης, της ενσωμάτωσης στη διδακτέα ύλη διαφόρων νέων μορφών και λύσεων που υπαγορεύουν τα νέα υλικά, οι νέες ανάγκες, οι νέες δυνατότητες.

Τα παιδιά εργάζονται και δημιουργούν. Στην καταναλωτική μας κοινωνία μαθαίνουν να αξιοποιούν πράγματα από αυτά που πετούμε, όπως παλιά περιοδικά, πέτρες, ξύλα, σύρματα, κουτιά κ.α., να κάνουν μ' αυτά ωραία και χρήσιμα αντικείμενα. Το αίσθημα του καλού είναι έμφυτο στον άνθρωπο, ιδιαίτερα αυθόρμητο και γνήσιο στο παιδί. Έργο - υποχρέωση του δασκάλου είναι να το ξυπνήσει, να δώσει το κίνητρο για να θελήσουν να δουν την ομορφιά που πολλά πράγματα κρύβουν. Να κοιτάξουν τη φύση, να χαρούν τα θαυμαστά της. Να γίνουν παρατηρητές, όχι αδιάφοροι, χωρίς και να μένουν μόνο παρατηρητές. Να δώσουν ζωή και διάρκεια σ' αυτό που υπάρχει γύρω, ακουμπώντας τη συγκίνησή τους σ' ένα άσπρο χαρτί.

«Βυθός» Μπατίκ – Ζωγραφική με κερί σε ύφασμα. Τάξη Γ΄

«Φιγούρα Αποκριάς» Χαρακτική σε λινόλεουμ Τάξη Β΄

ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΚΑΡΑΦΥΛΛΑ

3ο και 4ο Γυμνάσιο Νέων Λιοσίων

Με προβληματίσε πολύ ο τρόπος που αντιμετώπιζαν τα παιδιά τη ζωγραφική, ο φόβος και η αμηχανία που είχαν για την ανικανότητά τους να αναπαραστήσουν, όπως κατά τη γνώμη τους έπρεπε, τη φύση και τα αντικείμενα πιστά όπως στην πραγματικότητα.

Είχα αγωνιστεί να τους πείσω να δουλεύουν ελεύθερα, να γεμίζουν την επιφάνειά τους, να κάνουν μεγάλα σχήματα χωρίς το φόβο μη τους ξεφύγει η παραμικρή γραμμούλα.

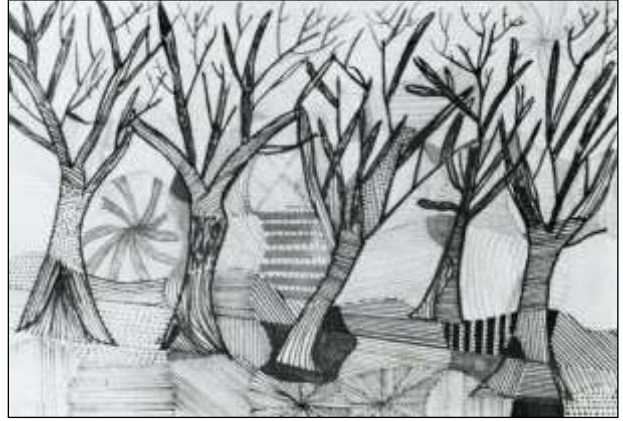
Με κοιτούσαν περίεργα όταν τους μιλούσα για την ανεικονική τέχνη.

Ενθουσιαζόντουσαν μόνο στην εικονική ζωγραφική, στα θέματα από την πραγματικότητα.

Έπρεπε λοιπόν να βρω έναν άλλο τρόπο ώστε να μπορέσω να σπάσω αυτό το φραγμό προς την ανεικονική τέχνη, προς την ελεύθερη σχεδίαση.

Παρατήρησα ότι τα παιδιά είχαν μια ροπή προς το γραμμικό σχέδιο και τους άρεσε αυτό το αυστηρό ύφος του κάνναβου και η δημιουργία διακοσμητικών συνθέσεων. Γι' αυτό προσπάθησα να σπάσω το αυστηρό ύφος του κάνναβου και να δημιουργήσω ένα συνδυασμό του διακοσμητικού σχεδίου με ελεύθερες γραμμές δημιουργώντας έτσι αφηρημένα σχέδια, αλλά και συγκεκριμένα θέματα με γεωμετρική απόδοση.

Σκοπός μου ήταν να μάθει να βλέπει σωστά το παιδί γύρω του, να παρατηρεί τα σχήματα και τα χρώματα που αποτελούν τον κόσμο, να σπάσω το φόβο και την αμηχανία για το μέγεθος της επιφάνειας και να του δώσω να καταλάβει τις αξίες του χρώματος, του σχήματος και της γραμμής.

Έτσι λοιπόν επεκτάθηκα σε μια ζωγραφική που ξεκινάει από αυστηρές γεωμετρικές συνθέσεις και καταλήγει σε απλές γραμμές καμπύλες, μεικτές, ατέρμονες κυματοειδής και πολλές φορές οι γραμμές μπορούν να αποτελέσουν ένα σχέδιο από την πραγματικότητα. Παράλληλα με το σχέδιο, κάναμε και ένα παιχνίδι χρωμάτων, με διαβαθμίσεις, τόνους, αποχρώσεις και μια εναλλαγή θερμών και ψυχρών.

Το υλικό που χρησιμοποίησα ήταν маркаδόροι, δημιουργώντας τόνους και αποχρώσεις με τα διαφορετικά είδη γεμίσματος σε κάθε σχήμα.

Ενδιάμεσα τους έδινα και ελεύθερα θέματα, για να ξεκουραστούν και να ξεφύγουν από τη μονοτονία των σχημάτων. Μίλησα για **τον πουαντιλισμό** δείχνοντας σχέδια του Σερά, και κάνοντας μια εφαρμογή για να καταλάβουν τη διάσπαση του χρώματος και να το χρησιμοποιήσουν σαν ένα είδος γεμίσματος με τους маркаδόρους. Τέλος κατέληξα στη μουτζούρα: «μουτζουρώστε ελεύθερα χρησιμοποιώντας όλα τα είδη των γραμμών, που είχαμε μάθει μέχρι τότε (καμπύλη, τεθλασμένη, σπειροειδή, κυματοειδή, ευθεία, μεικτή και χρωματίστε ελεύθερα».

Συνέχισα και δεύτερο σχέδιο με «μουτζούρες» αλλά αυτήν τη φορά τους είπα να παρακολουθούν — καθώς το φτιάχνουν, για να δουν, αν κάτι τους θυμίζει, να το ολοκληρώσουν, αν όχι να συνεχίσουν — ανεικονικά το έργο τους.

Πράγματι στην προσπάθεια αυτή είδα να έχω ένα αρκετά καλό αποτέλεσμα, και ένα αρκετό ποσοστό επιτυχίας από την πλευρά των παιδιών.

Παρατήρησα ότι έσπασε, σχετικά, ο φόβος τους προς την ανεικονική ζωγραφική, και αναζητούσαν μόνα τους, να δημιουργούν αυτό το παιχνίδι με τις γραμμές.

ΣΤΟ τέλος της χρονιάς κατέληξα στο κολλάζ, από οτιδήποτε υλικά «άχρηστα για τους άλλους, αλλά πολύ χρήσιμα για τη ζωγραφική μας».

Προσπάθησα τα θέματα που τους έδινα, να τους δημιουργήσουν μια ελευθερία, και να μπορούν και πάλι να τα αποδώσουν με γεωμετρικά σχήματα όπως «σύνθεση από μπουκάλια» ή «σύνθεση από κεριά».

Νομίζω ότι κατόρθωσα να τους δώσω ορισμένα κίνητρα για να πλουτίσουν τη φαντασία τους, να μάθουν να κρίνουν και να εκτιμούν ένα έργο ενός συμμαθητή τους από ένα άλλο και να πάψουν να κρυφοθαυμάζουν τις αντιγραφές.

Σκοπός μου ήταν να φέρω τα παιδιά αντιμέτωπα με τα εικαστικά προβλήματα, να αγαπήσουν τη ζωγραφική, και να μάθουν να βλέπουν το ωραίο στην καθημερινή τους ζωή.

ΤΕΜΠΕΡΑ ΚΑΤΕΥΘΕΙΑΝ ΑΠ' ΤΟ ΣΩΛΗΝΑΡΙΟ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΥΒΕΝΤΙΔΗΣ
1ο Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης

Στην Αλεξανδρούπολη είμαι για τρίτο χρόνο διορισμένος.
Τυχαίνει να είμαι και παλιός και καινούριος συνάδελφος. Επαναπατρίστηκα το '77 από τη Βουλγαρία και έχω λιγότερες εμπειρίες από το ελληνικό Γυμνάσιο και περισσότερες εμπειρίες από εκεί.

Με τα παιδιά έχω δουλέψει κυρίως Ελεύθερο Σχέδιο. Στην Αλεξανδρούπολη βέβαια είμαι αποκομμένος, δεν έχω την ευκαιρία να επικοινωνώ όπως οι συνάδελφοι του κέντρου μεταξύ τους. Εκεί είναι ένας Δήμαρχος και ένας Δεσπότης όλο - όλο!!...

Αυτό που μπορώ να υπογραμμίσω είναι πως μέσα από τα σεμινάρια της Ένωσης μας κατατοπίστηκα για ορισμένα θέματα από ορισμένους συναδέλφους και αυτό μου είναι ιδιαίτερα χρήσιμο. Με τις εμπειρίες που απόχτησα από τα σεμινάρια θα μπορέσω, πιστεύω, να πλουτίσω το μάθημα των Καλλιτεχνικών.

Άκουσα για γλυπτική που μέχρι τώρα δεν έχω ασχοληθεί, άκουσα για μάσκες, σκηνικά θεατρικά κ.λπ.

Αυτό που μου κάνει πάντως εντύπωση είναι ότι ο καθένας συνάδελφος καλλιτέχνης ανάλογα με την ειδικότητα που έχει ρίχνει το βάρος της δουλειάς του εκεί.

Αλλά ας εκθέσω με λίγα λόγια τη βασική πρακτική που ακολουθώ.

Θέλοντας να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές πως δεν αποτελεί μειονέκτημα η παράλειψη των πολλών λεπτομερειών, κατέφυγα συχνά στην τεχνική χρησιμοποίησης της τέμπρας κατευθείαν από το σωληνάριο.

Δουλεύοντας το χρώμα κατευθείαν από τα σωληνάρια ο μαθητής κάνει υποχρεωτικά πιο μεγάλες και πιο τραχιές επιφάνειες, πράγμα που τον βοηθά να καταλάβει περισσότερο πως δεν απαιτείται να είναι σπουδαίος δεξιότηχνης για να μπορέσει να εκφραστεί με τη ζωγραφική.

Πράγματι, τα παιδιά έρχονται από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο «κουμπωμένα» απέναντι στα Καλλιτεχνικά, νομίζοντας πως για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του μαθήματος, χρειάζεται κάποιο ιδιαίτερο «ταλέντο». Κάθε παιδί, ειδικά στην Α' Γυμνασίου, πιστεύει πως θα έπρεπε να απεικονίζει τα πράγματα «όπως είναι», και δεν γνωρίζει την αξία και τη σημασία του αυθόρμητου, απλοποιημένου ή και με «ελλείψεις» ακόμα έργου, που όλα τα παιδιά είναι σε θέση ασφαλώς να δώσουν, αρκεί να δουλέψουν με κέφι.

Ακριβώς αυτό επιδίωξα να καταλάβουν με το Ελεύθερο Σχέδιο, με τις ασκήσεις με χρώμα κατευθείαν απ' το σωληνάριο, αλλά και με τη ζωγραφική με ακουαρέλλες και κηρομπογιά που επίσης χρησιμοποιούμε.

Αν βλέπαμε τα πρώτα σχέδια των παιδιών, που εδώ δείχνουμε έργα τους, θα απορούσαμε με την εξέλιξη που έχουν.

Πρέπει να σημειώσουμε εξάλλου πως τα παιδιά νοιώθουν πολύ καλύτερα με το Ελεύθερο Σχέδιο παρά με το Γραμμικό. Είναι λίγες οι περιπτώσεις που προτιμούν το δεύτερο.

ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΓΝΩΡΙΜΟ ΣΧΗΜΑ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ
1ο Γυμνάσιο Ελευσίνας

Αφήνοντας ελεύθερα τα παιδιά της πόλης να σχεδιάσουν, τις περισσότερες φορές κάνουν σπίτια και αυτό γιατί μόνο αυτά βλέπουν και τίποτε άλλο. Δηλαδή σχεδιάζουν τετράγωνα σχήματα και παραλληλόγραμμα.

Από αυτό λοιπόν παίρνοντας αφορμή, σκέφτηκα ότι αρχίζοντας τη διδασκαλία μου από ένα σχήμα, που τους είναι γνώριμο, όπως το τετράγωνο, θα μπορούσα να καταφέρω αυτά τα παιδιά να δημιουργήσουν, να εκφραστούν ελεύθερα και να αναπτύξουν την ευαισθησία τους. Όχι μόνο γιατί αυτά τα σχήματα τους είναι γνώριμα αλλά και γιατί ο κόσμος είναι μία γεωμετρική κατασκευή. Έτσι άρχισα με κάνναβο και απλά γεωμετρικά σχήματα που βοηθάνε το παιδί να πειθαρχήσει και να κατακτήσει το χώρο του.

Από μία πρώτη επαφή των παιδιών με το χρώμα και παίρνοντας αφορμή από αυτό, τους μιλάω για τα χρώματα, τις ιδιότητες και τις εφαρμογές τους. Έτσι το παιδί προβληματίζεται στα επόμενα έργα του χωρίς την επέμβασή μου χρησιμοποιώντας το τετράγωνο και τον κάνναβο σε διάφορες παραλλαγές.

α) Αυστηρός κάνναβος και χρωματικές ασκήσεις μεταξύ βασικών και συμπληρωματικών, θερμών και ψυχρών.

β) Χρωματισμένος κάνναβος και ελεύθερα θέματα πάνω σ' αυτόν.

γ) Κυματοειδής κάνναβος με ελεύθερα θέματα.

δ) Πλάγιος κάνναβος με ελεύθερα θέματα.

ε) Διαγώνιος κάνναβος με ελεύθερα θέματα.

στ) Ελεύθερες χαράξεις με ελεύθερη οργάνωση θέματος και διάφορα υλικά, μολύβι, μαρκαδόρους, τέμπρες.

Μερικά από αυτά τα θέματα μπορούν να αποτελέσουν ομαδικές εργασίες αφού γίνει η κατάλληλη καθοδήγηση.

Μετά χρησιμοποίησα το τετράγωνο και το παραλληλόγραμμο σαν μέσο αναγνώρισης διαφόρων αντικειμένων, δηλ. τι θυμίζει στα παιδιά αυτό το σχήμα (χαρτονομίσματα, γραμματόσημα, κάρτες κ.α.)

Με το ίδιο πνεύμα μεταπηδάω στο ατομικό κολάζ, και εδώ χρησιμοποιώ τις τετράγωνες και τις παραλληλόγραμμες επιφάνειες.

Εδώ όμως χρησιμοποιούνται μόνο για το γέμισμα και το χρωματισμό μιας συγκεκριμένης επιφάνειας (σαν φόντο) ενώ πάνω σ' αυτόν υπάρχει ελεύθερη σύνθεση.

Μετά ακολουθεί Κολάζ με κόλλες γλασέ που κόβονται ελεύθερα σε τετράγωνα σχήματα (με ψαλίδι ή με το χέρι). Αυτό το θέμα γίνεται με πολλά υλικά όπως πέτρες, δέρμα-ύφασμα κ.α.

Δίνω μεγάλη σημασία στη συζήτηση και τη συνεργασία όλων των παιδιών της τάξης γι' αυτό προτιμώ τις ομαδικές εργασίες που βοηθούν τα παιδιά να σκεφτούν, να αποφασίσουν και να εργαστούν συλλογικά για ένα συγκεκριμένο θέμα.

Έτσι γίνεται ομαδικό κολάζ όπου κάθε παιδί ζωγραφίζει πάνω στο μπλοκ από ένα αντικείμενο από κάθε θεματική ομάδα και αφού τα κόψει, τα κολλάει σ' ένα χαρτόνι αφού προηγουμένως έχει γίνει συζήτηση στην τάξη και έχει αποφασισθεί το πού και πώς θα τοποθετηθούν.

Μετά από αυτό προσπαθώ σιγά-σιγά να τους κάνω να εξοικειωθούν με το χώρο ξεκινώντας από απλά στερεά σώματα, όπως είναι τα σπιρτόκουτα και στη συνέχεια προχωρώντας σε εναλλαγή όγκων και επιπέδων με ελεύθερα θέματα ή διακοσμητικά σχήματα, για να τους φτάσω σε μια πιο ολοκληρωμένη μορφή όγκου, τη μακέτα και τη διαμόρφωση του γύρω χώρου τώρα τρισδιάστατα. Ενδιάμεσα αφήνονται τα παιδιά να εκφραστούν με θέματα και χρώματα της αρεσκείας τους για να έχουμε μια εναλλαγή.

Εδώ πια φαίνεται καθαρά ο προβληματισμός πάνω στην οργάνωση της σύνθεσης και του χρώματος σε αντίθεση με τα πρώτα τους ελεύθερα σχέδια που ήταν ανοργάνωτα και χωρίς κανένα προβληματισμό στο χρώμα.

ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΣ ΜΑΣ ΣΚΟΠΟΣ Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΤΑΣΟΣ ΜΟΥΖΑΚΗΣ
Πειραματικό Γυμνάσιο

Συνάδελφοι σύντομα προβλέπω ο κλάδος μας να εξελιχτεί σ' ένα σοβαρό πολιτιστικό παράγοντα για τον τόπο μας, εάν τελικά παραμείνουμε στην εκπαίδευση. Τώρα όλο και περισσότεροι νέοι καλλιτέχνες αντιλαμβάνονται το κενό που υπάρχει μεταξύ τέχνης και λαού. Καταλαβαίνουν ότι για να κατανοήσει ο λαός την τέχνη χρειάζεται πρώτα Εικαστική Παιδεία, για τους νέους, που να αρχίζει από το Νηπιαγωγείο και να φθάνει μέχρι τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Γι' αυτό το λόγο νομίζω άρχισε προσέλευση ικανότατων νέων καλλιτεχνών στην εκπαίδευση.

Οι δουλειές που μέχρι σήμερα παρουσιάστηκαν στο σεμινάριό μας, ήταν νομίζω από αξιοσημείωτες μέχρι καταπληκτικές. Παρατήρησα ότι όλες οι εργασίες ήταν παιδοκεντρικές, δηλαδή σέβονταν απόλυτα την προσωπικότητα του παιδιού και θεωρούν τον κάθε άνθρωπο σαν μοναδικό και αναντικατάστατο ακόμα και στην ηλικία του νηπίου. Παρατήρησα ότι μια μικρή μειοψηφία παραδέχτηκαν μια μικρή αδυναμία από μερικούς συναδέλφους να καταλάβουν ότι βρίσκονται στον ίδιο παιδαγωγικό χώρο και επεσήμαιναν λεπτομέρειες που αγγίζουν μια αυστηρή προσωπική θέση που έχουν στην τέχνη και που συχνά φτάνει μεταξύ μας στην απόρριψη της Α' ή της Β' Σχολής Τέχνης. Οι προσωπικές θέσεις για την τέχνη πρέπει να παραμερίζονται όταν διαπιστώνουμε ότι και αυτό ακόμη που απορρίπτουμε σαν καλλιτέχνες, δίνει ζωή στα παιδιά. Ποιες αντιλήψεις της τέχνης είναι προτιμότερες; Πιστεύω ότι μόνο ένας προβληματισμένος αισθητικά λαός στο μέλλον θα ξεχωρίσει.

Εμείς στα παιδιά θα περάσουμε όλα όσα δέχονται αβίαστα ζωντανά. Και εδώ είναι το ταμπεραμέντο του δασκάλου. Το πώς, πού, και πότε θα δώσει το καθετί. Αυτό δεν γράφεται και δεν υποδεικνύεται εύκολα, γιατί αγγίζει περισσότερο την ευαισθησία μας και δεν μπορούν να μας βοηθήσουν καθόλου αυτά τα παιδαγωγικά που ξέραμε παλιότερα. Το ποσοστό όμως των παιδιών που αβίαστα συμμετέχουν είναι ο καλύτερος δείκτης αυτοαξιολόγησης της δουλειάς μας. Ακόμη να μην ξεχνάμε ότι αντιμετωπίζουμε σοβαρά εμπόδια, όπως η άγνοια που έχουν οι άλλοι καθηγητές των άλλων ειδικοτήτων, για την τέχνη και το μάθημά μας, τους οποίους έχουμε και σαν Λυκειάρχες, Γυμνασιάρχες και Επιθεωρητές ΚΕΜΕ, εκτός ευτυχώς αρκετών εξαιρέσεων.

Άλλο σημαντικό εμπόδιο είναι ότι έρχονται οι μαθητές στο Γυμνάσιο με εντελώς σταματημένη αυτή την έκφραση από το Νηπιαγωγείο. Γι' αυτό θα ήθελα να προτείνω στους συναδέλφους να ενδιαφερθούν για όλες τις ηλικίες γιατί μόνο από μας θα βγουν αυτοί που θα καθοδηγήσουν τους δασκάλους και τους νηπιαγωγούς πώς να εργάζονται με τα παιδιά. Εμείς λοιπόν πρέπει να είμαστε υπεύθυνοι για το πώς θα περάσει η τέχνη στο λαό κι αυτό δεν μπορεί να είναι έργο ενός ανθρώπου ή μερικών, είναι μια συλλογική εργασία επίπονη που θα βαρύνει όλους μας.

Δείξτε συνάδελφοι τη δουλειά σας, γράψτε τη σκέψη σας θα γίνουν ίσως λάθη, αλλά μόνο έτσι θα προχωρήσουμε. Ας μη βιαζόμαστε να βγάλουμε συμπεράσματα κοινώς παραδεκτά γιατί ίσως μας ξεφύγουν σημαντικές αλήθειες. Εργαστείτε ελεύθερα εφόσον δημιουργείτε.

Τέλος, θα ήθελα να αναφερθώ στο καυτό πρόβλημα που παρουσιάζεται στα διάφορα σχολεία της καταστροφής και της ρύπανσης από τα παιδιά. Πιστεύω ότι κυρίως οφείλεται στην αυταρχικότητα των διευθυντών ή των καθηγητών. Στα σχολεία που υπηρέτησα, όσες φορές έτυχε αυταρχική διεύθυνση, γέμισαν οι τοίχοι βρομόλογα, ο δεύτερος λόγος είναι ότι δεν μπορούμε ν' αδιαφορούμε για τις ψυχικές διεξόδους των παιδιών ειδικά των εφήβων, γιατί σ' αυτούς η αντίδραση είναι πιο άμεση, θα πρέπει να καταλάβουν οι αρμόδιοι το ΚΕΜΕ, ότι είμαστε πολύτιμοι στο σχολικό χώρο γιατί δίνουμε άλλες διεξόδους στα παιδιά πέρα από την καταστροφή, μπαίνουμε στη ζωή τους για να την πλουτίσουμε σε έκφραση και δημιουργικότητα. Διαφορετικά, αν δεν τα καταλάβει αυτά η πολιτεία σε λίγο τα σχολεία θα είναι προβληματικά γιατί βομβαρδίζονται ανελέητα τα παιδιά από παντού με τέτοιο τρόπο που τα οδηγεί σε μια ανεύθυνη ζωή για να αποφύγουν μια αγχώδη. Εάν δεν μας αξιοποιήσουν καλά, εμάς τους εικαστικούς, τους μουσικούς και τους γυμναστές, θα έχουμε δυσάρεστες εξελίξεις και την ευθύνη θα έχουν αυτοί που κλείνουν τα αυτιά τους.

Επιλογές περιορισμένης συμμετοχής. Ανθρωπομορφισμός.

Σ' αυτή τη σειρά των μαθημάτων στόχος μου ήταν να παροτρύνω τα παιδιά μέσα από ξερά γεωμετρικά σχήματα, όπως είναι οι αριθμοί και τα γράμματα να ανακαλύψουν τύπους ανθρώπων σε κινήσεις από το χορό, τη γυμναστική, το παιχνίδι ή τη δουλειά. Διδάσκονται από τη Δ' Δημοτικού και πάνω όπως οι Ομάδες εργασίας Α' σαν επιλογές.

Η τέχνη και η παιδεία ήταν ενιαίες στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό αλλά και σε όλους τους πολιτισμούς του κόσμου. Έτσι συνδεδεμένες έννοιες εξακολούθησαν να είναι στο λαϊκό πολιτισμό στον τόπο μας μέχρι το 1950 περίπου. Ο Όμηρος δίδαξε και έδωσε τα θεμέλια ενός πολιτισμού διδάσκοντας πολυδιάστατα μέσα από την τέχνη του. Το ίδιο έκαναν και οι τραγικοί κωμικοί ποιητές και οι ανώνυμοι της Τουρκοκρατίας. Παρόμοια πορεία ακολούθησε και η ζωγραφική, διακοσμητική, γλυπτική. Δηλαδή όταν λένε, «όποιος βιάζεται σκοντάφτει», αυτό είναι ένας συμπυκνωμένος λόγος, είναι ίσως ένας ποιητικός λόγος, αλλά με αυτό το λόγο διδάσκεται ο λαός. Μάθαινε ο ένας στον άλλον τι πρέπει να προσέχει.

Με την έκρηξη της επιστημονικής έρευνας που συντελείται στις μέρες μας, ήταν αδύνατον να διατηρηθεί αυτή η σχέση Παιδείας - Τέχνης. Αν και η συνάντηση του σύγχρονου πνεύματος και του παλιού αριθμεί ήδη αιώνες. Το σύγχρονο σχολείο που αρχίζει πια πιο μπροστά και από τον Ρουσσώ είναι ένα σχολείο γνώσεων, ουσιαστικά αποκομμένο από την τέχνη γιατί γι' αυτήν, όταν υπάρχει, σκοπό έχει να απομνημονευτεί.

Και σ' αυτό το λάθος πέφτουν πολλοί σύγχρονοι ευρωπαίοι παιδαγωγοί.

Στα προηγμένα όμως κράτη υπάρχει και μια φωτισμένη πρωτοπορία, που στον τόπο μας και αν υπάρχει ακινητοποιείται. Δυστυχώς μέχρι σήμερα εξακολουθεί το σχολείο να είναι σχολείο γνώσεων παραμερίζοντας εντελώς τον παράγοντα της παιδικής ψυχής. Έτσι αποκομμένη η γνώση από την ψυχή του παιδιού, του δημιουργεί την αίσθηση ότι το σχολείο είναι ανελέητος τόπος δουλειάς.

Άλλοτε το παιδί την ψυχική του ανάπτυξη εμπιστευόταν στη γειτονιά με τα παραδοσιακά της παιχνίδια, βόλους, σβούρες, κούκλες, κρυφτό, πετροπόλεμο. Σήμερα όμως που η γειτονιά έχει εξαφανιστεί τη θέση της πήρε για τα παιδιά το σφαιριστήριο, η καφετέρια, η ντισκοτέκ ή τα εικονογραφημένα αναγνώσματα κ.λ.π.

Όλα αυτά είναι πολύ πιο επικίνδυνα για τα παιδιά μας από τον πετροπόλεμο του παλιού καιρού.

Το περίεργο είναι ότι οι ψυχολόγοι και οι ψυχίατροι έχουν επισημάνει τον κίνδυνο που υπάρχει απ' την έλλειψη του ψυχικού αδιέξοδου των παιδιών, περίπου πριν από 100 χρόνια και

χρησιμοποίησαν την τέχνη για θεραπεία ψυχικών παθήσεων. Την είχαν ακόμη σταθμίσει σαν απαραίτητο αντίβαρο της μάθησης. Παρόλα αυτά στα σημερινά σχολεία σε σχολικά προγράμματα η τέχνη είναι ανύπαρκτη ή φυτοζωεί, ή εξυπηρετεί τη γνώση κατά τον α' ή β' τρόπο, οπότε δεν συντελείται η ψυχική εκτόνωση των παιδιών.

Να γυρίσουμε ξανά πίσω είναι αδύνατο γιατί η εποχή μας απαιτεί πολλές γνώσεις. Αλλά η γνώση δίχως την ψυχική υγεία των παιδιών μας έχει εκπλήξεις, όπως τα ναρκωτικά, η αναρχία, κ.λ.π. που δεν καταλήγουν πλέον σ' αυτά οι περιθωριακοί τύποι αλλά οι μαθητές και οι φοιτητές. Πολλοί αποδίδουν αυτά τα φαινόμενα στην ελευθερία που δίνει το σύγχρονο σχολείο στα παιδιά, ενώ στην πραγματικότητα οφείλονται στο ότι δεν υπάρχουν περιθώρια ψυχικής εκτόνωσης των παιδιών μέσω της τέχνης, γιατί ακόμη και αυτά τα παιδιά που πηγαίνουν για τέχνη, μουσική, χορό, ζωγραφική, πηγαίνουν αποκλειστικά για να μάθουν και αναβάλουν την έκφραση για αόριστο χρόνο. Οπότε κάποτε «σπάει το ποτήρι» και τότε είναι ήδη αργά. Θα πρέπει νομίζω να βρεθούν ώρες περισσότερες για την Τέχνη στα σχολεία προπαντός τη ζωγραφική, επειδή τη θεωρούν οι ψυχίατροι σαν τη σημαντικότερη τέχνη για να προστατέψει τα παιδιά από τα άγχη και τις νευρώσεις. Αλλά ζωγραφική έξω από Ακαδημίες και μάθηση. Ζωγραφική παιχνίδι (εδώ αναφέρομαι κυρίως για το Δημοτικό) όπως με κάθε λεπτομέρεια περιγράφω στην εργασία μου. Διαφορετικά σήμερα κινδυνεύει το παιδί του γείτονα, αύριο το δικό σου. Αν δεν κινδυνεύσει άμεσα θα έχει ακρωτηριαστεί οπωσδήποτε η ικανότητά του να ανακαλύπτει τη χαρά, τη ζωή, την αλήθεια. Θα πλήττει και ας έχει κάθε άνεση, κάθε μέσο ζωής.

Αν θέλουμε να γίνει κάτι εποικοδομητικό στον τόπο μας, θα πρέπει να στραφούμε προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει το 1/3 τουλάχιστον των σχολικών ωρών να χρησιμοποιείται για ζωγραφική, μουσική, γυμναστική, παιχνίδι και όλα αυτά σχολαστικά ελεγμένα για να λειτουργούν όπως πρέπει. Δηλαδή με πρωταρχικό σκοπό την ψυχαγωγία και τη δημιουργική έκφραση.

Με ένα τέτοιο σχολικό πρόγραμμα η απόδοση των παιδιών μας στα μαθήματα γνώσεων θα πολλαπλασιαστεί ενώ αντιθέτως όταν τελειοποιούμε τη διδασκαλία των μαθημάτων γνώσεων δίχως να προσέξουμε το ψυχικό αντιστάθμισμα των παιδιών, τότε επιβαρύνουμε ακόμη περισσότερο τον ψυχικό τους κόσμο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ;

Πού αποβλέπουν οι μεθοδεύσεις των αρμοδίων;

Επαναλήφθηκαν τελευταία με πρωτοβουλία του υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Υπουργείου Παιδείας, σεμινάρια για τη «Θεατρική Παιδεία», στα οποία μετέχουν καθηγητές διαφόρων ειδικοτήτων που εκδήλωσαν σχετικό ενδιαφέρον.

Τα σεμινάρια αυτά προβάλλεται ότι έχουν σα στόχο, μέσα από την ορισμένη κατατόπιση εκείνων που τα παρακολουθούν, να καταστήσουν εφικτή την εισαγωγή της Θεατρικής Παιδείας στα Γυμνάσια -Λύκεια και να κάνουν πιο πλατιά την Καλλιτεχνική Αγωγή των μαθητών.

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, έχει καταβάλει κάθε προσπάθεια για τη συνολική ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής μας Παιδείας, για την κατοχύρωση και τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας των καλλιτεχνικών μαθημάτων στα σχολεία.

Και έχει κατ' αρχή θεωρήσει θετικό στοιχείο την προσπάθεια εισδοχής στα σχολεία της Θεατρικής Παιδείας. Παρατηρήσαμε ωστόσο, από την αρχή και επισημαίνουμε και πάλι, ότι πραγματική Θεατρική Παιδεία δεν μπορεί να παρασχεθεί από μη ειδικούς, όσο καλές προθέσεις κι αν έχουν, και η όλη αυτή υπόθεση για την οποία έχει δοθεί τόση έμφαση από την Πολιτεία, μοιραία θα κινείται κάτω απ' αυτές τις προϋποθέσεις μέσα στα πλαίσια του **ερασιτεχνισμού**.

Αλλά αυτό θα ήταν το μικρότερο πρόβλημα, αν η τέτοιου είδους εισαγωγή θεατρικής παιδείας, δεν γίνονταν με τον ταυτόχρονο υποβιβασμό της ήδη υπάρχουσας Καλλιτεχνικής Διδασκαλίας.

Εισαγωγή της Θεατρικής Παιδείας — ναι, έστω κι αν την προσφέρουν οι έχοντες πάσης φύσεως ειδικότητα καθηγητές. Αλλά όχι εισαγωγή της Θεατρικής Παιδείας, με την εκπαρθύρωση του μαθήματος των Καλλιτεχνικών, που διδάσκουν στα σχολεία τα μέλη της Ένωσής μας (καλλιτέχνες με πολύχρονη εκπαίδευση στις Ανώτατες Σχολές Καλών Τεχνών της Ελλάδας και του εξωτερικού) ούτε με την εκπαρθύρωση της διδασκαλίας της Μουσικής.

Θεατρική Παιδεία ναι, αλλά όχι σαν πρόσχημα για τον ουσιαστικό και οριστικό εξοστρακισμό των Καλλιτεχνικών από τα Γυμνάσια-Λύκεια. Γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγήσει όχι στην ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Παιδείας, αλλά στο γενικό καταποντισμό της διδασκαλίας της Τέχνης.

Δυστυχώς, όπως προκύπτει από δηλώσεις επίσημων εκπροσώπων του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς στα σεμινάρια που προαναφέραμε, κι όπως προκύπτει κι από μια λίγο παλιότερη συνέντευξη του Υφυπουργού Παιδείας Π. Μώραλη στην εφημερίδα το «Βήμα», τόσο η νεοεισαγόμενη Θεατρική Παιδεία, όσο και τα ήδη διδασκόμενα Καλλιτεχνικά μαθήματα, πρόκειται να γίνουν στα σχολεία μαθήματα «επιλογής» — όπως κατ' ευφημισμό αποκαλείται η μετατροπή των Καλλιτεχνικών σε μάθημα «προαιρετικό» και ο ουσιαστικός εξοστρακισμός τους από την εκπαίδευση.

Ήδη, την προηγούμενη χρονιά, γίναμε μάρτυρες μιας παρόμοιας προσπάθειας που ξεκίνησε με πρόταση του ΚΕΜΕ, και οδηγούσε στον έσχατο υποβιβασμό των Καλλιτεχνικών.

Κάτω από τις έντονες διαμαρτυρίες της Ένωσής μας, του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας (νόμιμου συμβούλου της πολιτείας για τα θέματα Καλλιτεχνικής Παιδείας) και όλου του κλάδου μας, αυτή η πρόταση τότε αποσύρθηκε. Επανέρχεται όμως τώρα και προωθείται πραχτικά όπως φαίνεται μέσα από άλλες διαδικασίες.

Σχεδιάζεται λοιπόν αφανισμός των Καλλιτεχνικών;

Οι αρμόδιοι κυβερνητικοί εκπαιδευτικοί φορείς, οφείλουν να αποσαφηνίσουν άμεσα τις προθέσεις τους, να πάρουν υπ' όψη τους τη φωνή και τις προτάσεις των καλλιτεχνών και να δώσουν έγκαιρα τις πραγματικά απαιτούμενες λύσεις στα προβλήματα της Καλλιτεχνικής Παιδείας.

Εμείς, οι καλλιτέχνες εκπαιδευτικοί, με τη συμπαράσταση όλου του καλλιτεχνικού κόσμου, σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται να μείνουμε αδρανείς.

Θέλουμε την ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Παιδείας, γιατί είναι μια ανάγκη για όλη την εκπαίδευση, για τη σωστή αγωγή της νεολαίας, για την πολιτιστική ανάπτυξη και πρόοδο του τόπου μας.

ΤΟ Δ.Σ. ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΑΛΙΚΗ ΠΛΑΚΩΤΑΡΗ

3ο Γυμνάσιο Καλλιθέας

Θέμα 1^ο: Μαύρο-άσπρο, γραμμικό

Στην αρχή της χρονιάς δίνεται ένα τετράγωνο και μέσα οι βασικές γραμμές δηλ. κάθετη, οριζόντια, οι διαγώνιες, ένας κύκλος ή και άλλες απλές γραμμές. Κατόπιν χρησιμοποιώντας το μαύρο μαρκαδόρο μόνο, γίνεται το σχέδιο άσπρο-μαύρο. Δεύτερο-θέμα δίνεται από τον καθηγητή πιο σύνθετο όπως το σχ. 1. Εδώ γίνεται και γραμμογραφία αφού έχουν πρώτα ασκηθεί στο μικρό τους μπλοκάκι, που έχουν μαζί με το μεγάλο τους μπλοκ και που τους υπηρετεί για δοκιμές στο χρώμα και το σχέδιο.

Κατόπιν στο τρίτο μάθημα τους δίνεται η ελευθερία να φτιάξουν ένα δικό τους διακοσμητικό φέρνοντας διάφορες γραμμές. Από τα σχήματα που δημιουργούνται άλλα γίνονται μαύρα, άλλα μένουν λευκά και άλλα με γραμμογραφία.

Η γραμμογραφία, κατά τη γνώμη μου, προσφέρεται για να εξοικειωθεί το παιδί με το χάρακα, να μάθει με το μάτι να ελέγχει μια απόσταση ορισμένη (Βάζοντας σωστά τη μια γραμμή κάτω από την άλλη) και ακόμα ότι στο σχέδιο παίζει το ρόλο ενός άλλου τόνου του γκρι.

Θέμα 2^ο: Ο Βυθός

Το θέμα αυτό δίνεται στην πρώτη τάξη μετά από τα θεωρητικά μαθήματα σχετικά με το χρώμα.

Το παραλληλόγραμμο χωρίζεται ανά ένα εκατοστό σε όλες τις πλευρές του. Στη συνέχεια οι μαθητές ζωγραφίζουν ψάρια, κογχύλια και ότι άλλους οργανισμούς της θάλασσας θέλουν. Στο κάτω μέρος ζωγραφίζουν φυτά της θάλασσας, κοράλλια κτλ. Απαραίτητες είναι οι οδηγίες σχετικά με τη σύνθεση, τοποθέτηση όλων αυτών, καθώς και το μέγεθος των ψαριών και των φυτών, ώστε ούτε να φτιάξουν όλο μικροσκοπικά ψάρια, ούτε λίγα και τεράστια.

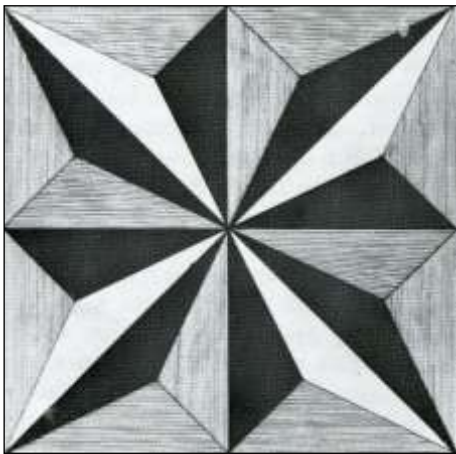
Κατόπιν ενώνουν τα σημεία που βρήκαν ανά ένα εκατοστό με ελαφρά κυματοειδείς γραμμές. Τις γραμμές μπορούν να τις φέρουν ή στην αρχή, δηλ. πριν το σχεδιάσουν, ή μετά πάνω από τη ζωγραφική τους.

Τα χρώματα μπαίνουν κατά κατηγορίες. Στο νερό μπαίνουν όλα τα μπλε και τα μοβ, στα ψάρια τα θερμά (πορτοκαλιά, κόκκινα, σκούρο κίτρινα), στα φυτά όλα τα πράσινα και αν θέλουν το ανοιχτό κίτρινο.

Ο σκοπός αυτού του θέματος μετά από τη θεωρία είναι ότι η κάποια οργάνωση του χώρου σε μικρότερα μέρη (κάνναβο) τα βγάζει από μια αμηχανία που νοιώθουν μπροστά στο άσπρο χαρτί. Έτσι ελέγχουν καλύτερα και το χώρο και το χρώμα, τη στιγμή που τους έχουν δοθεί οι οδηγίες δηλαδή ποια χρώματα θα χρησιμοποιήσουν και πού θα πάει το καθένα, έτσι βαθμιαία συνειδητοποιούν την ανάγκη της οργάνωσης του χώρου τους.

Θέμα 3^ο: Τα πουλιά

Σχετικό είναι το σκεπτικό και αυτού του θέματος. Οι διαφορές είναι ότι τα σημεία μπήκαν ανά 1,5 εκ. και ότι οι γραμμές που θα φέρουν στα σημεία θα είναι έντονα κυματοειδείς.

Στο πάνω μέρος θα ζωγραφίσουν πουλιά. Προς τα κάτω είναι βουνά με ήλιο, σπιτάκια και κάτω από τα βουνά, χορτάρι με λουλούδια.

Σχετικά με την τοποθέτηση όλων αυτών καθώς και για τα μεγέθη τους δίνονται οδηγίες. Τα χρώματα πάλι δίνονται δηλ. στον ουρανό όλα τα μπλε, τα πουλιά λευκά, στα βουνά όλα τα μοβ. Ήλιος τα κίτρινα και πορτοκαλί, χορτάρι όλα τα πράσινα και στα λουλούδια τα θερμά.

Άλλη μια διαφορά από το προηγούμενο θέμα είναι ότι το χρώμα δεν μπαίνει πλακάτο, αλλά με διάφορα είδη γραμμών και σχεδίων. Μπορούν φυσικά να χρησιμοποιηθούν εδώ και δύο χρώματα σ' ένα «τετράγωνο».

Αντί πουλιών μπορούν να δοθούν εννοείται και άλλα θέματα όπως πεταλούδες, δέντρα κτλ.

Θέμα 4^ο: Η πόλη

Εδώ δεν υπάρχει καμία οργάνωση (κάνναβος ή κάτι άλλο). Απλά τους δίνεται το θέμα και γίνεται συζήτηση σχετικά με τη σύνθεση. Επίσης για το τι μπορούμε να ζωγραφίσουμε σ' ένα τέτοιο θέμα. Ακούγονται ιδέες.

Στο χρώμα έχουν απόλυτη ελευθερία. Υποχρέωση τους είναι να σχεδιάσουν σε όλο το χώρο και να μην μείνει τίποτα λευκό.

Πάντα βέβαια προηγείται συζήτηση με ιδέες πάνω στο θέμα, και κάποιες γενικές οδηγίες σχετικά με τη σύνθεση.

ΤΟ 1ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αν και αποσιωπήθηκε εντελώς απ' ολόκληρο σχεδόν τον Τύπο και τα άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης (Τηλεόραση - ραδιόφωνο) το Συνέδριο Καλλιτεχνικής Παιδείας, το οποίο οργανώθηκε πριν ένα χρόνο από το ΕΕΤΕ, υπήρξε ένα σημαντικό καλλιτεχνικό γεγονός, που αναμφισβήτητα δημιούργησε θετικό πλαίσιο για την παραπέρα προώθηση των αιτημάτων της Καλλιτεχνικής Παιδείας στον τόπο μας.

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ.Ε. συμμετείχε ενεργά στο Συνέδριο αυτό και με τις δυνάμεις και δυνατότητες που διέθετε συνέβαλε στην εκπλήρωση των στόχων του Συνεδρίου.

Δημοσιεύουμε παρακάτω εκτεταμένα αποσπάσματα, από τη «διακήρυξη του 1ου Συνεδρίου Καλλιτεχνικής Παιδείας» (Αναδημοσίευση από το «ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ» του ΕΕΤΕ).

Το Α΄ Συνέδριο Καλλιτεχνικής Παιδείας, το πρώτο που έγινε στην Ελλάδα, διοργανώθηκε από το ΕΕΤΕ και υλοποιήθηκε με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερόμενων φορέων. Εκφράζει τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για άμεση αντιμετώπιση της ποιότητας ζωής - που χειροτερεύει συνεχώς - και της ατομικής και κοινωνικής αλλοτρίωσης που έχουν διαμορφωθεί από το καπιταλιστικό σύστημα.

Η αποτελμάτωση, οι δικτατορίες και ο πυρηνικός όλεθρος που μας ετοιμάζει ο ιμπεριαλισμός, δεν είναι μόνο ένα αποτρόπαιο έγκλημα, είναι η εξαφάνιση του ανθρώπινου πολιτισμού.

Το αντικείμενο του Συνεδρίου Καλλιτεχνικής Παιδείας από την ίδια του τη φύση συνδέεται με τα θεμέλια της κοινωνικής δομής.

Κατά συνέπεια οι στόχοι του είναι πολύ πιο πέρα από το πώς θα επεξεργαστεί μικρόψυχα ημίμετρα, για να μεταρρυθμίσει ένα άρρωστο εκπαιδευτικό σύστημα που μόνο στόχο έχει την αναπαραγωγή της καπιταλιστικής κοινωνίας.

Η τέχνη ανήκει στις δυνάμεις με τις οποίες ο άνθρωπος δημιουργεί, αλλάζει τον κόσμο και τον εαυτό του. Η απαίτηση του Συνεδρίου να ενσωματωθεί η Τέχνη στο εκπαιδευτικό σύστημα σαν ένα από τα βασικά συστατικά του στοιχεία, είναι ταυτόσημη με την απαίτηση να απελευθερωθούν οι κοινωνικές δυνάμεις που μεταμορφώνουν τον άνθρωπο σε υποκείμενο της ιστορίας. Ξεκινώντας την Καλλιτεχνική Αγωγή από την πολύ μικρή ηλικία δίνουμε μια τεράστια ώθηση στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, το βοηθάμε να συλλαμβάνει μόνο του, μέσα από την εξάσκηση των φυσικών δυνατοτήτων του, την ύπαρξή του σαν διαλεκτική αλληλοσύνδεση του καθολικού κόσμου με τον ατομικό. Εκφράζοντας τα βιώματα του σε καλλιτεχνικές εικόνες συλλαμβάνει την ενότητά του με τον κόσμο που το περιβάλλει, με τον τρόπο που ο καθολικός κόσμος περιέχει όλο τον πλούτο της ατομικής ιδιαιτερότητας.

Τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα υποβιβάζουν την καλλιτεχνική αγωγή, όπου αυτή δεν είναι ανύπαρκτη, σε μάθημα χειροτεχνίας με έτοιμες αισθητικές μορφές - υποδείγματα που πρέπει το παιδί να τα αντιγράψει, κι έτσι το βάζουν να κάνει αυτό που κάνει και στη βασική εκπαίδευση, να αποστηθίζει έτοιμες και απαρχαιωμένες γνώσεις. Αυτή η μέθοδος εκπαίδευσης είναι η αλλοτρίωση στο επίπεδο της συνειδησης, του αλλοτριωμένου κοινωνικά ανθρώπου.

Το Συνέδριο στέκεται αντίθετο στις απόψεις εκείνες που από τη μια ή την άλλη πλευρά διαχωρίζουν ή και αντιπαραθέτουν την παιδεία στην οικονομία, δίνοντας, πλαστές προτεραιότητες. Η Τέχνη μπορεί να αποτελέσει δυναμικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης και η Καλλιτεχνική Παιδεία επηρεάζει αποφασιστικά την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, την παραγωγή, μορφοποίηση και διακίνηση των προϊόντων, επιδρώντας ταυτόχρονα στην ποιότητα ζωής και διαμορφώνοντας πολιτιστική ταυτότητα.

Παρά τις όποιες εκπαιδευτικές αλλαγές, δεν έχει αλλάξει ο βασικός καπιταλιστικός προσανατολισμός της Ελληνικής Παιδείας. Εξακολουθεί να είναι μια μέθοδος ακρωτηριασμού της σκέψης, που μοναδικό στόχο έχει, με το πρόσχημα της «τεχνολογικής ανάπτυξης» και την ανάγκη για παραγωγή «τεχνοκρατών» να ανταποκριθεί στις ανάγκες επιβίωσής τους. Αυτός είναι και ο λόγος που το Συνέδριο αντιμετωπίστηκε εχθρικά από τους θεσμοφύλακες του κατεστημένου.

Στην εποχή μας, που κατακλύζεται από τεράστια κύματα οπτικού, ηχητικού, καταναλωτικού θορύβου, που εμπορευματοποιείται κάθε αξία, που καλλιεργείται η μονομέρεια και η άκριτη επιλογή, που η λογική του υποκατάστατου τείνει να περάσει σαν φυσικός τρόπος ζωής, μια λογική που εφησυχάζει, αδρανοποιεί κι απονεκρώνει κάθε δημιουργική διάθεση και κοινωνικό προβληματισμό και οδηγεί στους «ονειρικούς κόσμους» των ναρκωτικών, πιστεύουμε πως η τέχνη, η Καλλιτεχνική Παιδεία μπορεί, όχι μόνο να αντισταθεί, αλλά και να ξανοίξει ελπιδοφόρους δρόμους. Δρόμους που θα συντελέσουν στη δημιουργία του νέου ανθρώπου, του ανθρώπου με κοινωνική συνείδηση, του ανθρώπου δημιουργού.

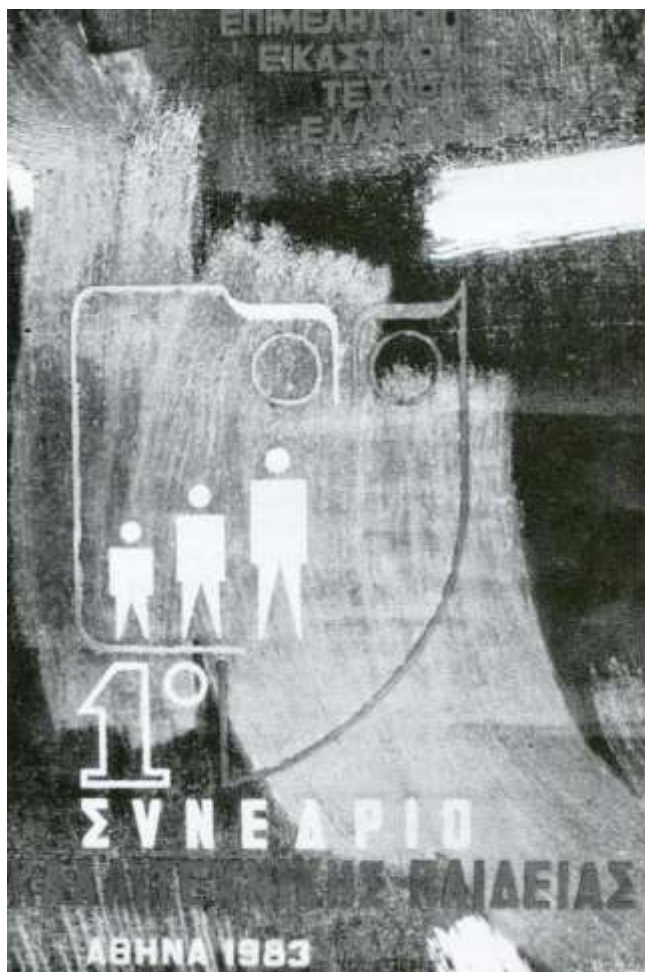
Η αισθητική αγωγή προβάλλει σήμερα – περισσότερο από άλλοτε — σαν ανάγκη όλων των εργαζομένων. Ειδικά στη χώρα μας, που χρόνια βρίσκεται κάτω από οικονομική και πολιτιστική εξάρτηση, που η κρίση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος χειροτερεύει συνεχώς τη θέση των εργαζομένων και την ποιότητα της ζωής, η ανάγκη αυτή σχηματίζεται έτσι:

- σαν ανάγκη απελευθέρωσης των δημιουργικών κοινωνικών δυνάμεων.
- σαν ανάγκη για οικονομική και πολιτιστική ταυτότητα.
- σαν ανάγκη εθνικής ανεξαρτησίας και κοινωνικής αλλαγής, για όφελος του λαού.

Το καθήκον που έβαλε το Συνέδριο σαν άμεσο στόχο του είναι να αγωνιστεί για να δημιουργηθούν οι συνθήκες μέσα στις οποίες θα αναπτυχθούν οι θησαυροί του ανθρώπινου πολιτισμού και θα αποδοθούν σ' αυτούς που τους ανήκουν.

Αυτό δεν είναι απλά ένα ηθικό χρέος, είναι πάνω απ' όλα η μόνη προοπτική ενάντια στη βαρβαρότητα.

Αφίσες του 1^{ου} Συνεδρίου. 1) του Θεόδωρου Πάντου 2) του Γιώργου Σιγάλα

ΕΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟ ΠΕΙΡΑΜΑ «ΜΟΥΤΖΟΥΡΩΣΤΕ ΕΛΕΥΘΕΡΑ»

ΕΥΤΥΧΙΑ ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ

Γυμνάσιο Κοντοπεύκου

Διδάσκω τέσσερα χρόνια. Η μεθοδολογία που ακολούθησα την προηγούμενη χρονιά δεν αποτελεί πρόταση γιατί δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί. Είναι μονάχα ένα πείραμα, που αποδείχθηκε χρήσιμο στη διαδικασία της δημιουργικής ενασχόλησης των παιδιών και ήρθε ν' αναπληρώσει συγκεκριμένες ανάγκες της ζωγραφικής τους.

Παρατηρώντας τις μαθητικές εκθέσεις που οργανώναμε κάθε χρόνο, εντόπιζα τις αιτίες εκείνες, που κατά τη γνώμη μου, περιόριζαν τη φαντασία και τα μέσα τους. Κατέληξα, λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι εκτός από το τεράστιο πρόβλημα της σύνθεσης που είχαν, το κυριότερο συναίσθημα που έβγαине από το σύνολο της δουλειάς τους, ήταν ο φόβος. Φόβος και αμηχανία για το μέγεθος της επιφάνειας, για την ανικανότητά τους ν' αναπαραστήσουν τη φύση, για τις αξίες του χρώματος, του σχήματος, της γραμμής.

Μέχρι τότε είχα αγωνιστεί να τα πείσω να γεμίζουν το χαρτί τους, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Τα έργα τους έμοιαζαν με χαρτογραφίες.

Προσπάθησα να τα παροτρύνω να καταργήσουν το περίγραμμα που έκαναν με μολύβι. Εκείνα όμως το αντικατέστησαν με λεπτή πινελιά με την οποία σχεδίαζαν από πριν με κάθε λεπτομέρεια για να την «μπογιατίσουν» αργότερα με επίπεδα χρώματα. Δεν μπόρεσα να τα εμποδίσω να κρυφθαυμάζουν τις αντιγραφές.

- Αφού, λοιπόν, δε στέριωσαν οι γνώσεις που μονόπλευρα προσπάθησα να τους μεταδώσω, σκέφθηκα πως ίσως θα ήταν χρήσιμο ν' αξιοποιήσω μιαν άλλη αξία της παιδικής ζωγραφικής: **την κίνηση**. Μια αναδρομή στην ανθρώπινη δημιουργία αποδείχνει ότι πρόγονος κάθε έκφρασης εικαστικής είναι η μουντζούρα. Ο τρόπος όμως που εξελίσσεται δεν κρίνεται κύρια από τις αισθητικές ανάγκες του παιδιού αλλά από τα γούστα των μεγάλων, που σχεδόν πάντα είναι λαθεμένα και καταπιεστικά. Έτσι χάνεται σιγά-σιγά ο κινησιακός χαρακτήρας της παιδικής ζωγραφικής και μεταβάλλεται σε μια αποτυχημένη (τις περισσότερες φορές) αντιγραφή της φύσης.

Όταν το παιδί των δεκατριών χρόνων έρχεται στο Γυμνάσιο, νομίζει πως το μοναδικό πράγμα που μπορεί να κάνει είναι ένα μολυβένιο περίγραμμα, όσο γίνεται πιο τονισμένο, γεμισμένο εσωτερικά με άσχετα μεταξύ τους χρώματα, που δεν ξεφεύγουν καθόλου από τη γραμμή.

Αυτόν το τρόπο του έδειξαν στο σπίτι, στο Νηπιαγωγείο, στο Δημοτικό κι αυτόν διδάσκουν τα κόμικς και τα παιδικά tests τύπου «Μικρός ζωγράφος». Για ν' αντιμετωπίσω όλες αυτές τις επιρροές αποφάσισα να κάνω το πείραμα της επιστροφής των παιδιών στην αρχική μουντζούρα, με σκοπό να την αποδεχτούν σαν ανεικονική ζωγραφική, να την προχωρήσουν συνειδητά και να φτάσουν (αν θελήσουν) στην εικονική μονάχα όταν θα έχουν πλουτίσει τα μέσα τους.

Στο πρώτο μάθημα, όταν έδωσα το σύνθημα «μουντζουρώστε ελεύθερα, χωρίς να προσπαθείτε να φτιάξετε τίποτα», έγινε σωστό πανηγύρι.

Τα φοβισμένα προσωπάκια φωτίστηκαν κι ανάμεσα σ' επιφωνήματα έκπληξης και θαυμασμού τα πινέλα κινήθηκαν εντατικά με αποτέλεσμα το κάθε παιδί να βρει την παλέτα του, τη γραμμή του, τη ματιέρα του, το δικό του προσωπικό τρόπο.

Τα υλικά που τους ζήτησα ήταν tempera (σκόνη) στα βασικά χρώματα, άσπρο μαύρο και ώχρα. Τα βασικά τους τα έδωσα σε δύο αποχρώσεις για να πλουτίζουν τη γκάμα τους.

Επέμεινα στην επιλογή και τη συντήρηση των υλικών τους.

Τους υποσχέθηκα να μην βαθμολογήσω το πρώτο σχέδιο, και τους συνέστησα να κινηθούν γρήγορα κι ελεύθερα. Να κάνουν δηλαδή ότι θα έκαναν σ' έναν άσπρο τοίχο αν έπεφταν στα χέρια τους χρώματα αφού όμως διαλέξουν τα χρώματα που προτιμούν και κάνουν όλες τις δυνατές αναμίξεις.

Υπήρχαν πολλά παιδιά, που ενώ ήταν πεισμένα πως δεν μπορούν να ζωγραφίσουν, έκαναν με την πρώτη προσπάθεια άψογες ανεικονικές συνθέσεις και συνέχισαν να ζωγραφίζουν καλά στις περισσότερες από τις επόμενες φάσεις. Τα περισσότερα έκαναν λάθη που έδιναν αφορμή για κριτική και συζήτηση πάνω στη σύνθεση, στο χρώμα, στη γραμμή, στο στίγμα, τη ματιέρα. Το επόμενο μάθημα αφιερώθηκε αποκλειστικά στην κριτική. Εξήγησα ότι η κριτική είναι ένα μέρος του μαθήματος τόσο σημαντικό όσο και η ζωγραφική τους και δεν έχει σκοπό να διακρίνει το καλύτερο ή το χειρότερο έργο, αλλά να διδάξει τις αξίες της ζωγραφικής για να μάθουν ν' αποφεύγουν τα ίδια λάθη. Τα ενθάρρυνα να συμμετέχουν όλα.

Η πρώτη ερώτηση ήταν αν τους αρέσει το συγκεκριμένο έργο ή όχι και γιατί. Αν συμφωνήσουν κάπου να βρουν και να δικαιολογήσουν τα αρνητικά και τα θετικά στοιχεία.

Η κριτική συνεχίστηκε ως το τέλος της χρονιάς. Στην αρχή, η δική μου παρέμβαση ήταν σημαντική. Έκανα πολλές ερωτήσεις για να διευκολύνω τη συγκεκριμενοποίηση των ιδεών τους κι όταν παρέλειπαν κάτι σημαντικό το συμπλήρωνα. Προοδευτικά, η παρέμβασή μου ελαττωνόταν ώσπου έπαψε πια να είναι απαραίτητη. Τότε έκαναν την κριτική μόνο τους.

Για να ξαναγυρίσουμε όμως στα αρχικά στάδια, το επόμενο βήμα ήταν να τους δώσω μουντζούρα μ' ένα χρώμα (αυτό που προτιμούν) και τις αποχρώσεις του. Το ίδιο έκανα για τον τόνο, τη ματιέρα κ.λπ.

Αφού πλούτισαν έτσι τα μέσα τους, ξαναγύρισα στη μουντζούρα με όλα τα χρώματα που προτιμούν, μόνο που τους συνέστησα να την παρακολουθούν καθώς τη φτιάχνουν, για να δουν αν κάτι τους θυμίζει ολόκληρο ή κάποιο στοιχείο της. Αν ναι, να την ολοκληρώσουν αποφεύγοντας τις συμμετρίες. Αν όχι, να συνεχίσουν ανεικονικά το έργο τους.

Στη φάση αυτή ορισμένα παιδιά πέτυχαν καταπληκτικά αποτελέσματα. Επειδή όμως τα περισσότερα δεν τα κατάφεραν, δεν επέμεινα πολύ.

Έπειτα τους έδωσα θέμα. Το συζητήσαμε πολύ. Το αναλύσαμε εννοιολογικά, όσο μπορέσαμε πιο πολύπλευρα. Διερευνήσαμε τι συναισθήματα εμπνέει στον καθένα. Βρήκαμε τα γενικά και τα υποκειμενικά. Συσχετίσαμε τα συναισθήματα με τα χρώματα και τα σχήματα, χωρίς να καταλήγουμε σε απόλυτα συμπεράσματα. Τέλος τους ζήτησα να κάνουν μια ανεικονική σύνθεση με αφορμή το θέμα αυτό και με τα χρώματα, τα σχήματα και τον τρόπο που οι ίδιοι νομίζουν πως ταιριάζουν. Αν είχαν πρόθεση να ζωγραφίσουν κάτι συγκεκριμένο από τα αφηρημένα σχήματα για να καταλήξουν στην εικόνα.

Εδώ τα αποτελέσματα ήταν καλά σ' ένα ποσοστό 30% των παιδιών.

Συνέχισα να δίνω θέματα με τον ίδιο τρόπο: Εννοιολογική ανάλυση, συγκεκριμενοποίηση των συναισθημάτων, ανεικονική αρχή με δυνατότητα εικονικής εξέλιξης. Παρ' όλα αυτά παρατήρησα ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών εύρισκε εύκολη τη λύση να ξεκινά από το θέμα, ξεχνώντας παράλληλα ό,τι είχε μάθει για το χρώμα. Έτσι ξαναγύριζαν στα μίξερ αθρωπάκια και σπιτάκια σφιγμένα αυτή τη φορά σε περίγραμμα από χρώμα.

Καταλαβαίνοντας την ανάγκη τους, θέλοντας όμως να δημιουργήσω έναν αντίποδα σ' αυτήν τη νοοτροπία, άρχισα να δίνω θέματα που τα ανάγκασαν να κάνουν ρευστές φόρμες, π.χ. «φωτιά», «ανταύγειες» κλπ. Εδώ όλα σχεδόν τα παιδιά είχαν πολύ καλά αποτελέσματα.

Συνέχισα με θέματα κοινά. Κάθε φορά που παρατηρούσα πισωγυρίσματα, γύριζα κι εγώ σε προηγούμενες φάσεις για να εξηγήσω ξεχασμένες αξίες της ζωγραφικής.

Στόχος μου είναι να φέρω αντιμέτωπα τα παιδιά με τα εικαστικά προβλήματα μέσα από την πράξη. Να βοηθήσω τους αυριανούς καλλιτέχνες να βρουν τις αξίες της ζωγραφικής μέσα στο ίδιο τους το έργο και να τις αμφισβητήσουν έτσι, ώστε να είναι κάθε στιγμή έτοιμοι να την ανατρέψουν. Να πλουτίσω τη φαντασία και τα μέσα όλων των παιδιών, που θα θελήσουν να ασχοληθούν κάποτε με την τέχνη. Να τους μάθω να δέχονται ανοιχτά κάθε τι καινούργιο. Τέλος να τα φέρω σε επαφή με τα γύρω τους αντικείμενα και τον κόσμο έτσι που να τα αγαπήσουν. Να αποκτήσουν θάρρος κι αυτοπεποίθηση, να παρεμβαίνουν στα πράγματα κι όχι να τα θεωρούν δεδομένα.

Ο ρόλος μου υπήρξε αποφασιστικός στην προσπάθεια να ξεριζώσω απ' την ψυχή τους την αισθητική της υποκουλτούρας, αλλά ταυτόχρονα διακριτικά για ν' αφήσει την προσωπικότητα τους ν' ανθίσει απελευθερώνοντας τις δικές τους δυνάμεις.

Το ποσοστό επιτυχίας της μεθόδου μου σαν εικαστικό έργο ήταν ίσως λιγότερο από 50%. Όλα όμως έμαθαν να κρίνουν και να εκτιμούν τα έργα των συμμαθητών τους.

Υπήρξαν λίγα φοβισμένα ή εχθρικά παιδιά που δεν άφησαν το μάθημα να τα αγγίξει.

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ

Αν και η αναφορά των αρμοδίων για τα εκπαιδευτικά στην καλλιτεχνική δημιουργία και παιδεία των προγόνων μας και στην πράγματι τεράστια πολιτιστική κληρονομιά που άφησαν στον τόπο μας είναι μόνιμα πληθωρική, αυτή η αναφορά και όταν δεν αποτελεί έκφραση ενός αντιδραστικού πνεύματος προγονοπληξίας, παραμένει στείρα και επιφανειακή. Γιατί όχι μόνο δεν συνοδεύεται από την παραμικρή προσπάθεια για την ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Παιδείας **σήμερα**, αλλά αντίθετα συνοδεύεται με μέτρα (όπως ιδιαίτερα τα μέτρα που πάρθηκαν τα τελευταία 3-4 χρόνια) που οδηγούν την Καλλιτεχνική Παιδεία προς την ολική έκλειψή της στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Η Καλλιτεχνική Παιδεία, στο όνομα ενός υποτιθέμενου εκσυγχρονισμού, θυσιάζεται και παραπετιέται. Ένας τέτοιος όμως εκσυγχρονισμός που γίνεται με τίμημα την εξαφάνιση της Καλλιτεχνικής Παιδείας, θα παραμένει πάντα λειψός και κολοβωμένος, ενώ βαρύτατες είναι οι συνέπειες για τη διαμόρφωση της συνολικής προσωπικότητας του μαθητή και για το πολιτιστικό μέλλον του τόπου μας γενικότερα. Αν είναι αλήθεια, όπως διδάσκουν τα σχολικά εγχειρίδια, πως συμβαδίζει η ανάπτυξη των επιστημών με την ανάπτυξη των τεχνών, άλλο τόσο είναι αλήθεια πως υπονομεύουμε την ίδια την επιστημονική παιδεία όταν αρνούμαστε να δώσουμε στη διδασκαλία των Καλών Τεχνών το ανάλογο βάρος.

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών δεν δίνει απλά και μόνο τη δυνατότητα στο μαθητή να «εκφράσει» με πλαστικές μορφές τα αισθήματά του και να βρει «ηθικές» διεξόδους στην επιβαρυνμένη από πολλά άγχη και κυκλωμένη από πολλούς κινδύνους πνευματικής διάβρωσης κοινωνία όπου αναπτύσσεται, (πράγμα εξάλλου που θα ήταν και **μόνο αυτό** πολύ σημαντικό). Αλλά δίνει στο μαθητή και εκείνα τα στοιχεία, εκείνες τις μεθόδους και τις λύσεις που τον κάνουν να σκέπτεται **λογικά**, να εμβαθύνει και να μελετά τις σχέσεις που προτίθεται να ερμηνεύσει, να «κατανοεί» τον κόσμο, είναι ένα μάθημα που σπρώχνει το μαθητή στην **έρευνα**. Με δυο λόγια τα Καλλιτεχνικά αποτελούν σύνδεσμο που διακριτικά «ενοποιεί» μ' έναν ειδικό τρόπο τα μαθήματα με «ανθρωπιστικό» περιεχόμενο και εκείνα των «θετικών» επιστημών.

Τα Καλλιτεχνικά δεν αφορούν επομένως μόνο κάποιους που «έχουν ταλέντο», ή γενικά τα αγαπούν, αλλά αφορούν — πρέπει να αφορούν — **όλους** τους μαθητές. Αν πρόθεση της πολιτείας είναι να αξιοποιήσει και να αναπτύξει τις κρυμμένες συχνά ικανότητες του μαθητή, είναι χρέος της τότε να δει και να αντιμετωπίσει τα Καλλιτεχνικά με διαφορετικό τρόπο. Έτσι ώστε η Καλλιτεχνική Παιδεία να μην είναι ένα μπάλωμα αλλά βασικός κρίκος της όλης εκπαίδευσης.

Η κατεύθυνση του διαρκούς υποβιβασμού της Καλλιτεχνικής Παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση (αλλά και γενικότερα στις άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες) είναι ανάγκη για την ίδια την Παιδεία στο σύνολό της, να αλλάξει. Και μια τέτοια αλλαγή δεν σημαίνει βέβαια μόνο την απόρριψη των κατευθύνσεων που θέλουν τον εξοστρακισμό των Καλλιτεχνικών από την εκπαίδευση αλλά την υιοθέτηση μιας άλλης κατεύθυνσης που να οδηγεί στην τολμηρή αναδιάρθρωση όλου του προγράμματος σπουδών, ώστε στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας η Καλλιτεχνική Παιδεία να αποκτήσει έναν ουσιαστικό ρόλο.

Το πρόβλημα της μετατροπής ενδεχομένως των Καλλιτεχνικών σε «προαιρετικό» μάθημα, δεν είναι κάποιο στενά επαγγελματικό πρόβλημα, παρόλο που σίγουρα αποχτάει τώρα έντονα και μια τέτοια διάσταση, αφού αν υποθέσουμε ότι θα υιοθετούνταν παρόμοιες κατευθύνσεις στη Μέση Εκπαίδευση θα υπήρχαν στο εξής δύο ειδών καθηγητές, εκείνοι δηλαδή των «κανονικών» μαθημάτων και οι άλλοι των «προαιρετικών» όπως οι καθηγητές — Καλλιτέχνες! Πρόκειται ωστόσο αλίμονο για ένα πρόβλημα με πολύ πλατύτερες διαστάσεις που έχει σαν συνέπεια τη διαιώνιση της κυριαρχίας στη ζωή του τόπου μας των προϊόντων της κάθε είδους υποκοουλτούρας, που τρέφουν και «παιδαγωγούν» ανάλογα όχι μόνο το «αγράμματο κοινό» αλλά και τους «μορφωμένους» που παράγει η «εκσυγχρονισμένη», σε βάρος της Καλλιτεχνικής Παιδείας, εκπαίδευσή μας!

Καινούριο και ελπιδοφόρο στοιχείο είναι ότι οι καλλιτέχνες, καθηγητές και μη, μπροστά στην επιδεινούμενη διαρκώς κατάσταση, έχουν πια αποφασίσει να πουν τώρα πιο έντονα το δικό τους λόγο. Πολιτιστική πολιτική δεν οικοδομείται με την ευκαιριακή διάθεση χώρων και πόρων για τη δημιουργία κλίματος αμφίβολης πολλές φορές ποιότητας «ψυχαγωγίας». Αλλά με σοβαρή και υπεύθυνη δουλειά για την παροχή **γνώσεων** πρώτα-πρώτα στον εύπλαστο και αμπόλιαστο ακόμα απ' τη χυδαία «τέχνη» μαθητή. Και με τη μελετημένη και υπεύθυνη αξιοποίηση όλου του καλλιτεχνικού μας δυναμικού, που όταν είναι τίμιο με τη δουλειά του βρίσκεται μεν τις περισσότερες φορές μακριά απ' το βουητό της δημοσιότητας, προσφέρει όμως αθόρυβα περισσότερης αξίας υπηρεσίες στην εξέλιξη των Καλών Τεχνών και του πολιτισμού μας, απ' όσες πολλά μαζί διαφημισμένα και ανάλογα κοστολογημένα «πολιτιστικά προγράμματα».

Το πώς αλήθεια μετρίεται η συνεισφορά στην πολιτιστική και καλλιτεχνική μας εξέλιξη το υπογραμμίζει τούτο το απλό (και συνηθισμένο) γεγονός. Ολόκληρος ο Τύπος έχει κάθε μέρα σελίδες αφιερωμένες συχνά στα πιο ασήμαντα καλλιτεχνικά κουτσομπολιά, αλλά δεν βρέθηκαν ούτε λίγες αράδες να αφιερωθούν π.χ. στο βαρυσήμαντο για τον πολιτιστικό χώρο γεγονός της πραγματοποίησης πριν λίγους μήνες του Α' Συνεδρίου Καλλιτεχνικής Παιδείας που οργάνωσε το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας, κι ας είναι υποτίθεται το τελευταίο Ν.Π.Δ.Δ. και δια νόμου «σύμβουλος» της πολιτείας για τα καλλιτεχνικά θέματα, κι ας είναι μακριά από κάθε κερδοσκοπικού χαρακτήρα ιστορίες, κι ας ήταν οι καλλιτέχνες που πήραν μέρος στο Συνέδριο ανιδιοτελείς εθελοντές μιας υπόθεσης προκαθορισμένα δύσκολης και επίμονης.

Ας το επαναλάβουμε — χρειάζεται με άλλο τρόπο να αντιμετωπισθούν τα θέματα της Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης. Διαφορετικά η καλλιτεχνική φτώχεια θα εξακολουθήσει να χαρακτηρίζει και στο μέλλον τη χώρα μας την άλλοτε «κοιτίδα της τέχνης».

Η Καλλιτεχνική Παιδεία δεν είναι πολυτέλεια αλλά **ανάγκη** για τον τόπο μας. Έχοντας συνείδηση αυτού του πράγματος, κάναμε και θα κάνουμε ότι μπορούμε για να δοθούν οι απαιτούμενες λύσεις, ώστε να σταματήσει η πορεία της εξαφάνισης των Καλλιτεχνικών από τη Μέση Εκπαίδευση, και η Καλλιτεχνική Παιδεία να πάρει στην εκπαίδευση τη θέση που της αρμόζει.

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μέσης Εκπαίδευσης, έχει διατυπώσει για το θέμα αυτό μια σειρά από συγκεκριμένες προτάσεις. Απ' αυτές οι πιο κρίσιμες που καθορίζουν πια την ίδια την ύπαρξη του μαθήματος συνοψίζονται στο αίτημα να πολλαπλασιαστούν οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος των Καλλιτεχνικών και να επεκταθεί η διδασκαλία του μαθήματος σ' όλες τις τάξεις Γυμνασίου-Λυκείου, με παράλληλη αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων ώστε να δίνεται μέσα από το μάθημα κύρια η «καλλιτεχνική» και όχι η «τεχνική» κατεύθυνση. Προσωρινά να ενταχθούν τα Καλλιτεχνικά στις δέσμες μαθημάτων στη Β' και Γ' Λυκείου, ώστε επιπλέον να μην παρουσιάζεται το παράλογο φαινόμενο οι υποψήφιοι μιας σειράς σχολών όπως η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, ο σχολές Αρχιτεκτονικής, ορισμένα τμήματα των ΤΕΙ κ.α. να δίνουν εξετάσεις στα ειδικά μαθήματα (Ελεύθερο και Γραμμικό σχέδιο) που καθόλου δεν τα διδάχτηκαν! Από κει και πέρα υπάρχει ένα πλατύ πεδίο δημιουργικής διδασκαλίας με στόχο την αισθητική καλλιέργεια, την κατανόηση της Ιστορίας της Τέχνης την αφομοίωση της εικαστικής μας παράδοσης κ.λπ. που όμως εξαρτώνται αποφασιστικά από τον παράγοντα **χρόνος** που θα διατεθεί στο μάθημα.

Ένας από τους λόγους τους οποίους οι αρμόδιοι έχουν κατά καιρούς επικαλεστεί για να δικαιολογήσουν τις απανωτές περικοπές των Καλλιτεχνικών είναι ο μικρός αριθμός (232 σ' όλη την Ελλάδα) των καθηγητών-καλλιτεχνών της Μ.Ε.

Αν και το ίδιο το γεγονός πως ο διωγμός των καλλιτεχνικών άρχισε όταν είχαμε πια το μεγαλύτερο στην εκπαιδευτική μας ιστορία αριθμό καλλιτεχνών στη Μ.Ε. και επομένως δεν ευσταθεί η προβαλλόμενη δικαιολογία, η Ένωσή μας θεωρεί από μια άλλη σκοπιά πράγματι σημαντικό το ζήτημα αυτό. Και πιστεύουμε πως πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να εξευρεθεί το απαραίτητο ανθρώπινο καλλιτεχνικό δυναμικό που θα καλύψει τα μεγάλα κενά διδασκόντων που υπάρχουν στη Μ.Ε.

Πρέπει ωστόσο να σημειώσουμε ότι σήμερα **είναι καλυμμένες στη Μ.Ε. όλες οι προβλεπόμενες οργανικές θέσεις**. Πρόταση των καθηγητών - καλλιτεχνών είναι:

α) να επεκταθούν ακριβώς οι οργανικές θέσεις

β) να παρασχεθεί η δυνατότητα να διορίζονται στη Μ.Ε. **όλοι ανεξαιρέτως οι διπλωματούχοι** της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, ενώ σήμερα διορίζονται μόνο όσοι έδωσαν εξετάσεις και πήραν το λεγόμενο «πιστοποιητικό θεωρητικών σπουδών». (Σύμφωνα με όσα ίσχυαν ως πρόσφατα, αν και παρακολουθούσαν γενικά τα θεωρητικά μαθήματα, δεν υποχρεούνταν να δώσουν εξετάσεις για το πιστοποιητικό αυτό όλοι οι σπουδαστές της ΑΣΚΤ).

Σημειώνουμε πως ήδη τόσο στα ΤΕΙ, όσο και στα Μεταλυκειακά Κέντρα δεν απαιτείται σαν προϋπόθεση για την πρόσληψη καθηγητών - καλλιτεχνών το παραπάνω πιστοποιητικό. Το ίδιο εξάλλου συμβαίνει και για την πρόσληψη καθηγητών στην ίδια την... ΑΣΚΤ.

Η αναίρεση αυτής της προϋπόθεσης θα έδινε τη δυνατότητα σ' έναν αρκετά σημαντικό αριθμό καλλιτεχνών να μπουν στη Μ.Ε. επανδρώνοντας πολλά κενά και συμβάλλοντας στην υπόθεση της ανάπτυξης της Καλλιτεχνικής μας Παιδείας.

Έτσι κι αλλιώς οι κατευθύνσεις που θέλουν τα Καλλιτεχνικά προαιρετικό μάθημα και απειλούν με εξαφάνιση πρακτικά την Καλλιτεχνική Παιδεία έγιναν αφορμή να ανοιχτεί ακόμα πιο πλατιά στη δημοσιότητα το πρόβλημα, να ακουστούν πιο έντονα οι απόψεις και θέσεις των καθηγητών - καλλιτεχνών. Πρέπει να τις πάρει σοβαρά υπόψη τόσο το Υπουργείο Παιδείας όσο και το Υπουργείο Πολιτισμού. **Το Δ.Σ. της «ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Μ.Ε.»**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΜΕ ΜΑΡΚΑΔΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΕΜΠΕΡΕΣ

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΣΟΥ
32ο Γυμνάσιο Αθηνών

Γραμμικό σχέδιο (τάξη Β')

Υλικά: μαρκαδόροι μαύροι ή χρωματιστοί

Γενικά οι μαθητές του Γυμνασίου νοιώθουν μια μεγάλη απέχθεια στο γραμμικό σχέδιο και τις γεωμετρικές κατασκευές. Αλλά το αποτέλεσμα γίνεται διαφορετικό, εάν τους δοθεί η δυνατότητα να τα δουν με μια καινούργια ματιά όλα αυτά. Έχοντας ακριβώς σαν στόχο να δουν διαφορετικά το γραμμικό σχέδιο και να βρουν εκεί μια γοητεία μέσα από τη δική τους έρευνα, δίνονται στους μαθητές τέτοιες ασκήσεις όπως αυτή που περιγράφω παρακάτω:

Δίνεται παραλληλόγραμμο 26X18 και χωρίζεται σε τετράγωνα. Στο κάθε τετράγωνο σχηματίζουν ένα διαφορετικό γεωμετρικό σχήμα π.χ. τρίγωνα, γραμμές, ρόμβοι, κύκλοι κ.τ.λ., τα οποία βάφονται μαύρα ή γραμμοσκιάζονται ή άλλα μένουν λευκά. Ο τρόπος αυτός που δίνεται το γραμμικό σχέδιο είναι σαν ένα πρόβλημα που ο κάθε μαθητής ψάχνει να βρει δικά του σχήματα και να τα συνθέσει μεταξύ τους. Το αποτέλεσμα είναι μια γραμμική σύνθεση ελεύθερη που ευχαριστεί τους μαθητές. Γιατί πρώτον δεν είναι μονότονη, με τα ίδια επαναλαμβανόμενα σχήματα, για να γίνεται κουραστική. Δεύτερον τους δίνεται η δυνατότητα να εκφραστούν πιο ελεύθερα, να μάθουν σύνθεση και ανάγκη των σχημάτων και τρίτον να βγάζουν αρμονικούς τόνους γραμμοσκίασης και να μετρούν σωστά.

Μια παρόμοια γενικά κατεύθυνση αλλά με ιδιαίτερους επιμέρους στόχους εξυπηρετούν οι ασκήσεις στο ελεύθερο σχέδιο με υλικά ωστόσο διαφορετικά, άλλοτε με χρωματιστούς μαρκαδόρους και άλλοτε τέμπερα. Δίνω παρακάτω δύο τέτοια παραδείγματα.

Ελεύθερο σχέδιο: αστροναυτικός σταθμός (τάξη Α και Β) Υλικά: μαρκαδόροι χρωματιστοί.

Το σχέδιο αυτό δίνεται ελεύθερα στους μαθητές που ο καθένας το εκφράζει με τη δική του προσωπικότητα. Όπως αυτά τα δύο σχέδια που έχουν μια πρωτότυπη νομίζω εκτέλεση και φαντασία.

Ελεύθερο σχέδιο: το ψάρι (τάξη Α) Υλικό τέμπερα.

Το θέμα αυτό το δίνω ως εξής στα παιδιά. Πρώτα απ' όλα τους λέω να σχεδιάσουν από ένα έως τρία ψάρια στο μπλοκ τους, να κάνουν περίγραμμα χωρίς λεπτομέρειες και όσο μεγαλύτερα μπορούν. Απλώς μόνο το σχήμα τους χωρίς να προσδιορίζουν τι ψάρια να είναι. Στην περίπτωση που ορισμένοι έχουν σχεδιάσει μικρά ψάρια και δεν πιάνει όλο το φύλλο, τους λέω να τα περιβάλλουν με μια συνεχόμενη καμπύλη (που θα αποτελεί την «πιατέλα»).

Τέλος τους λέω πώς πρέπει να χρωματιστούν τα ψάρια, όχι όπως είναι στην πραγματικότητα αλλά να τα δουν πιο διακοσμητικά και να επιλέξει τα χρώματα ο καθένας. Αυτή η άσκηση θα έλεγα βοηθάει πολύ τους μαθητές της Α' τάξης να αφήσουν την μπλοκαρισμένη φαντασία τους να πετάξει λιγάκι και να ξεφύγει από αυτή την πραγματικότητα, που τόσο πολύ τα έχει δέσει. Και να τους αποδείξω ότι ζωγραφική δεν είναι μόνο αντιγράψω τη φύση αλλά παίρνοντας ερεθίσματα από αυτή αφήνω τον εαυτό μου ελεύθερο να εκφραστεί.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
Γυμνάσιο Ραφήνας

Για να κατακτήσει ο καλλιτέχνης δάσκαλος τις σωστές «μεθόδους», που καρπός τους θα ήταν αυτό που λέμε καλλιτεχνική αγωγή με μέσο την εικαστική έκφραση, καλείται πρώτα εκείνος να καθορίσει το ρόλο του σ' αυτή τη διαδικασία.

Οδηγός του για την οριοθέτηση αυτή μπαίνει πρώτα και κύρια η στάση του γενικά στη ζωή και ο ρόλος του ως κοινωνικό άτομο.

Το πρώτο του βήμα σ' αυτή την όμορφη και πολύπλοκη διαδικασία είναι η ανακάλυψη της ιδιαιτερότητας του χώρου του. Πράγμα που σημαίνει ότι λαμβάνει υπόψη του τα γενικά και ειδικά κοινωνικά προβλήματα της ομάδας με την οποία συνεργάζεται.

Αν αντιμετωπίσουμε θεωρητικά το ρόλο της τέχνης στην εκπαίδευση, δηλαδή την καλλιτεχνική αγωγή και δεν σκεφτούμε τον ιδιαίτερο χώρο, τα ιδιαίτερα προβλήματα των κοινωνικών ομάδων που απευθυνόμαστε και τον τρόπο προσαρμογής της, δεν θα πετύχουμε ποτέ το στόχο της. Το κέρδος αυτής της αγωγής έχει σχέση με την αναγκαιότητα της ανθρώπινης έκφρασης, την εξωτερίκευση, την επικοινωνία και την εξέλιξη του πνεύματος. Ακόμα, μέσα από την αισθητική γνώση της παρατήρησης αναβλύζει ο ενεργητικός ρόλος της σκέψης για την κριτική στάση στη ζωή μας και τη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου.

Αυτές λοιπόν οι σκέψεις με αναγκάζουν να παραδεχτώ ότι μάλλον δεν πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένες μεθοδολογίες, αλλά μηχανισμοί που θα λειτουργούν έτσι ώστε να διαμορφώνουν με πολλούς τρόπους σε καλλιτεχνικές μορφές την εικαστική έκφραση.

Έτσι γίνεται φανερή η σημασία της δημιουργικής φαντασίας του καλλιτέχνη-δάσκαλου που την επικοινωνία του με τους ανθρώπους δεν τη βλέπει στατικά και απλά σαν μια τυπική σχέση αλλά

σαν συνιστώσα δυνάμεων, που δεν ξέρω την αρχή τους, μα που σίγουρα κινούνται ανάμεσα στο σύνολο και τη μονάδα. Κινούνται και παλεύουν χωρίς βέβαια ανταγωνισμούς και ξεπερνούν τα τυπικά όρια του δασκάλου-αυθεντία και του μαθητή που διδάσκεται.

Πιστεύω σ' αυτή τη δράση όπου πρωταγωνιστής δεν είναι κανείς παρά μόνο η λάμψη της δημιουργίας που θα βγει από τα τρυφερά χέρια των παιδιών και που θα έχει μέσα σ' αυτή βρει τη δικαίωσή του ο ρόλος του καλλιτέχνη δασκάλου.

Υπάρχουν πολλά προβλήματα σ' αυτό το δρόμο. Προβλήματα γεννημένα χρόνια τώρα από την κακή παιδεία και έλλειψη της καλλιτεχνικής αγωγής στην κοινωνία μας που, πρέπει να βρούμε με φαντασία τους τρόπους να τα καταστρέψουμε.

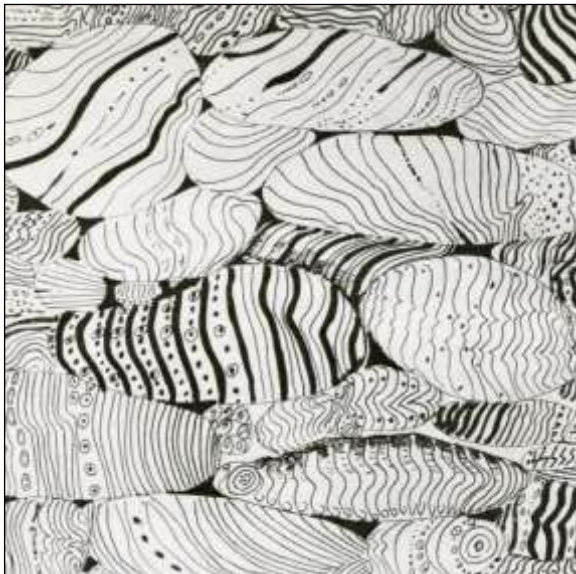
Πρώτο πρόβλημα της ίδιας της εικαστικής έκφρασης, είναι οι αναστολές που δημιουργήθηκαν στην ψυχολογία των παιδιών από την οικογένεια, το σχολείο και την κοινωνία. Εμπόδιο η ίδια η εικαστική πράξη με τις λαθεμένες και κακές αισθητικές αντιλήψεις και εφαρμογές της.

Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια να πείσουμε τα παιδιά στη Μέση Εκπαίδευση ότι πρέπει να εκφραστούν εικαστικά, γιατί αυτή η έκφραση είναι αναγκαία για την πνευματική τους εξέλιξη. Πρέπει να τα πείσουμε για τη σημασία της καλλιτεχνικής πράξης που τόσο ταλαιπωρημένη είναι από το σύγχρονο τρόπο ζωής μας στη διαμόρφωση της γνώσης. Και δεν είναι μόνο ταλαιπωρημένη η εικαστική έκφραση αλλά και η ίδια η επικοινωνία μας με τους ανθρώπους.

Πρέπει να καταλάβουν ότι η γνώση δεν είναι μια αδρανής και στατική φωτογραφική αντανάκλαση της πραγματικότητας αλλά μια πολύπλοκη διαλεκτική διαδικασία. Εδώ λοιπόν μπαίνει η εικαστική πράξη στη διαμόρφωση της γνώσης, αν πιστεύουμε ότι «απ' τη ζωντανή θεώρηση των πραγμάτων φθάνουμε στην αφηρημένη έννοια και απ' την αφηρημένη έννοια στην πρακτική», όπου η δική μας είναι η εικαστική πρακτική.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι η έλλειψη της δημιουργικής φαντασίας που καταδιώκεται απ' την καταναλωτική μας κοινωνία, τον ορθολογισμό, την τεχνοκρατική αντίληψη, όπου η εικαστική έκφραση και το όνειρο στη ζωή είναι αν όχι υπό αμφισβήτηση, σίγουρα όμως σε δεύτερη μοίρα.

Έτσι λοιπόν εμείς μέσα απ' το όνειρο, μέσα απ' το όραμα, πρέπει να μάθουμε τα παιδιά να αμφισβητούν τα πράγματα γύρω τους που δεν είναι πάντα έτσι όπως τα βλέπουμε ή έτσι όπως μας έμαθαν ότι είναι. Πρέπει να ανακαλύψουν τα παιδιά τη δική τους προσωπική αλήθεια, να

κερδίσουν τις προσωπικές τους ελευθερίες, να καταλάβουν ότι τίποτε δεν είναι στατικό και αμετάβλητο και έτσι να χρησιμοποιήσουν σαν αληθινή έκφραση την εικαστική έκφραση.

Ο φόβος για την έλλειψη του ταλέντου και η γνώση της κοινωνίας ότι οι ταλαντούχοι έχουν το δικαίωμα και την τύχη αυτής της έκφρασης, είναι μια αντίληψη ξεπερασμένη, που όμως έχει κάνει τόσο κακό στην επιτυχία της καλλιτεχνικής αγωγής.

Με τις παραπάνω σκέψεις πιστεύω ότι η προσπάθεια γι' αυτήν την ελεύθερη έκφραση, δεν εξαρτάται μόνο από τη σωστή ανθρώπινη σχέση του δασκάλου-μαθητή αλλά και από το ίδιο το θέμα κάποιας «άσκησης» και από τον τρόπο που θα δοθούν και θα λειτουργήσουν κάπως ορισμένες εικαστικές γνώσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα μεγαλύτερα λάθη στην εικαστική έκφραση γίνονται από την επιφανειακή παρατήρηση των πραγμάτων και από την προσπάθεια για πιστή αναπαράσταση της

πραγματικότητας — αιτίες που οδηγούν στη στέρηση της φαντασίας, την άρνηση και το φόβο για την εικαστική έκφραση — προσπαθώ στην αρχή να βάλω τα παιδιά σε μια διαδικασία παιχνιδιού με στοιχεία γραφής γνώριμα σ' αυτά, αλλά που ποτέ δεν χρησιμοποιήθηκαν για εικαστική έκφραση. Δηλαδή το σημείο, τη γραμμή και την επιφάνεια, συνθέτοντας χωρίς συγκεκριμένο θέμα. Αργότερα και χωρίς αυτό να αποτελεί δόγμα, προχωράμε στην έκφραση με το αντικείμενο και τη φύση, όπου νομίζω ότι τότε πια θα τα αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη εικαστική ελευθερία.

Τελειώνοντας θέλω να υποστηρίξω ότι όλες οι παραπάνω σκέψεις με οδηγούν να πιστεύω ότι δεν μπορούν να δοθούν ασκήσεις συνταγές και μέθοδοι συγκεκριμένες αλλά ότι απλά η καλλιτεχνική αγωγή είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που εξαρτάται από τη δημιουργική φαντασία του καλλιτέχνη-δασκαλού, όχι τη μέθοδο, αλλά την οργάνωση της σκέψης με βάση πολλά παιδαγωγικά ψυχολογικά και εικαστικά προβλήματα, και σίγουρα την αγάπη των παιδιών για έκφραση και τις αστείρευτες δυνάμεις της.

ΤΟ ΚΟΛΑΖ ΜΕΣΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΑΛΕΚΑ ΣΕΛΕΚΟΥ

1ο Γυμνάσιο Νέων Λιοσίων

Αναμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι το σχέδιο και η χειροτεχνία έχουν μεγάλη σημασία και αξία για τους μαθητές ειδικότερα.

Είναι η ψυχή της μαθητικής ζωής, το κάτι άλλο στη μαθητική ρουτίνα.

Ένας τομέας της χειροτεχνίας είναι το κολάζ. Θα ήθελα να περιγράψω με πολύχρωμα λόγια την εμπειρία μου για το πώς δούλεψαν τα παιδιά το κολάζ, για να παρουσιάσουν τέτοια αποτελέσματα. Πιστεύω πως είναι μια τεχνική που δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα, με τους πιο απλούς τρόπους, να εμβαθύνουν στη ζωγραφική και γενικότερα στην Τέχνη. Τρόποι να φτιάξει κανείς κολάζ υπάρχουν, όπως είναι γνωστό, πολλοί.

Βασικός όρος και απαραίτητος για την αποτελεσματικότητα του σχεδίου — στο θέμα που θα διαλέξει κάθε παιδί — είναι η ισορροπία. Η σωστή τοποθέτηση των πραγμάτων μέσα στο χώρο.

Πρέπει να έχει γίνει σε προηγούμενα μαθήματα μια κάποια προοπτική, όσο γίνεται αναλυτικότερα, και έτσι γίνεται πιο εύκολη η διαδικασία.

Βασικό και απαραίτητο στοιχείο για να δουλέψουν τα παιδιά το κολάζ, είναι να περάσουν ένα χρονικό διάστημα 2-3 μηνών πριν, με καθαρά πρακτικές εφαρμογές στο σχέδιο και στα χρώματα. Αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση γιατί το παιδί αισθάνεται πιο ώριμο και δημιουργεί τελειότερα πράγματα.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά στο αποτέλεσμα της δουλειάς, συγκρίνοντας το συνολικό χρόνο που δούλεψε κάθε παιδί.

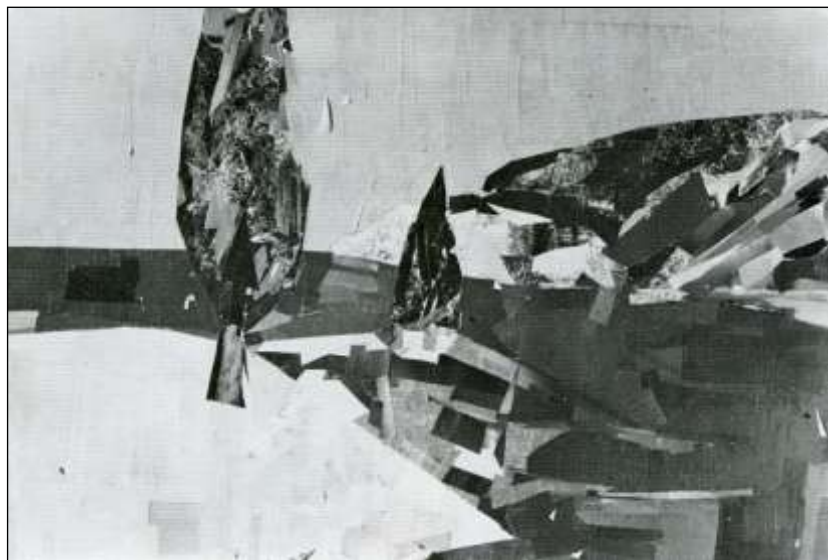
Σκοπός μου είναι να μην μάθουν τα παιδιά να κολλάνε μόνο χαρτάκια το ένα δίπλα στο άλλο, κάνοντας μωσαϊκά, αλλά μέσα από το έργο τους να βγαίνει η γνώση για το περιβάλλον και να το απεικονίζουν με διάφορους τρόπους.

Με τα πιο απλά σχέδια, και με τη φαντασία τους που οργιάζει γίνεται το βάπτισμα στην Τέχνη, και η αφορμή για μεγάλες εξερευνήσεις στον κόσμο που τα μαγεύει.

Η δοκιμασία της σπουδής του σχεδίου πρέπει να περνά μέσα από την καθημερινότητα, από τον κόσμο που τα περιβάλλει, από το ποτήρι στο φλιτζάνι, στα δέντρα, στα βουνά κλπ. για να γίνεται πιο συναρπαστική η περιπέτεια με πρωταγωνιστές τους ίδιους.

Μετά τα πρώτα δειλά ανακατέματα των χρωμάτων φαίνεται καθαρά το βάθος του ουρανού, η απεραντοσύνη του κόσμου ολόκληρη. Έτσι δίνουν ζωή στο έργο τους μέσα από το μαγικό κόσμο των χρωμάτων.

Είναι τόσο το ξάφνιασμα, με τα τόσα χαρτάκια το ένα κοντά στο άλλο, να προβάλλει καθαρά το βάθος της θάλασσας, το πορφυρό του ήλιου κ.λπ.

ΝΑ «ΟΔΗΓΟΥΜΕ» ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ

Τα τελευταία χρόνια με τη συνεχή μείωση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος, υποβαθμίζεται ουσιαστικά η ποιότητα της δουλειάς μας. Εδώ φαίνεται ότι από πλευράς Υπουργείων, είτε δεν έχει κατανοηθεί η αξία της Αισθητικής Αγωγής, είτε έχουν αντιληφθεί

τη βαθύτερη σημασία της στη διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών (ευαισθησία, κριτική αμφισβήτηση, ατομική δημιουργία) και άρα της επικινδυνότητάς της για το κατεστημένο.

Να υπολογίσουμε ακόμη ότι η προσωπική εικαστική μας δημιουργία δεν μας αφήνει περιθώρια για πολύωρες εξωσχολικές προετοιμασίες του μαθήματος. Ότι το Γυμνάσιο δεν είναι Σχολή Καλών Τεχνών και τα παιδιά στέλνονται να αποκτήσουν γενικές γνώσεις. Έτσι το επίπεδο της διδασκαλίας πρέπει να είναι ανάλογο του ενδιαφέροντος τους. Ότι πρέπει να αποδώσει η πλειοψηφία της τάξης και όχι μόνο τα «ταλέντα». Ότι με μian ώρα τη βδομάδα σε κάθε τάξη μέσα σ' ένα στείο σχολικό περιβάλλον θα πρέπει το μάθημα να οδηγείται να λειτουργεί κυρίως σαν προοδευτικό αντίβαρο στα «θετικά» μαθήματα.

Έτσι εδώ δεν δίνεται μια μέθοδος «συνταγή» με έτοιμες λύσεις αλλά προτείνεται ένας τρόπος προβληματισμού, δηλαδή: Να μην καθοδηγούνται τα παιδιά συνεχώς, αλλά να αφήνονται ελεύθερα να εκφραστούν, για να διαμορφώνουν το προσωπικό τους στυλ. Οι ελάχιστες επεμβάσεις μας θα βασίζονται στις απορίες τους και θα το αποτρέπουν από τις στεγνές αντιγραφές και την τυποποίηση, κύριο χαρακτηριστικό της προηγούμενης ζωγραφικής τους, και θα το «οδηγούν» στη χρήση της φαντασίας τους μέσα από απλές έρευνες -συζητήσεις. Και καθώς το επίπεδο μόρφωσης και ενδιαφερόντων των παιδιών αλλάζουν στις διάφορες αστικές ή επαρχιακές περιοχές, αντί να ακολουθούμε τη μέθοδο του Προκρούστη σωστότερο είναι στο πρακτικό επίπεδο να εφαρμόζουμε εύπλαστες μεθόδους ανάλογα με τις συνθήκες.

Σαν υλικά, μάλλον προτιμότερα είναι τα πινέλα και οι νερομπογιές. Μερικά παραδείγματα:

α) Στην προσπάθεια να αντιληφθεί το παιδί τη διαλεκτική σύνδεση μορφής - περιεχομένου σαν έκφραση ή μήνυμα και να μην μένει μόνο σε φορμικές μελέτες, γίνονται μια σειρά από εκτεταμένες συζητήσεις κοινωνικής κριτικής (η Πόλη, η Μόλυνση, τα Ναρκωτικά, η Διασκέδασή μας. Ενάντια στον Πόλεμο, Πυρηνική Ενέργεια; ΟΧΙ Ευχαριστώ!, τα Δικαιώματα του Παιδιού κ.τ.λ.) και κατόπιν τις εκφράζουν εικαστικά.

Μπορούμε να βγούμε από το σχολείο κάνοντας μια βόλτα στη γειτονιά. Να παρατηρήσουμε τι χαρακτήρα έχει, γιατί είναι κατασκευασμένα με τον άλφα ή το βήτα τρόπο ή τι άνθρωποι τα κατοικούν, αν έχουν πάρκα, χώρους αναψυχής και τι είδους (μπαρ, λέσχες, συλλόγους κτλ.) τι της λείπει, τι θα μπορούσε να βελτιωθεί. Στόχος μας να ζωγραφιστεί αυτή η κατάσταση.

β) Ζωγραφίζουμε μέσα ή έξω από το σχολείο μια τοιχογραφία. Αρχίζουμε συμφωνώντας σ' ένα θέμα και τα παιδιά διαλέγουν το έργο που θεωρούν καλύτερο απ' όσα φτιάχτηκαν.

Προετοιμάζουμε τον τοίχο (γυαλοχάρτισμα-άσπρο πλαστικό) και με κάρναβο μεταφέρουν το σχέδιο και χρωματίζουν με πλαστικά για τοίχους. Εργάζονται όλα τα παιδιά που επί 3—4 ημέρες δεν παρακολουθούν τα άλλα μαθήματα.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επεμβαίνουν στο χώρο-ταμπού του σχολικού κτιρίου διαμορφώνοντας την αισθητική του και όχι όπως συνήθως να το καταστρέφουν αντιδρώντας. Βγαίνουν από την τάξη-φυλακή, ελευθερώνονται από την ώρα και το κουδούνι, εργάζονται και δημιουργούν συλλογικά και τελικά φτιάχνουν κάτι με κέφι που αναγνωρίζεται από τους ίδιους σαν ωραίο και εντυπωσιακό.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΜΙΑΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

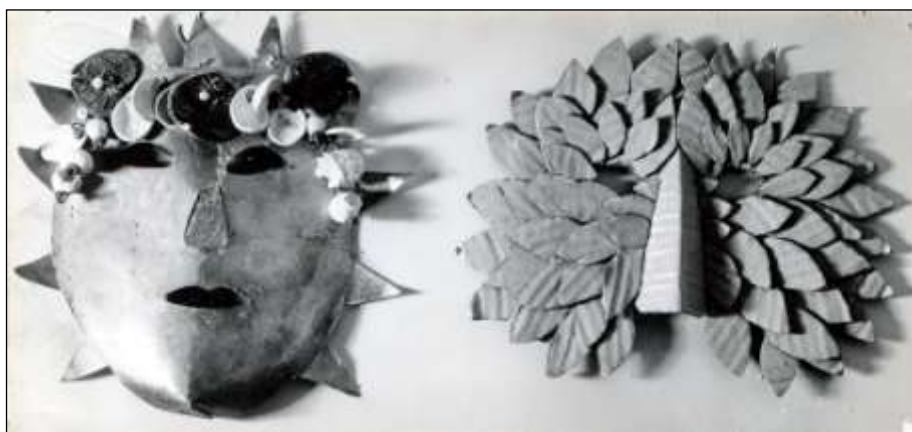
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

1ο Γυμνάσιο Καισαριανής

Η εργασία που παρουσιάζω σήμερα είναι ένας προβληματισμός πάνω στο σχολικό θέατρο, όχι μόνο σαν θεατρική παράσταση αλλά και ενταγμένο μέσα στο μάθημα των Καλλιτεχνικών, ανεξάρτητα αν γίνει ή όχι παράσταση με την κλασσική έννοια του όρου.

Πειραματικά άρχισα εδώ και τρία χρόνια μαζί με τους μαθητές της Β' τάξης του Γυμνασίου και γίνεται σε μια χρονική στιγμή που τα παιδιά νιώθουν κουρασμένα από το σχολείο και τα μαθήματα. Σκοπός μου είναι μέσα από το θεατρικό λόγο το παιδί να ανακαλύψει τη Θεατρική Μαγεία, συμμετέχοντας σ' αυτή με την εικαστική-σωματική παρέμβασή του. Τα σκηνικά - μάσκες - κοστούμια. Η σχέση του χρώματος και του όγκου στο χώρο, το φως, οι σκιές. Το σώμα, η κίνηση, όλα αυτά κοιταγμένα από ένα μάτι που ψάχνει και τα ανακαλύπτει.

Αρχίζω με μια έρευνα πάνω στο πόσα παιδιά έχουν δει θέατρο. Δυστυχώς τα ποσοστά είναι 4 με 5%. Στον Καραγκιόζη τα ποσοστά είναι μεγάλα 85 με 90% και τους αρέσει πάρα πολύ. Ξεκινάμε λοιπόν από τον Καραγκιόζη. Καταρχήν γίνεται μια μελέτη του θεάτρου σκιών και από αισθητική και από κοινωνιολογική σκοπιά και από μένα και από τα παιδιά σιγά-σιγά.

Όλα αυτά φυσικά με ένα τρόπο κατανοητό ώστε το παιδί να τα καταλάβει για να συμμετέχει. (Σ' αυτή τη φάση έφτιαξαν φιγούρες και σκηνικά για τον Καραγκιόζη, τονίζοντάς τους ότι δεν θα ήθελα να αντιγράψουν τις γνωστές φιγούρες και τα σκηνικά αλλά ο καθένας να τα δει με το δικό του μάτι). Μερικά παιδιά έγραψαν και έργα Καραγκιόζη επηρεασμένα από γεγονότα του σήμερα.

Μετά μιλήσαμε για τις μάσκες, το ρόλο τους στο θέατρο και γενικά τη θέση που κατέχουν στις τελετουργίες των λαών από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, και μετά αρχίζουμε να δουλεύουμε εικαστικά ένα θεατρικό έργο. Πιστεύω ότι το έργο του Αριστοφάνη είναι και σαν κείμενο και σαν θεατρική δράση και κοντά στην εποχή μας και έχει τόσο έντονο το σατιρικό στοιχείο που γοητεύει τα παιδιά. Εδώ πολύτιμοι βοηθοί στάθηκαν ο Χατζηδάκης και ο Σαββόπουλος με τη μουσική που έχουν γράψει για τους Όρνιθες ο ένας και για τους Αχαρνείς ο άλλος.

Αρχίσαμε από το σκηνικό για τους Αχαρνείς. Τα πρώτα σχέδια - μακέτες που άρχισαν να έρχονται ήταν απογοητευτικά όχι από ζωγραφική άποψη αλλά στο ύφος τους. Δηλ. ο τρόπος που τα παιδιά μαθαίνουν την Ιστορία τα κάνει να βλέπουν τα σπίτια των Αθηναίων σαν τον Παρθενώνα. Εδώ έρχεται η σειρά του... Μουσικού (Δασκάλου)... που λέει και ο Σαββόπουλος - να τα πάρει βόλτα και να πάμε να δούμε και το συνοικισμό της Καισαριανής - είναι κοντά μας - και την Πλάκα και τα Αναφιώτικα, όχι από ρομαντική σκοπιά «κοιτάτε τι ωραία είναι η παράγκα και το ερείπιο» δηλαδή, αλλά πώς να το κάνουμε, σε Παρθενώνες οι πρόγονοι δεν μένανε, σε κάτι σπίτια σαν κι αυτά

έμεναν. Αλήθεια είναι ότι άρχισαν να έρχονται μετά από αυτό κάτι σκηνικά γνήσια θεατρικά ελληνικά (τα βιβλία του αρχιτέκτονα Άρη Κωσταντινίδη στηθήκαν πολύτιμα για μένα και τα παιδιά). Στα κοστούμια και τις μάσκες φτάσαμε, αφού τα παιδιά με τη μουσική των έργων αυτοσχεδίασαν με την κίνηση. Παιδιά που έκαναν μεγάλες φιγούρες στην κίνησή τους, έφτιαξαν λιτά κοστούμια και πλουμιστές μάσκες, ώστε να μπορεί ο ηθοποιός-μαθητής να κινείται ελεύθερα, και τ' άλλα που κατόρθωσαν την ώρα του αυτοσχεδιασμού να βγάλουν γέλιο ή να γοητεύσουν με το λόγο ή ένα ιδιαίτερο σκέρτσο του κορμιού τους, έδωσαν κοστούμια πιο πλούσια και μικρότερες μάσκες για να μπορούν να μιλούν ελεύθερα.

Φέτος δουλεύω με τη Γ' τάξη πάνω στη Τραγωδία. Εύχομαι του χρόνου να σας παρουσιάσω τους προβληματισμούς και τις εντυπώσεις μου απ' αυτήν τη δουλειά.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥ-ΜΑΘΗΤΗ ΒΑΣΙΣΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΣΤΕΛΛΑ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
9ο Γυμνάσιο Περιστερίου

Για μια αποδοτική διδασκαλία της Τέχνης

Στη διάρκεια αυτού του χρόνου έχοντας διαμορφώσει μερικές απόψεις για το πρόβλημα εκπαίδευση, προσπάθησα όσο ήταν δυνατό να τις εφαρμόσω.

Η εκπαίδευση λοιπόν, η διδασκαλία δηλαδή οποιουδήποτε μαθήματος με τα σημερινά δεδομένα είναι η προσπάθεια μετάδοσης γνώσεων και εμπειριών που θα βοηθήσουν το παιδί να «προκόψει» στην κοινωνία ενσωματώνοντάς το σ' αυτήν και βάζοντάς το να δεχτεί με όσο το δυνατόν λιγότερη σκέψη τα δεδομένα συστήματα αξιών.

Αλλά οι αξίες αλλάζουν και την αλλαγή αυτή είναι εύκολο να τη διαπιστώσει ο καθένας. Πιστεύω λοιπόν ότι το κάθε άτομο πρέπει να διαμορφώνει τις δικιές του αξίες και να αυτοκαθορίζεται ανεπηρέαστα μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Επόμενα ο εκπαιδευτικός πρέπει να βρίσκεται σε μια διαλεκτική σχέση με τα παιδιά διδάσκοντας και διδασκόμενος από αυτά, αντιμετωπίζοντάς τα σαν ισότιμα άτομα και προσπαθώντας ν' απελευθερώσει σ' αυτά τις δημιουργικές δυνάμεις τους και να καλλιεργήσει την περιέργειά τους που είναι και ο κύριος μοχλός μάθησης. Πρέπει να μάθει να διδάσκει πώς να σκέφτονται τα παιδιά και όχι τι να σκέπτονται.

Σχέσεις λοιπόν δασκάλου-μαθητή βασισμένες στην αμοιβαία αποδοχή και εκτίμηση. Μακριά από τις γνωστές καταπιεστικές σχέσεις, αλλά και από την εξίσου καταπιεστική προβολή του δασκάλου σαν αυθεντία που έχει σαν επακόλουθο την υποταγή των μαθητών στη γνώση του δασκάλου και στη δημιουργία προτύπων.

— Το μάθημά μας τώρα πρέπει κατά την άποψή μου να έχει σα στόχο την ανάπτυξη των δυνατοτήτων της έκφρασης του παιδιού που βοηθάει στην εξέλιξη της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του. Το φέρνει αντιμέτωπο με το σύνθετο πρόβλημα της σχέσης του με την πραγματικότητα, φυσική, κοινωνική, ανθρώπινη. Από τον πρώτο χρόνο λοιπόν πρέπει να προσπαθήσουμε να βοηθήσουμε τα παιδιά ν' αναπτύξουν την ικανότητα της παρατήρησης που βρίσκεται στη βάση κάθε σχέσης ανθρώπου και πραγματικότητας.

— Έτσι στη διάρκεια αυτών των μηνών θέλησα να ξυπνήσω το ενδιαφέρον των παιδιών ώστε να συμμετέχουν στο μάθημα, αποφεύγοντας κάθε είδους ακαδημαϊσμό. Κύριος στόχος μου ήταν ν' αποδεσμεύσουν και ν' αφήσουν να λειτουργήσει η φαντασία τους η τόσο καταπιεσμένη και ευνουχισμένη.

Προσπάθησα να δημιουργήσω κλίμα εμπιστοσύνης που είναι απαραίτητο για την πραγματική συμμετοχή και ελευθερία έκφρασης.

Οι άξονες που κινήθηκα ήταν: η παρουσίαση μέτριων τεχνικών μέσων και των δυνατοτήτων που παρέχουν — ο δεύτερος, και κυριότερος, ήταν η προσπάθεια απελευθέρωσης της έκφρασης μέσω της ποικιλίας των θεμάτων, της άνεσης χρόνου και χωρίς δεσμεύσεις στην οποιαδήποτε προσέγγιση που γινόταν στο θέμα — ένας εξίσου σημαντικός άξονας ήταν η κριτική από την τάξη

σε κάθε ένα έργο του κάθε μαθητή, με στόχο τη δημιουργία διαλόγου όσο αφορούσε το θέμα, το σχήμα, το χρώμα.

Στις τέσσερις εκθέσεις που μεσολάβησαν μέχρι την τελευταία στο τέλος του χρόνου, όπου διάλεξα εγώ τα έργα, η επιλογή των έργων έγινε από τους μαθητές. Κατά τη διάρκεια του χρόνου θέλοντας να ελέγξω τι επίδραση είχε η ταχτική μου στα παιδιά, τους έθεσα κατά διαστήματα ορισμένα ερωτήματα.

— Το πρώτο ερώτημα ήταν: «Τι είναι τέχνη για σας;» Οι απαντήσεις έδειξαν μια κάποια άγνοια, κύρια έναν αυθορμητισμό και ειλικρίνεια, από την άλλη μεριά παιδιά της Β' τάξης κατέφυγαν στην αντιγραφή από διάφορα κείμενα και εγκυκλοπαίδειες, προφανώς γιατί πίστευαν ότι η απάντηση στο ερώτημα θα έπαιζε κάποιο ρόλο στην αντιμετώπισή τους από μένα.

— Το δεύτερο ερώτημα, αφού πίστευα ότι οι σχέσεις μας είχαν φτάσει σ' ένα ικανοποιητικό σημείο και συγχρόνως διαβεβαιώνοντάς τους ότι οι απαντήσεις ήταν καθαρά για προσωπική χρήση ήταν: «Πώς βλέπετε τις σχέσεις καθηγητή-μαθητή;»

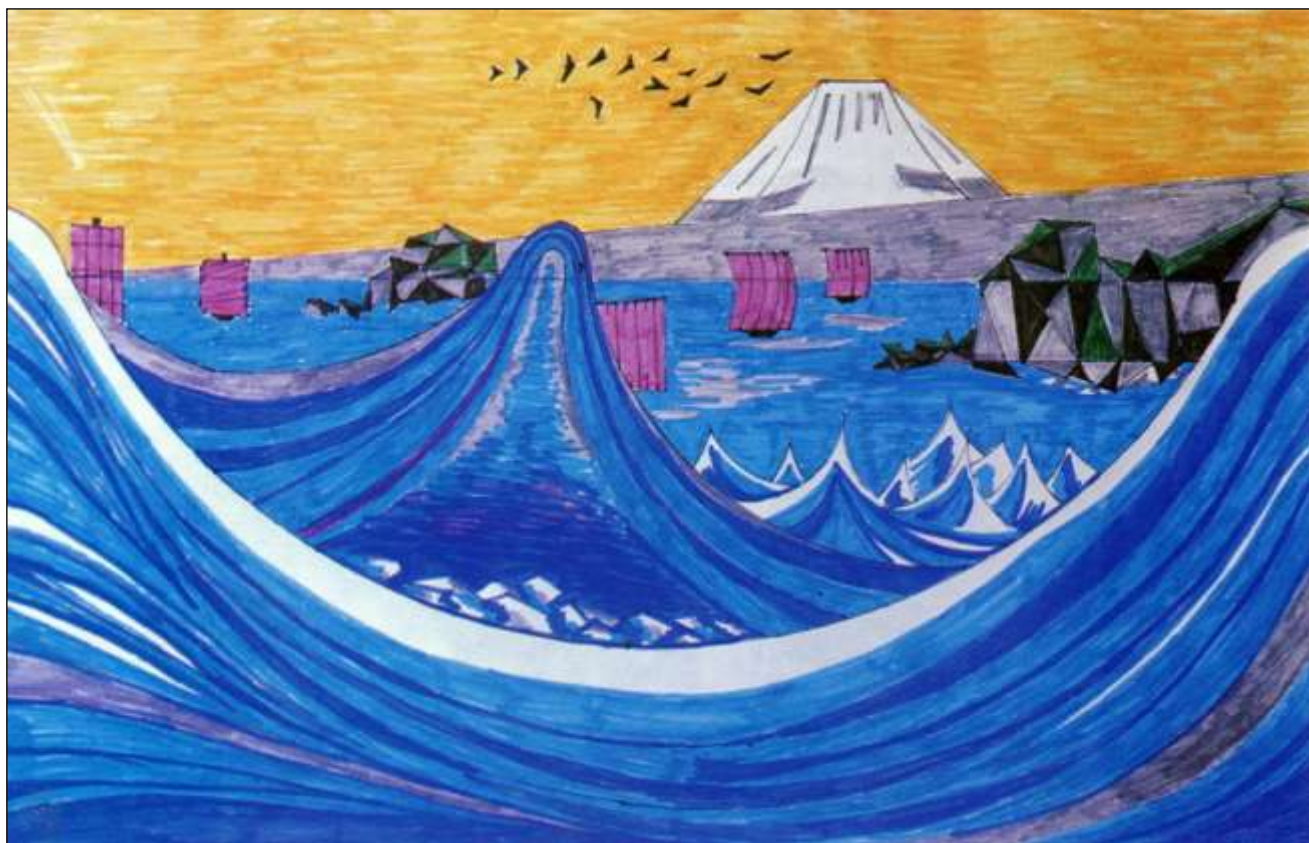
Μέσα στη σχετικότητα που έχει μια τέτοια έρευνα ανάμεσα στα παιδιά, τ' αποτελέσματα ήταν ο εντοπισμός της τεράστιας έλλειψης επικοινωνίας και η καταδίκη του ακαδημαϊκού τρόπου διδασκαλίας.

— Στο τρίτο ερώτημα τώρα διαφαίνεται καθαρά πόσο τα παιδιά δεν θέλουν να πιεστούν από τα πάνω για να δημιουργήσουν, μια και στην ερώτηση: «Ποια από τα θέματα της χρονιάς σας άρεσαν περισσότερο και γιατί;» κατά συντριπτική πλειοψηφία απάντησαν το ελεύθερο, γιατί μπορούσαν να εκφραστούν καλύτερα χωρίς «επιβολέα» όπως είπαν, και κατόπιν ερχόντουσαν θέματα τα οποία εξάπτουν τη φαντασία δηλαδή: εξώφυλλο παραμυθιού - παροιμίες - συνθέσεις.

— Όλα τα παραπάνω ήταν μια πρώτη προσέγγιση στα θέματα δουλειάς και σχέσεων τις οποίες θεωρώ πολύ σημαντικές — τον κυριότερο μοχλό.

Δυστυχώς λόγω ελλείψεως χώρου δεν μπορούν να μπουν αποσπάσματα των απαντήσεων.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ

ΖΩΗ ΧΑΤΖΗ

53ο Γυμνάσιο Αθηνών (Σεπολίων)

Τα μαθητικά μικρογλυπτά

Την επιδίωξη να αποκτήσει ο μαθητής μια πιο πλατιά δυνατότητα επαφής με τα πλαστικά προβλήματα και να εξοικειωθεί κάπως, όχι μόνο με τις δύο διαστάσεις αλλά και με την τρίτη διάσταση, εξυπηρετούν οι ασκήσεις της κατασκευής μικρογλυπτών από τους μαθητές.

Η «γλυπτική» μαθητική κατασκευή ελκύει ακόμα περισσότερο το μαθητή και κάνει πιο έντονη τη «συμμετοχή» του, καθώς έχει το πλεονέκτημα να αναπτύσσεται σαν ένα ενδιαφέρον παιχνίδι απ' όπου θα βγει ένα χειροπιαστό αντικείμενο με το πρόσθετο θέλημα ότι μπορεί να τοποθετηθεί στη βιβλιοθήκη ή σε κάποιο άλλο σημείο του σπιτιού, αποχτώντας τη «διάρκεια» και τη μονιμότητα ενός **έργου**, πράγμα που δεν συμβαίνει το ίδιο εύκολα με τη ζωγραφική μαθητική σύνθεση.

Μέσα από τις μικρογλυπτικές κατασκευές, ο μαθητής ασκείται μ' ένα πιο «απτό» τρόπο στην αντιμετώπιση προβλημάτων **ισορροπίας** και κατανομής βαρών και μεγεθών, (προβλήματα που τα αντιμετωπίζει επίσης και στις ασκήσεις σχεδίου -ζωγραφικής αλλά σ' ένα διαφορετικό εκεί πλαίσιο) και γίνεται μια αρχική προσέγγιση στο πρόβλημα του όγκου.

Ακόμα περισσότερο χρήσιμη αποδεικνύεται η μικρο-γλυπτική κατασκευή για την κατανόηση της **κίνησης** της ανθρώπινης φιγούρας (ή ζώων). Στα μαθητικά μικρογλυπτά υπάρχουν ιδιαίτερα εκφραστικά αποτελέσματα, από την άποψη αυτή, που πετυχαίνονται χάρη στην απλοποίηση της φόρμας και τη «φυσική» για τους μαθητές πριμιτιβιστική σύμπτυξη των όγκων.

Οι ασκήσεις πλαστικής γίνονται προς το τέλος της σχολικής περιόδου όταν ήδη έχουν προηγηθεί μαθήματα σχεδίου και τονικές ασκήσεις με γκουάς. Το υλικό που έχει χρησιμοποιηθεί στα μικρογλυπτά που βλέπουμε στις φωτογραφίες δεν είναι πηλός φυσικός, αλλά **πηλός αυτοσκληρυνόμενος**, που πουλιέται στο εμπόριο με την ονομασία ΝΤΑΣ. Το μέγεθος των γλυπτών, καθορίζεται από τις συνθήκες του σχολείου και τις δυνατότητες του υλικού.

Δηλαδή δεν θα μπορούσε εδώ να είναι μεγαλύτερο το μέγεθος του γλυπτού από 10-20 πόντους, μιας και στηρίζεται σε μικρό και λεπτό σύρμα και δουλεύεται πάνω στο θρανίο.

Πριν ξεκινήσει η κατασκευαστική γλυπτική εργασία γίνονται σχετικά θεωρητικά μαθήματα για τη γλυπτική και επιδεικνύονται στους μαθητές φωτογραφίες με έργα γλυπτικής, καθώς και διαφάνειες ή και κινηματογραφικές ταινίες.

Γίνονται συζητήσεις για την κίνηση, τον όγκο, το χώρο, ενώ μερικοί μαθητές επιστρατεύονται για λίγο σαν μοντέλα για να κάνουν διάφορες κινήσεις που προσπαθούν όλοι να συγκρατήσουν και στη συνέχεια να αποδώσουν στο γλυπτό τους.

Τα θέματα που διαλέγονται είναι:

α) Φιγούρα καθιστή ή ξαπλωμένη

β) Φιγούρα όρθια, συνήθως σε διάφορες κινήσεις -όπως μουσικός με φλογέρα, αθλητής που τρέχει, ακοντιστής, χορευτής κ.ο.κ.

γ) Δύο φιγούρες σε σύνθεση με ίδια ή διαφορετικά μεγέθη, όπως μάννα με παιδί, ζευγάρι κ.λ.π.

δ) Συνθέσεις με ανθρώπους και ζώα, όπως καβαλάρης ή φιγούρα που κρατάει το άλογο, ταυρομάχος κ.λ.π.

ε) Θέματα μυθολογικά (τέρατα, κένταυροι, γοργόνες, πήγασοι, άγγελοι) κ.ο.κ.

Όταν ολοκληρωθεί το πλάσιμο με τον πηλό και στεγνώνει, το γλυπτό το χρωματίζουν με τέμπρα και το επαλείφουν με κοινό βερνίκι.

Είναι χαρακτηριστικός, για την αντίληψη των μαθητών γύρω από τη γλυπτική φόρμα, ο τρόπος με τον οποίο ξεκινούν σε μία αρχική φάση τις κατασκευές τους. Δεν κάνουν συχνά στην αρχή «γλυπτική», όσο κυρίως μια ιδιόμορφη «χαρτοκοπτική» (αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο όρος), αφού στρώνουν τον πηλό στο θρανίο σχεδιάζουν πάνω το σχήμα που θέλουν και μετά το κόβουν.

Αλλά και όταν «ολοκληρωθεί» το μαθητικό γλυπτό, εξακολουθούν πάντα να το αντιμετωπίζουν σαν μια ορισμένη επιφάνεια που θέλει παραπέρα επεξεργασία και γι' αυτό ακόμα κι όταν υπάρχουν αντίθετες οδηγίες επιμένουν να το **χρωματίζουν**. Αυθόρμητα, μέσα από αυτήν τη διαδικασία απ' τη μια τείνουν να συγκαλύψουν τις πλαστικές ελλείψεις της γλυπτικής κατασκευής και προσπαθούν να αναπληρώσουν με χρώμα τις σχεδιαστικές ατέλειες.

Απ' την άλλη ωθούνται σ' αυτό απ' την πιο μεγάλη εξοικείωσή τους με την επίπεδη επιφάνεια, που προσφέρεται για χρωμάτισμα, αλλά και από την έλλειψη αρκετού όγκου στα γλυπτά τους που θα επέτρεπε τα παιχνιδίσματα της φωτοσκίασης και θα μείωνε πιθανά την ανάγκη του χρώματος πάνω στο γλυπτό.

Αναμφισβήτητα υπάρχει επίσης εδώ η επίδραση και των χρωματιστών «μπιμπελό» που έχουν μάθει τα παιδιά να τα αντικρίζουν σαν τα πιο συνηθισμένα και κοντινά τους «γλυπτά».

Όπως και να έχει το ζήτημα, οι ασκήσεις πλαστικής, μπάζουν τους μαθητές σ' ένα άλλο πεδίο, όπου η **θετική κατασκευή** και η κατ' εξοχήν **χειρωνακτική** γλυπτική επεξεργασία, συνδυασμένα με την ελεύθερη αντιμετώπιση του θέματος κάνουν πιο έντονο το αίσθημα της προσωπικής δημιουργίας, και δυναμώνουν την αυτοπεποίθηση του μαθητή για τα όρια και τις δυνατότητες της απόδοσής του. Δεν είναι παράξενο από την σκοπιά αυτή, πως μερικοί μαθητές, οι οποίοι στο σχέδιο και τη ζωγραφική εκδήλωναν σχετική αδιαφορία και είχαν μειωμένη απόδοση, έφτιαζαν θαυμαστά μικρογλυπτά και το πιο σημαντικό, τα έφτιαζαν με αληθινό κέφι και ενδιαφέρον.

ΓΙΑ ΝΑ ΝΟΙΩΣΟΥΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗ ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΝΣΤΑΣΑ ΧΡΙΣΤΕΛΗ

Γυμνάσιο Ν. Ιωνίας Βόλου

Η πείρα μου στην εκπαίδευση είναι μικρή. Διδάσκω μόνο τρία χρόνια. Κι ενώ έχω τη σιγουριά, την αυτοπεποίθηση να εκφράζω τις σκέψεις μου, τα συναισθήματά μου με γραμμές και χρώματα, να μεταφράζω τον κόσμο γύρω μου μ' αυτή τη γλώσσα, νοιώθω πως δεν έχω τη δυνατότητα να πω με λέξεις αυτά τα πράγματα. Πάντα έλεγα πως οι λέξεις – για μένα τουλάχιστον – είναι πολύ φτωχές για να εκφράσουν κάτι απόλυτα.

Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη δουλειά του εκπαιδευτικού. Για να πείσεις αυτά τα παιδιά που μπαίνουν στο Γυμνάσιο με ερεθίσματα μηδέν, και που αρκετά είναι και αρνητικά στην τέχνη (πιστεύω πως είναι πολυτέλεια) πρέπει να μιλάς με λέξεις. Έμαθα να χρησιμοποιώ αυτή τη γλώσσα στην εκπαίδευση περισσότερο. Ό,τι κρατούσα μόνο για μένα μέχρι τότε, άρχισα να το μοιράζομαι με τα παιδιά.

Μέσα από το μάθημα της τέχνης, το μονόωρο, πιστεύω πως μπορούν να περάσουν πολύ περισσότερα πράγματα απ' ό,τι στ' άλλα μαθήματα. Έχουμε τη δυνατότητα να αλλάξουμε το αναλυτικό πρόγραμμα κατά την κρίση μας, να συζητήσουμε μαζί τους για οτιδήποτε, να τους δώσουμε ερεθίσματα, να τους ανοίξουμε τους ορίζοντές τους προς όλες τις κατευθύνσεις.

Μέσα σε μια ώρα την εβδομάδα που μπαίνουμε στην τάξη, είναι αστείο να σκεφτούμε ότι θα βγάλουμε μεγάλους ζωγράφους. Άλλωστε δεν είναι αυτή η δουλειά μας στην εκπαίδευση νομίζω.

Έχουμε τη δυνατότητα όμως να τους μάθουμε να παρατηρούν τη φύση γύρω τους. Τις αλλαγές που δημιουργούνται στα χρώματα και στα σχήματα της φύσης με την κίνηση του ήλιου. Να εκφράζονται ελεύθερα με το χρώμα και τις γραμμές.

Να νοιώθουν τη χαρά της δημιουργίας. Να τους δώσουμε να καταλάβουν πως η τέχνη δεν είναι πολυτέλεια αλλά ανάγκη. Ανάγκη καθαρά ανθρώπινη.

Ο στόχος μου στο πρόγραμμα που ακολουθώ είναι να πάρουν μια γενική καλλιέργεια και να μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα μέσα από τα χρώματα κυρίως.

Δουλεύω με τέμπλες. Αρχίζω με το χρωματικό κύκλο του Ίππεν και ασκήσεις από το βιβλίο του «Τέχνη του χρώματος» για να μπουν βαθιά στη γνώση του χρώματος.

Το κάθε παιδί ανακαλύπτει τη δική του γκάμα και τη χρησιμοποιεί στη ζωγραφική που κάνουμε αργότερα.

Η ιστορία της τέχνης γίνεται παράλληλα με τη ζωγραφική. Κάθε τόσο αφιερώνω ένα μάθημα να τους δείξω σλαίντς, να συζητήσω μαζί τους για τα διάφορα ρεύματα, σύγχρονα περισσότερο, της ζωγραφικής ή γλυπτικής. Έτσι βλέπουν κάτι καινούριο και παύουν να πιστεύουν πως ζωγραφική είναι μόνο η πιστή αντιγραφή της φύσης. Αργότερα σκέφτηκα πως θ' αφομοίωναν καλύτερα αυτά που μάθαιναν, αν τα έκαναν πράξη. Είχα δίκιο. Ξέρουν πια τους Νταντά, τους Φοβ, το σουρεαλισμό, κλπ και δεν τα ξεχνάνε. Επί πλέον έχουν αποκτήσει αυτοπεποίθηση και περήφανα πια μου δείχνουν τη δουλειά τους.

Κάθε μια από τις καλές τέχνες έχει τα δικά της μέσα για να εκφραστεί. Πιστεύω πως η μουσική μπορεί να συνδεθεί με όλες τις άλλες. Το υλικό της, ο ήχος, απ' τον οποίο είναι καμωμένα τα εκφραστικά της μέσα, έχει τέτοια δεκτικότητα μορφής που θα ζήλευαν τα υλικά των άλλων τεχνών: το χρώμα, η λάσπη, η πέτρα, η γλώσσα.

Ξεκίνησα να τους βάλω μουσική στην τάξη ενώ δούλευαν κάτι άλλο. Περισσότερο ήθελα να έχουν καινούρια ακούσματα. Για την κλασική τους έλεγα πως δεν ήταν ανάγκη να έχουν ειδικές γνώσεις στη μουσική, για να την καταλάβουν. Θ' ακούσε λίγη ευαισθησία. Προσπαθούσα να τους αναλύω κάθε φορά αυτό που ακούγαμε.

Έπειτα σκέφτηκα να συνδέσω τις δύο τέχνες.

-Δεν ήμουν η πρώτη άλλωστε. Ο Καρλ Ορφ έχει κάνει μια θαυμάσια δουλειά μ' αυτό το θέμα.

Μίλησα στα παιδιά για την ένταση των χρωμάτων σε συνδυασμό με της μουσικής την ένταση.

Για τις σημασίες των γραμμών και των σχημάτων, πως δηλ. κάθε γραμμή, κάθε έργο σύνθεσης, έχει ένα περιεχόμενο κι εκφράζει μια ιδέα. Η οριζόντια πχ εκφράζει την ηρεμία, η κάθετη την ένταση κλπ.

Στην αρχιτεκτονική τα οριζόντια καθισμένα σχήματα εκφράζουν την ηρεμία των τάφων, όπως στους Αιγύπτιους, την ψυχική ανάταση, στις γοθικές αναλογίες, τη γαλήνη, στη χρυσή τομή των Ελλήνων. Τους μίλησα για τη «μουσική κλίμακα» του Fisches για την αρχιτεκτονική με ορθογώνια απλών σχέσεων που παρελαύνουν τα διάφορα βασικά συναισθήματα, αφού πρώτα χωριστούν σε δύο, Παθητικά και ενεργητικά, γύρω από το ουδέτερο τετράγωνο. Οι απλές σχέσεις βρίσκονταν και στην αρμονία των μουσικών τόνων. Τους μίλησα και λίγο για τα ηχοχρώματα των οργάνων.

Στην πράξη πια, μεταφράζουν τους ήχους με χρώματα, γραμμές και σχήματα. Δυνατοί ήχοι, έντονα θερμά χρώματα, κίτρινο, πορτοκαλί, κλπ. Χαμηλοί ήχοι, ψυχρά χρώματα μπλε, μοβ κλπ. Ανάλογες είναι και οι γραμμές και τα σχήματα που δημιουργούνται.

Η λογοτεχνία, η ποίηση, το θέατρο, είναι ένα άλλο ερέθισμα για ζωγραφική και συζήτηση.

Η παράσταση της «φαλακρής τραγουδίστριας» του Ιονέσκο από παιδιά της Β' τάξης Γυμνασίου την προηγούμενη χρονιά, μου έδωσε τη μεγαλύτερη ικανοποίηση του μπορώ να έχω σαν δασκάλα. Τους έκανε δραστήριους, εκλεκτούς, τους γέμισε σιγουριά και τους έδωσε το ερέθισμα να διαβάσουν το καλοκαίρι θέατρο. Πολλά παιδιά διάβασαν Ιονέσκο και συγγραφείς σαν τον Αρραμπάλ και Μπρεχτ.

Η προσπάθειά μου βέβαια δεν θα σταματήσει εδώ. Έχω πάρει αρκετά καινούρια στοιχεία, για να μπορέσω να ολοκληρώσω τη δουλειά που έχω αρχίσει.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΜΑΣ ΣΤΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ: ΓΡΑΜΜΙΚΟ - ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ, ΚΑΝΝΑΒΟΣ,
ΖΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Η ανάγκη ή όχι του κάνναβου, της προοπτικής, του γραμμικού σχεδίου κ.λπ. σαν στοιχεία διδασκαλίας της τέχνης στα παιδιά, ήταν θέματα, που συγκέντρωσαν στις σχετικές συζητήσεις στα σεμινάρια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σταχυολογούμε χωρίς καμιά προτίμηση ή αξιολόγηση διάφορες γνώμες που εκφράστηκαν γύρω από τα ζητήματα αυτά, μεταφέροντας κάποια αίσθηση του κλίματος των σεμιναρίων μας, στο περιοδικό μας και πιστεύοντας πως έτσι δημιουργούνται ερεθίσματα για την αξιοποίηση αλλά και τη «συνέχιση» του διαλόγου.

Τάσος Μουζάκης

Αν κάποιος έχει κάνει απεργία πείνας ένα μήνα δεν μπορούμε να του δώσουμε να φάει αμέσως οτιδήποτε. Πιστεύω λοιπόν ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει και με τους μαθητές μας και ότι ο κάνναβος είναι μια από τις καλύτερες μεθόδους για να μπορέσει να ορθοποδήσει το παιδί μετά από το σταμάτημα της έκφρασης που έχει υποστεί μετά το Νηπιαγωγείο.

Η συζήτηση άνοιξε. Άρχισαν οι ερωτήσεις, οι αντικρούσεις και αντιπαραθέσεις γνωμών. Μέσα από τον ανοιχτό διάλογο και τη διαρκή έρευνα, τα προβλήματα θα φωτιστούν περισσότερο...

Αριστερή εικόνα: Στο μικρόφωνο είναι η Μάρθα Καπετανάκου, αριστερά της διακρίνονται η Ρένα Ανούση, η Δανάη Δούκη, η Μάχη Κάνιστρα, η Χρυσή Αμανατίδου, η Αλκμήνη Νικολαΐδου.

Δεξιά εικόνα: Στο μικρόφωνο ο Τάσος Μουζάκης, Σύμβουλος Εικαστικών Μέσης Εκπαίδευσης

Στα πρώτα καθίσματα από δεξιά διακρίνονται οι πρώτοι παλαιόμαχοι: Χρυσή Αμανατίδου, Αλκμήνη Νικολαΐδου, Μάχη Κάνιστρα, Μάρθα Καπετανάκου Ρένα Ανούση, Ρούλα Κανάκη

Ζωή Αλαφούζου

Τις ασκήσεις, τις στηριγμένες στον κάνναβο, προκειμένου να εκφραστεί ο ζωγραφικός χώρος, τις βλέπω σαν παιχνίδια, σαν σπαζοκεφαλιά, λίγο σαν σταυρόλεξο. Αλλά αυτό δημιουργεί σύγχυση. Από τη μια, δεν δίνει τον πραγματικό χώρο κι από την άλλη, δεν δίνει χώρο διακοσμητικό...

.... Δεν είναι μια πραγματική άσκηση στον πραγματικό χώρο. Για μένα ο χώρος δεν λειτουργεί, μένει κενός. Δεν πρέπει τα παιδιά να μαθαίνουν πράγματα με μηχανισμούς τέτοιους που για μας είναι καλοί αλλά τελικά δυσκολεύουν και δημιουργούν προβλήματα.

Μάχη Δημοπούλου

Όλα αυτά που λέγονται για τα «τετραγωνάκια με τα οποία χωρίζουμε το χαρτί τόσα κομμάτια... τα δέχομαι μόνο άμα πρόκειται για ένα διακοσμητικό σχέδιο για ένα χαλί, για ένα ύφασμα ή για ένα χαρτί περιτυλίγματος. Να ξέρει δηλαδή το παιδί ότι κάπου απολήγει αυτή η εργασία του, ότι δεν είναι ένα απλό πράγμα που στέκεται και το κάνει επειδή το θέλει ο καθηγητής.

Φοβάμαι μήπως, στην προσπάθειά μας να απελευθερώσουμε το παιδί από τα συγκεκριμένα αυτά στερεότυπα, του φορέσουμε κάτι άλλα καλλιτεχνικά στερεότυπα.

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από την ομιλία μιας νέας συναδέλφου, που συμμετείχε στα σεμινάρια, αλλά που δεν ακούστηκε τ' όνομα της στην απομαγνητοφώνηση.

... Πιστεύω ότι πρέπει να σταθούμε σ' αυτό το είδος δουλειάς επειδή αποτελεί τη βάση του προβλήματος που σήμερα μας απασχολεί όλους, δηλαδή αν θα πρέπει τα παιδιά να διδάσκονται με τον παραδοσιακό τρόπο, να διδάσκονται αυτό το μιμητικό τρόπο σκέψης και να μαθαίνουν να ζωγραφίζουν φωτογραφικά, ή αν θα πρέπει να καταφέρουμε εμείς οι δάσκαλοι σήμερα να δώσουμε στα παιδιά μια νέα διάσταση σ' αυτή τους τη δραστηριότητα. Και ακόμα επειδή πιστεύω ότι σήμερα ένας δάσκαλος πρέπει να επιμένει βασικά στο πώς θα καταφέρει με ερωτήσεις, με ομιλία, με συμμετοχή των παιδιών να ξυπνήσει τις εμπειρίες τους, στιγμές που είχαν ζήσει στο παρελθόν να τις φέρει σ' ένα τέτοιο σημείο που το παιδί την ώρα που ζωγραφίζει αυτές τις στιγμές του παρελθόντος να τις ξαναζεί. Να ζει δηλαδή το παιδί με λίγα λόγια τις εμπειρίες του. Πιστεύω ότι είναι το σημαντικότερο πράγμα που μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά. Και νομίζω ότι δεν είναι κατάλληλη αυτή η ηλικία ν' αρχίσουμε να τους μαθαίνουμε....

Γιατί λέγεται συχνά ότι τα παιδιά έχουν συνηθίσει να σκέφτονται μ' έναν άλφα τρόπο. Από το Νηπιαγωγείο η δασκάλα τους δίνει ορισμένα στοιχεία, τους βάζει ν' αντιγράφουν ορισμένα πράγματα και, κατά κανόνα, τους στερεί την πρωτοβουλία.

Κάνοντας όμως στη συνέχεια ένας καθηγητής καλλιτέχνης αυτή τη δουλειά, (που αναφέραμε) δεν κάνει τίποτα άλλο, από το να θέλει να αλλάξουν τα παιδιά τον τρόπο σκέψης που μέχρι τώρα είχαν συνηθίσει και να αποδεχτούν τον τρόπο σκέψης το δικό του, δηλαδή θέλει τα παιδιά να αλλάξουν τρόπο έκφρασης, και στην ουσία να έχουν την έκφραση κάποιου άλλου. Δεν αφήνονται τα παιδιά να εκφραστούν από μόνα τους. Νομίζω ότι πρέπει να σταθούμε πάνω σ' αυτό γιατί είναι πιστεύω η βάση του προβλήματος, δηλαδή αν θα πρέπει τελικά να δώσουμε την ευκαιρία στα παιδιά να δημιουργήσουν πραγματικά, να εκφραστούν και να ζήσουν τις εμπειρίες τους ή αν θα πρέπει να τους δώσουμε στοιχεία τεχνικά ώστε μ' αυτό τον τρόπο να αφαιρεθεί και η πρωτοβουλία των παιδιών και η δημιουργικότητά τους.

Όλοι ξέρουμε όμως ότι το παιδί είναι δυνάμει δημιουργός κατά κάποιο τρόπο και αυτό δεν θα πρέπει να το ξεχνάμε.

Από τη συζήτηση στο σεμινάριο της 5-9 /9/1983. Στη δεξιά εικόνα το μικρόφωνο κρατάει η Μάχη Δημοπούλου

Αλκμήνη Νικολαΐδου

Σχετικά με τη διδασκαλία του γραμμικού διακοσμητικού σχεδίου έχω να πω τα εξής:

Γνωρίζουμε από την αρχαία ελληνική αγγειογραφία ότι το γεωμετρικό διακοσμητικό σχέδιο που το χαρακτηρίζει η ακρίβεια και η συμμετρία, αναπτύσσει μια άλλη αίσθηση τη ρυθμού που χαρακτηριστικά του είναι η πειθαρχία και η ευρυθμία. Τα δύο αυτά στοιχεία, κύρια γνωρίσματα της γεωμετρικής περιόδου, αποτέλεσαν ως γνωστό τον κανόνα όλης της μετέπειτα Ελληνικής Τέχνης. Επομένως για να είναι πλήρης η Εικαστική Αγωγή του παιδιού θα πρέπει στο εκπαιδευτικό ρεπερτόριο, παράλληλα με το είδος που καλλιεργεί την αυθόρμητη και προσωπική έκφραση να περιληφθεί και το γραμμικό- διακοσμητικό σχέδιο δηλαδή η άσκηση στον κάρναβο, σαν στοιχείο που θα αναπτύξει ανάλογη εικαστική αίσθηση αφού πηγή έμπνευσης και αισθητικής τέρψης αποτέλεσε κι αυτό το είδος επί σειρά αιώνων στην αρχαία ελληνική τέχνη.

Σχετικά με το συνθετικό μοντέλο σε στυλ κάρναβου που εφαρμόζεται στο ελεύθερο σχέδιο, η γνώμη μου είναι ότι το υποχρεωτικό περιθώριο που θέτει ο δάσκαλος στο χαρτί και ο κάρναβος

γενικά που δίνει και πρέπει μέσα σ' αυτό να κινηθεί η εικαστική λειτουργία του παιδιού, οριοθετεί τη δραστηριότητά του και φυσικά περιορίζει την εκφραστική του δυνατότητα.

Όμως από την άλλη έχουμε, ότι το είδος αυτό πειθαρχεί το παιδικό αίσθημα και μέσα από δεδομένα στοιχεία επιδιώκει να ωθήσει το παιδί να δημιουργήσει τους δικούς του εικαστικούς ρυθμούς. Γι' αυτό, χωρίς να γίνεται κατάχρηση και να αποτελεί βασική αρχή διδασκαλίας, δεν αντιτίθεται σε μια τέτοια μέθοδο, αφού κι αυτή μπορεί να χρησιμεύσει σαν μια άσκηση στο σύνολο της Εικαστικής Αγωγής, λαμβανομένου μάλιστα υπ' όψη ότι και στην πιο ελεύθερη έκφραση του παιδιού και κει ακόμη, υπάρχουν δεσμευτικά στοιχεία, όπως τα διάφορα σύμβολα που χρησιμοποιεί και η υποταγή του στην εξωτερική πραγματικότητα.

Μάρθα Καπετανάκου

Νομίζω-ότι δεν πρέπει το παιδί να αφήνεται τελείως ελεύθερο χωρίς καμιά βοήθεια, χωρίς τα απαραίτητα στοιχεία που θα χρειαστεί για να εργαστεί και να εκφραστεί. Πρέπει να ελέγχεται χωρίς όμως να το αντιλαμβάνεται σαν καταναγκασμό με την έννοια της υπόδειξης που θα το κάνει να ξεπεράσει κάποιο φυσικό δισταγμό και να συνεχίσει.

Όχι καλούπια, περιορισμοί τέτοιοι που αφήνουν πολύ λίγα περιθώρια ή εξαφανίζουν τελείως τη φαντασία και τον αυθορμητισμό. Από τον πλήρη έλεγχο ως την απόλυτη χωρίς εφόδια ελευθερία, υπάρχει μεγάλη απόσταση. Στον κένναβο προκειμένου να αποδοθεί ελεύθερα η φυσική πραγματικότητα νομίζω ότι η ελευθερία είναι πολύ περιορισμένη γι' αυτό και ανεξάρτητα από το θέμα ή τις ικανότητες του παιδιού, τα έργα βγαίνουν ίδια. Χρήσιμος για ένα δύο μαθήματα για να δει το παιδί ένα ευχάριστο αποτέλεσμα, ή για να μάθει να πειθαρχεί στο χώρο, όχι όμως για τόσο μεγάλη σε έκταση χρήση που καταντά μια στεγνή επανάληψη.

Αντίθετα στο διακοσμητικό το στυλιζάρισμα μοτίβων παρμένων από τη φύση ή τη γεωμετρία, είναι απαραίτητο και σ' αυτό ο κένναβος μπορεί να αποτελέσει τον οδηγό, την υποδομή μιας συγκροτημένης γεωμετρικής σύνθεσης.

Το λόγο έχουν: ο Μιχάλης Αγραφιώτης, η Μάρθα Καπετανάκου και η Ρούλα Κανέλη Κανάκη

Κώστας Φραγκόπουλος

Ακούστηκε πολλές φορές από συναδέλφους ότι τα παιδιά δεν ξέρουν να ζωγραφίσουν και ότι στο χαρτί τους κάνουν «κουτσουλίσες» σε μια γωνίτσα, πράγματα ασήμαντα χωρίς αισθητική μια και δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το χώρο του χαρτιού τους.

Επόμενο αυτής της αντίληψης είναι ότι πολλοί δίνουν τη λύση του κένναβου για να μάθει το παιδί έτσι να χρησιμοποιεί το χώρο του χαρτιού.

Εγώ όμως, όπως και άλλοι συνάδελφοι με το τρόπο τους, δεν νομίζω ότι τα παιδιά δεν ξέρουν να ζωγραφίζουν.

Για μένα αυτή η «κουτσουλίσσα» στην άκρη του χαρτιού σημαίνει κάτι πολύ περισσότερο. Σημαίνει το φόβο, την αδυναμία ή και την αδιαφορία που έχει το παιδί να αντιληφθεί το χώρο του χαρτιού και να τον εκμεταλλευτεί σ' όλη του την έκταση.

Όταν στο παιδί, απ' τη στιγμή που γεννιέται, δεν του δίνουν χώρο για να κινηθεί και να εκφράσει αυτό που είναι και που θέλει και να αναπτύξει έτσι όλες του τις δυνατότητες για τα πράγματα γύρω του, είναι επόμενο να συμπεριφερθεί με τον ίδιο τρόπο στη ζωγραφική απομονώνοντας έτσι τον εαυτό του σε μια γωνίτσα.

Αυτή η αντιαισθητική «κουτσουλίτσα» στη γωνιά του μπλοκ, η κάθε γραμμή, το κάθε σχήμα για μένα δεν είναι ούτε κακό ούτε καλό. Είναι αυτό που είναι και σημαίνει κάτι που πρέπει το κάθε παιδί να το βρει και να το νοιώσει για τον εαυτό του για να προχωρήσει πάρα πέρα σιγά-σιγά κάνοντας αυτό το ίδιο πλέον τις επιλογές του και ανακαλύπτοντας τους φόβους του, τις αδυναμίες του και τις δυνατότητές του.

Όλα αυτά προσπαθώ να τα κάνω στο βαθμό που μπορώ μέσα από συζήτηση που γίνεται μέσα στη τάξη.

Δεν πιστεύω ότι μέσα από το κάνναβο το παιδί μαθαίνει να χρησιμοποιεί το χώρο συνειδητά. Το παιδί μπαίνει σ' ένα άλλο καλούπι, σ' ένα άλλο πρότυπο που φαινομενικά μόνο μας δίνει δήθεν καλύτερα, «σύντομα και εντυπωσιακά αποτελέσματα», όπως αναφέρθηκε από μια συνάδελφο.

Μάχη Κάνιστρα

Δεν χωράει καμιά αμφιβολία πως ο δάσκαλος πρέπει να προβληματίζεται πάνω στις μεθόδους διδασκαλίας. Κατά τη γνώμη μου κάθε μέθοδος πρέπει ν' ανοίγει δρόμους στο παιδί για πρωτοβουλία και προσωπική δημιουργία.

Μια μέθοδος που μπορεί ν' αποδειχθεί κατάλληλη για ένα είδος εικαστικής έκφρασης, μπορεί να είναι δεσμευτική ακόμη και καταπιεστική για κάποιο άλλο είδος (διακοσμητική - ελεύθερη σύνθεση). Επίσης δεν μπορεί κανείς ν' αγνοήσει κάποιους παράγοντες που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην επιτυχή ή όχι εφαρμογή της.

Κι ένας από τους σημαντικότερους είναι η ηλικία του παιδιού και η ψυχική και πνευματική του ωριμότητα. Δεν αμφισβητώ την αξία της μεθόδου με βάση τον κάνναβο σαν ένα από τους τρόπους που βοηθούν στη διαμόρφωση της υποδομής μιας σύνθεσης.

Βρίσκω μάλιστα τον κάνναβο σαν μια θαυμάσια στήριξη για μελέτη κι ανάπτυξη πρωτοβουλίας στη διακοσμητική σύνθεση που είναι από τη φύση της μετρική παρά ελεύθερη.

Το λόγο έχουν: η Αλέκα Σελέκου, ο Άγγελος Σκούρτης και η Ευτυχία Ροδοπούλου

Στη μικρή όμως ηλικία, και προκειμένου για ένα είδος δουλειάς με στόχο την ελεύθερη απόδοση της φυσικής πραγματικότητας, πιστεύω πως μπορεί ν' αποβεί επικίνδυνα φορμαλιστική λύση, παραβίαση της ιδιαιτερότητας του παιδιού και μια μορφή ασφυκτικής καταπίεσης με αποτέλεσμα αντίθετο από τον επιδιωκόμενο στόχο μας.

Μήτσος Παπαδόπουλος

Δύο είναι οι σημαντικότερες αιτίες απ' όπου πηγάζουν τα πιο πολλά προβλήματα στο χώρο της Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης.

Πρώτον, η παντελής έλλειψη υποδομής, ανυπαρξία μέσων, παιδείας γενικότερα στη Δημοτική Εκπαίδευση αλλά και πιο πλατιά στο χώρο που μεγαλώνει το παιδί (γονείς, περιβάλλον). Σαν

συνέπεια όλων αυτών, το παιδί φτάνει στο Γυμνάσιο απροετοίμαστο, αναλφάβητο καλλιτεχνικά θα λέγαμε.

Δεύτερο είναι η ανεπαρκής δική μας προετοιμασία, σαν δασκάλων, ώστε να μπορέσουμε αποτελεσματικά να αντιμετωπίσουμε το προβληματικό πια — απ' την άποψη αυτή -παιδί. Στην ΑΣΚΤ ετοιμαστήκαμε βασικά για καλλιτέχνες και λιγότερο βέβαια για δάσκαλοι. Αιτία και εδώ η έλλειψη από τη Σχολή σωστής κατεύθυνσης και μέσων στις δικές μας σπουδές. Για παράδειγμα στην ΑΣΚΤ ο καθηγητής της ψυχολογίας, ο επιφορτισμένος να μας μάθει για το πώς σκέφτεται ή τι προβλήματα έχει ο έφηβος της ηλικίας αυτής και πώς θα τον αντιμετωπίσουμε, αναλώνονταν στο να μας μάθει πως εξελίσσεται το έμβρυο στη διάρκεια της εγκυμοσύνης και για το ενδομήτριο άγχος...

Όσον αφορά στο πρόβλημα που τέθηκε, αν δηλαδή η χρήση του κάνναβου είναι θεμιτή ή όχι, πιστεύω ότι η πειθάρχηση του μαθητή σε κάποιους κανόνες θα τον βοηθήσει να μάθει να χρησιμοποιεί σωστά τουλάχιστον τα σχεδιαστικά όργανα, πράγμα που αποτελεί στοιχειώδη ανάγκη σήμερα. Επιπλέον ο κάνναβος μπορεί να στηρίξει τους πιο παλιούς από τους μαθητές και να τους βγάλει απ' την αμηχανία τους για το «τι να κάνω»... αφού «δεν μπορώ να σχεδιάσω ή να φανταστώ κάτι ελεύθερα, γιατί δεν έχω ιδιαίτερη κλίση ή έφεση στη ζωγραφική», (πράγμα που ακούμε καθημερινά στις τάξεις). Φυσικά εδώ μιλάμε για **χρήση** του κάνναβου και όχι για κατάχρηση...

Σοφία Καστρισιού - ΚΡΗΤΗ

Αν αναθέσεις στο παιδί εργασία με κάνναβο, οπωσδήποτε του βάζεις όρια και σημεία, που υποχρεωτικά θα αγγίξει και θα περάσει. Το αποτέλεσμα αυτής της δουλειάς μπορεί μν να είναι ένα μικρό κατόρθωμα, λείπουν όμως από το έργο του όλα τα προσωπικά στοιχεία και έτσι από ζωγράφος γίνεται ένα «πειθαρχημένο παιδί». Αν ζητήσεις έστω και από ένα μαθητή σου να πειθαρχήσει με τον κάνναβο, του αφαιρείς την ελευθερία της έκφρασης. Αυτό νομίζω είναι «βάρβαρο» γιατί του στερείς τη ζωγραφιά του, που είναι σοφή, μαγευτική, γνήσια, απλή. Παιδική δηλαδή.

Αλκμήνη Νικολαΐδου

Πολλές φορές αναφέρθηκε στο σεμινάριο το θέμα χώρος στη ζωγραφική και η δυσκολία του μαθητή να το αντιμετωπίσει.

Αυτός ο προβληματισμός που απασχολεί μαθητές και δάσκαλους ξεκινά κατά τη γνώμη μου από

Το λόγο έχουν η Ρένα Ανούση και η δανάη Δούκη. Στο προεδρείο ο Άγγελος Σκούρτης

το γεγονός ότι επηρεασμένος ο δάσκαλος από την παιδαγωγική αρχή της απόλυτα ελεύθερης έκφρασης αφήνει τελείως απαίδευτη την χωροαισθητική αντίληψη του παιδιού με αποτέλεσμα το πρόβλημα «σύνθεση» να λύνεται τυχαία και χωρίς κανένα αισθητικό έλεγχο από το μαθητή.

Φυσικά υπάρχουν μερικές λύσεις όπως ο κάνναβος και γενικά διάφορα συνθετικά μοντέλα. Όμως όταν ο μαθητής πρέπει να δράσει με τη δική του προσωπικότητα και τη δική του δημιουργική ικανότητα, όπως στην ελεύθερη σύνθεση, η συνθετική δομή θα πρέπει να ορίζεται από τον ίδιο.

Τη σύνθεση του χώρου, που βγαίνει από τη συσχέτιση των σχημάτων, θα μπορέσει να την αναπτύξει ο μαθητής μόνο όταν μάθει, κι εδώ επιβάλλεται να λειτουργήσει ο ρόλος του δάσκαλου, να μην βλέπει περιορισμένα και μεμονωμένα το σχήμα αλλά να το σχεδιάζει σε συνάρτηση με τα άλλα σχήματα και τον περιβάλλοντα χώρο.

Αυτό το άπλωμα του σχεδίου σε όλο το χαρτί όπου δεν υπάρχει περιθώριο και περιορισμοί, αλλά επιφάνεια ελεύθερη, χώρος για παιχνίδι, πιστεύω ότι δημιουργεί αίσθημα απλοχωριάς και άνεσης και παράλληλα ωθεί το παιδί να τολμήσει να επέμβει στο χώρο και να τον διαμορφώσει κατά τη δική του αντίληψη.

Μάρθα Καπετανάκου

Είναι γεγονός ότι μπροστά σ' ένα άσπρο χαρτί ο καθένας μας θα θυμάται ότι κάποτε ένοιωσε κάποιο δέος. Αυτό οφείλεται, κυρίως στην έλλειψη στοιχειωδών γνώσεων. Όταν δεν είναι άμεση και ισχυρή η εσωτερική παρόρμηση να ανταποκριθεί το παιδί στο καταγιστικό γέννημα των εικόνων στη φαντασία του και πρέπει μόνο να υπακούσει σ' ένα «πρέπει να ζωγραφίσω, πρέπει να σχεδιάσω», ο ρόλος του δάσκαλου είναι αποφασιστικός. Απλές οδηγίες μεταβάλλουν το χαρτί σε χώρο έρευνας, παιχνιδιού, δημιουργίας. Αυτές οι απλές οδηγίες αφομοιώνονται διαφορετικά από κάθε παιδί, δεν λειτουργούν δεσμευτικά και αυτό φαίνεται καθαρά στο πόσο προσωπικό είναι το έργο του κάθε μαθητή.

Μαρία Πατρώνη - Κάλλια

Νομίζω πως ο κάνναβος μπορεί να είναι πολύ χρήσιμος στο γεωμετρικό και στο διακοσμητικό σχέδιο. Προσωπικά τον χρησιμοποιώ πολύ σ' αυτά τα είδη σχεδίου σαν ένα «καμβά» το λέει τ' όνομα του, πάνω στον οποίο δείχνω στα παιδιά πώς να φτιάξουν δικά τους μοτίβα, αποφεύγοντας όσο μπορώ τις αντιγραφές. Πιστεύω όμως κατηγορηματικά, πως για το ελεύθερο σχέδιο είναι καταστροφικός. Στερεί από τα παιδιά τη δυνατότητα να μάθουν πραγματικά να οργανώνουν και να συνθέτουν το χώρο τους, ανάλογα με το πως το κάθε ένα βλέπει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο. Το να δίνουμε στο παιδί τον κάνναβο για να το βοηθήσουμε να συνθέσει, είναι σα να του δίνουμε δεκανίκια για να μάθει να περπατάει.

Μάχη Κονίστρα

Το πρόβλημα της έκφρασης του χώρου στο παιδί μας απασχόλησε πολύ και δικαιολογημένα.

Η προοπτική σαν αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, από το ένα μέρος, και το συνεχές, τυχαίο μουτζούρωμα, από το άλλο, σαν δύο ακραίες θέσεις.

Η έννοια χώρος στο παιδί έχει σχέση με την ψυχοπνευματική ανάπτυξη του, δηλαδή μ' αυτό περίπου που λέμε ηλικία, αλλά και με αυτό που εμείς σαν δάσκαλοι έχουμε δώσει στο παιδί να καταλάβει με τη συνειδητή ή μη παρέμβασή μας.

Το λόγο έχουν: Η Ζωή Χατζή, η Μαρία Ρούσσου, η Ιφιγένεια Καραφύλλα. Στο προεδρείο η Στέλλα Σωτηροπούλου

Περιγραμμένα σχήματα ξεκομμένα από το περιβάλλον τους, ή γραμμές που συγκλίνουν σαν ένα είδος ψευδο-προοπτικής και εκφράζουν σπασμωδικές ενέργειες μέσα από ένα νεκρό σχεδιαστικό μηχανισμό, οδηγούν σταθερά το παιδί σ' ένα ψεύτισμα ύφους παραβιάζοντας την προσωπικότητά του. Ας μη ξεχνάμε πώς το πρόβλημα του χώρου δεν είναι τόσο πρόβλημα για το παιδί, είναι περισσότερο δικό μας πρόβλημα κι ας μην ξεχνάμε επίσης πώς η προοπτική είναι ένας τρόπος, δεν είναι όμως ο μόνος τρόπος για να παρασταθεί ο χώρος.

Κι έπειτα ας ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε χώρο.

Την αναπαράσταση και μόνο του φυσικού χώρου, ή μήπως αυτό καθαυτό το ζωγραφικό χώρο του παιδιού;

Ασφαλώς μιλάμε για το δεύτερο.

Κατά τη γνώμη μου καλό είναι να μην παραβιάζουμε την οπτική αντίληψη του παιδιού και να μην επιβάλλουμε τη μια ή την άλλη άποψη, αλλά να προσπαθούμε πλησιάζοντάς το να δούμε τα πράγματα μέσα από τη δική του προσωπική οπτική γωνία, να του αναπτύσσουμε τις δυνατότητες που έχει να εκφραστεί και να του παρέχουμε τη βοήθειά μας όπου και όσο χρειάζεται.

Μάρθα Καπετανάκου

ΣΤΟ γραμμικό σχέδιο, η γεωμετρική, η προβολική και η προοπτική σχεδίαση είναι τα τρία σκέλη που αποτελούν το πλήρες γραμμικό σχέδιο. Είναι το σχέδιο αυτό μια παγκόσμια γλώσσα με την οποία μπορούν να συνεννοηθούν σχεδιαστές όλου του κόσμου. Ένα τέτοιο σχέδιο μπορεί να γίνει εδώ από Έλληνα και να διαβαστεί και να εκτελεστεί στην Κίνα. Βέβαια το ελεύθερο σχέδιο διαφέρει από το γραμμικό, όμως και αυτό είναι ένας τρόπος συνεννόησης, επικοινωνίας, έκφρασης. Είναι κι αυτό μια παγκόσμια γλώσσα που μάλιστα απευθύνεται άμεσα σ' όλους τους ανθρώπους. Κάθε μέρα όσο έχουμε τα μάτια μας ανοιχτά βλέπουμε γύρω μας αναρίθμητες εικόνες που μας δίνουν στοιχεία και αφετηρίες για να ζωγραφίσουμε εικόνες με χρώμα, κίνηση και προοπτική. Δεν μας αρέσει η λέξη; Κι όμως είναι μια πραγματικότητα. Όταν σ' ένα θέατρο ή σ' έναν κινηματογράφο μπροστά μας ακριβώς κάθεται ένας ψηλός, μας εμποδίζει να δούμε, ενώ αν ήταν τρία-τέσσερα καθίσματα πιο μπρος δεν θα μας εμποδίζε. Σε τι όνομα ακούει αυτό το φαινόμενο; Ένα στεφάνι που ξέρουμε ότι είναι στρογγυλό αφημένο πάνω σ' ένα τραπέζι γίνεται έλλειψη, φαίνεται ωειδές. Πώς θα το εξηγήσουμε αυτό στο παιδί; 'Η όταν από το παράθυρο η απέναντι πολυκατοικία ή το βουνό χωράει μέσα στη χούφτα του; Τι θα πούμε ότι συμβαίνει; Οφθαλμική απάτη; Μιλάμε για χρώμα, για ψυχρά-θερμά, λέμε ότι το πορτοκάλι προβάλλει ενώ τα μαβιά πάνε πίσω σ' ένα πίνακα. Τι άλλο είναι αυτό από τη χρωματική προοπτική που χρησιμοποιούν οι μοντέρνοι ζωγράφοι.

Η προοπτική είτε είναι χρωματική ή ατμοσφαιρική που προτιμούσαν οι ζωγράφοι της Αναγέννησης ή γραμμική που κυρίως χρησιμοποιούν οι σχεδιαστές, τώρα είναι μια πραγματικότητα. Είναι κάτι που ξέρουν, πρέπει να διδάσκονται τα παιδιά μας, όταν μάλιστα εξετάζονται στο γραμμικό σχέδιο. Και πρέπει να διδάσκονται από νωρίς στο Λύκειο το μάθημα, δεδομένου ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός μαθητών ακολουθεί θετικές επιστήμες.

Είναι σκόπιμο, να βοηθηθούν και να μη λέμε ότι αυτό είναι για αρχιτέκτονες ή μηχανικούς, κι αυτοί από το Λύκειο περνούν. Το σχέδιο, γραμμικό ή ελεύθερο είναι για όλους, αν δεν θέλουμε να μας πνίξει τελείως το γκρίζο του τσιμέντου και η βαριά άχαρη μηχανή. Όλα τα πράγματα μπορούν να

Το λόγο έχουν: ο Δημήτρης Κωτσόγιαννης, η Χριστίνα Σαραντοπούλου. Στο προεδρείο η Ζωή χατζή

εκπληρώνουν ανάγκες πρακτικές και ταυτόχρονα να είναι καλαίσθητα. Όταν η αρχιτεκτονική ανήκε στις Καλές Τέχνες, τα σπίτια δεν ήταν κουτιά. Ας μη φορτώνουμε τις ευθύνες στους καιρούς, στην αύξηση του πληθυσμού ή ότι άλλο. Είναι ένας τρόπος να ομορφύνουμε τη ζωή μας, μια κι η ομορφιά κυρίως από τα μάτια περνάει μέσα μας. Δεν μπορούμε λοιπόν να αρνηθούμε κάτι που υπάρχει και πολύ περισσότερο να το αγνοήσουμε.

Αλκμήνη Νικολαΐδου

Σχετικά με την προοπτική στις τάξεις του Γυμνασίου διατυπώνω την εξής σκέψη:

Ο χρόνος και το σχολικό περιβάλλον όπως είναι διαμορφωμένο, έλλειψη εργαστηρίων κ.α., κάθε άλλο παρά βοηθούν μια ολοκληρωμένη καλλιτεχνική δραστηριότητα του μαθητή. Γι' αυτό ας

παραμερίσουμε κάπως τα γνωστικά στοιχεία, όπως προοπτική, θεωρία κ.λπ., κι ας δώσουμε μεγαλύτερη έμφαση στα εκφραστικά, αποφεύγοντας έτσι τον εξαναγκασμό και δίνοντας περισσότερο ελεύθερο πεδίο δράσης στο μαθητή που τόσο ανάγκη έχει στη σχολική του ζωή.

Παράλληλα μ' αυτή την πρόταση κάνω και την εξής ερώτηση:

Όταν υπάρχει ολόκληρη ζωγραφική αιώνων και λαών που χωρίς ίχνος προοπτικής συγκίνησαν γενεές ανθρώπων, τότε γιατί να μιλάμε και να επιμένουμε για την τρίτη διάσταση στην τέχνη και μάλιστα στην παιδική ζωγραφική την οποία πρέπει να τη βλέπει το παιδί περισσότερο σαν παιχνίδι και λιγότερο σα γνωστική πράξη;

Μαρία Πατρώνη - Κάλλια

Η προοπτική δεν πρέπει να διδάσκεται ποτέ μα ποτέ στο Δημοτικό σχολείο, και ούτε συστηματικά στο Γυμνάσιο. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε παρεμπόδιση της φυσιολογικής εξέλιξης του παιδιού, βίαια επιβολή του τρόπου σκέψης μεγάλων και όχι βοήθεια για να ανακαλύψει μόνο του τον κόσμο που το περιβάλλει, θεωρώ ήδη άσκηση βίας αντίθετη με την ανθρώπινη φύση το ότι το εκπαιδευτικό σύστημα επιβάλλει στα παιδιά να μάθουν ορισμένα πράγματα όλα στην ίδια ηλικία, αγνοώντας το ρυθμό που το καθένα εξελίσσεται και μπορεί να δεχτεί κάτι (π.χ. να μάθουν να διαβάζουν όλα υποχρεωτικά μεταξύ πεντέμισι και έξι ετών).

Ας τα αφήσουμε τουλάχιστον στο μάθημα των Καλλιτεχνικών ν' ακολουθήσουν το καθένα το δικό του ρυθμό. Από την άλλη μεριά, όταν στο Γυμνάσιο κάποιο παιδί μου ζητάει μόνο του την προοπτική, για κάτι που θέλει να εκφράσει, ποτέ δεν αρνούμαι να του δώσω τη γνώση αυτού του οργάνου, του τόσο χρήσιμου, όταν πραγματικά κανείς νοιώθει την ανάγκη του. Ειδικά στη Γ' Γυμνασίου δίδαξα προοπτική παρουσιάζοντάς την λίγο σαν παιχνίδι ή σαν κόλπο, διασκεδαστικό και εντυπωσιακό. Ασφαλώς μερικά παιδιά θα την υιοθετήσουν αυθόρμητα, άλλα όμως όχι.

Πόσες φορές δεν εντυπωσιάστηκα, ανακαλύπτοντας σε σχέδια παιδιών εικαστικές λύσεις που θύμιζαν Αιγυπτίους, Πέρσες, ή την «ανάποδη» προοπτική των Βυζαντινών. Με ποιο τάχα δικαίωμα θα τα περιόριζα σ' ένα μόνο τρόπο έκφρασης.

Το λόγο έχουν: η Στέλλα Σωτηροπούλου και ο Τάσος Μουζάκης. Στο προεδρείο: η Αλέκα Σελέκου και η Ζωή Χατζή

Μουζάκης Τάσος

Η προοπτική, όταν ανακαλύφθηκε και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην τέχνη της Αναγέννησης, σήμαινε μαζί με άλλες έρευνες, που για πρώτη φορά τολμούσαν οι άνθρωποι, την αρχή της σύγχρονης εποχής για την τέχνη όμως σήμαινε μια περιπέτεια που θα διαρκούσε περίπου 400 χρόνια, γιατί τελικά μ' αυτή την πορεία ανεμπόδιστα μπόρεσαν να δημιουργήσουν τέχνη μόνο οι πολύ μεγάλες προσωπικότητες. Ενώ παράλληλα συντέλεσε να βγει στο περιθώριο κάθε λαϊκή τέχνη αποδυναμωμένη από ευρύτερη συμμετοχή καλλιτεχνών. Στη σημερινή εποχή χρησιμοποιήθηκε ίσως με την πιο δικαιολογημένη μέχρι σήμερα χρησιμότητά της από τους σουρεαλιστές που πράγματι στα έργα τους δικαιολογείται απόλυτα η ύπαρξή της.

Για την εκπαίδευση μέχρι και τη Β' Γυμνασίου οπωσδήποτε είναι παραπλανητική και καταλήγει καταστρεπτική για την έκφραση του παιδιού.

Για τα πιο μεγάλα παιδιά εάν τη διδάσκονται σχολαστικά, όπως γινόταν μέχρι προ ολίγων ετών, ήταν στείρα και μηχανισμός, ως επί το πλείστον, καταπίεσης του παιδιού. Δηλαδή το εμπόδιζε να πλησιάσει τις εικαστικές τέχνες. Εάν δίνεται κάπως ελεύθερα, μπορεί να λειτουργήσει σε περίπτωση που ο καθηγητής πιστεύει και είναι προσανατολισμένος σε μια τέτοια αντίληψη. Δηλαδή μπορεί να επικοινωνήσει άνετα μαζί τους με αυτή.

Οι παλαιότεροι πολιτισμοί, ποτέ δεν την χρησιμοποίησαν, γιατί είναι αντίθετη με την αίσθηση του χώρου που εκ φύσεως έχει ο άνθρωπος.

Τέλος ακόμη και το ελληνικό ύπαιθρο είναι δομημένο σε επίπεδα που το ένα είναι συνέχεια του άλλου και σπάνια μας δίνει την εντύπωση του ευθύγραμμου βάθους, που η φύση άλλων χωρών δίνει, και έτσι δημιουργείται περισσότερο η ύπαρξη της προοπτικής.

Η ΕΝΩΣΗ ΜΑΣ

Η Ένωσή μας, σ' όλο το διάστημα της ύπαρξής της, απέδειξε, πιστεύουμε, ότι είναι ένας οργανισμός ζωντανός, ανοιχτός στο διάλογο και την κριτική, αρκετά ικανός να συγκεντρώνει τις διάφορες ιδέες που υπάρχουν μεταξύ των μελών του για τα διάφορα προβλήματα, να χαράξει συλλογικά τις κατευθύνσεις του και να αναπτύσσει ενιαία τη δράση του. Δεν έχουμε μεταξύ μας στεγανά, ούτε δουλεύουμε για να συγκροτήσουμε προσωπικά βιλαέτια, αλλά για να προωθήσουμε σε μια σωστή κατεύθυνση τα κοινά προβλήματα και να δώσουμε τις αναγκαίες λύσεις για την ανάπτυξη και την πρόοδο της Καλλιτεχνικής Παιδείας. Δεν είμαστε γραφειοκράτες, «εξ επαγγέλματος» συνδικαλιστές, κι ούτε έχουμε την ιδέα πως παίζουμε τους πάντες και τα πάντα στα δάχτυλα, αλλά αυτό κάθε άλλο παρά μας εμποδίζει να έχουμε έγκαιρες και σοβαρές πρωτοβουλίες για τα διάφορα σχετικά με την ειδικότητά μας ζητήματα, τόσο για κείνα που έχουν κύρια μια συνδικαλιστική πτυχή, όσο και εκείνα που εντάσσονται στο κατεχορήν αντικείμενό μας, δηλαδή την ανάπτυξη του καλλιτεχνικού προβληματισμού και της Καλλιτεχνικής Παιδείας.

Πιστεύουμε πως η βασική μας συμβολή από την άποψη αυτή, η συμβολή της Ένωσής μας είναι ακριβώς ότι μπορέσαμε να **συγκεντρώσουμε** το σημαντικό τμήμα του καλλιτεχνικού δυναμικού που δουλεύει στη Μέση Εκπαίδευση, να δώσουμε στο τμήμα αυτό τον ξεχωριστό λόγο για τα ειδικά προβλήματα που το αφορούν, έτσι ώστε το πρόβλημα «Καλλιτεχνική Παιδεία» στη Μέση Εκπαίδευση, δεν μπορούν να το χειρίζονται πλέον οι κάθε είδους αρμόδιοι ή αναρμόδιοι, χωρίς τη δική μας γνώμη και χωρίς να λογαριάζουν τη δική μας θέση. Όχι τη θέση και την άποψη κάποιων «ειδικών» ανάμεσά μας, αλλά τη συλλογική θέση που διαμορφώνεται για όλα τα σημαντικά ζητήματα, πάντα με πλήρη ενημέρωση και με ευρεία συμμετοχή από τα μέλη της Ένωσής μας. Αυτό το γεγονός που αποτελεί ήδη μια κατάκτηση για το χώρο μας, βρήκε την επιβεβαίωσή του και την προηγούμενη χρονιά, υπήρξε ένας βασικός άξονας γύρω απ' τον οποίο κινήθηκε το Δ.Σ.

(Από τον απολογισμό του Δ.Σ. της Ένωσης στην ετήσια Γενική Συνέλευση. Εγκρίθηκε ομόφωνα).

ΤΟ Δ.Σ. ΤΗΣ «ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

Στις 18 Φλεβάρη 1983 έγιναν οι αρχαιρεσίες της Ένωσης.

Η σύνθεση του Δ.Σ. που εκλέχτηκε είναι:

Χατζή Ζωή, Πρόεδρος

Σωτηροπούλου Στέλλα, Αντιπρόεδρος

Σελέκου Αλέκα, Γραμματέας

Ρούσου Μαρία, Ταμίας

Καραφύλλα Ιφιγένεια, Μέλος

Σκούρτης Άγγελος, Μέλος

Σαραντοπούλου Χριστίνα, Μέλος

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Ένωση μέσα από ποικίλες δραστηριότητες και εκδηλώσεις επιδίωξε πάντα μέχρι τώρα να διαδώσει την ιδέα της σοβαρής ανάγκης να ενισχυθεί η Καλλιτεχνική Εκπαίδευση σαν ένας σημαντικός και απαραίτητος παράγοντας στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία.

Στις σελίδες που ακολουθούν δίνουμε φωτογραφικά στιγμιότυπα από ομαδικές μαθητικές εκθέσεις που διοργάνωσε η Ένωση, συνεντεύξεις Τύπου κ.α. και φωτοτυπίες από κείμενα και σχετικές ανακοινώσεις της.

Η Ένωση επιδίωξε να φέρει στη **δημοσιότητα** όσο πιο πλατιά μπορούσε τα προβλήματα της Καλλιτεχνικής παιδείας και τα σχετικά δημοσιεύματα του Τύπου που καταχωρούμε, δείχνουν πως οι προσπάθειες αυτές συγκέντρωσαν ένα ορισμένο ενδιαφέρον.

Μαθητική έκθεση: Πόσα πιο πολλά και πιο καλά θα μπορούσαν να γίνουν, αν δεν ακολουθούσε η Πολιτεία την πρακτική του αφανισμού της Καλλιτεχνικής Παιδείας στη Μ. Εκπαίδευση!! Ο μαθητόκοσμος παρατηρεί και χαίρεται τα δημιουργήματά του.

Η πρόεδρος της Ένωσης Ζωή Χατζή μιλώντας στα εγκαίνια της έκθεσης

Όπως μπορεί να διαπιστώσει ο επισκέπτης αυτής της έκθεσης σχεδίου — ζωγραφικής — χειροτεχνίας μαθητών 80 Γυμνασίων —Λυκείων απ' όλη την Ελλάδα, οι μαθητές παρουσιάζουν αξιόλογα και σε μερικές περιπτώσεις εξαιρετα δείγματα καλλιτεχνικής δουλειάς.

Το μάθημα των Καλλιτεχνικών επιτρέπει στο μαθητή να εκδηλώνει τις λανθάνουσες σε πολλές περιπτώσεις ατομικές δημιουργικές του ικανότητες, αλλά και να αναπτύσσεται γενικότερα διανοητικά και αισθητικά. Έτσι που να αισθάνεται και να κατανοεί όλο και περισσότερο την αξία της πλούσιας πολιτιστικής μας κληρονομιάς και να προσεγγίζει και να κατανοεί καλλίτερα το έργο Τέχνης και τα προβλήματα της Τέχνης.

Τα μαθητικά δημιουργήματα που εκτίθενται, έχουν γίνει ωστόσο μέσα σε συνθήκες όπου το μάθημα των καλλιτεχνικών έχει περιορισθεί σε ελάχιστες ώρες διδασκαλίας κι αυτές χωρίς τα πιο στοιχειώδη εποπτικά μέσα. Η Καλλιτεχνική Παιδεία απαραίτητη για την Αισθητική Αγωγή και την ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου των μαθητών και του τόπου γενικότερα δεν έχει την πρέπουσα θέση σήμερα στη Μέση Εκπαίδευση.

Η έκθεση που διοργάνωσε ή «Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ.Ε.» με όλες τις τυχόν αδυναμίες της, δείχνει νομίζουμε πως κάτω από καλλίτερες προϋποθέσεις μπορούν να γίνουν πολύ σημαντικότερα πράγματα στη Μ.Ε. Η ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης την οποία η Ένωσή μας θέλει να προωθήσει, δεν είναι μια πολυτέλεια αλλά μια ανάγκη για την Παιδεία και για τον τόπο μας γενικότερα. Ελπίζουμε πως θα έχουμε σ' αυτήν την προσπάθεια την υποστήριξή σας και σας ευχαριστούμε που επισκεφθήκατε την έκθεση μας.

Η ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Μ.Ε.

Ο Δήμαρχος Αθηναίων Δ. Μπέης εγκαινιάζει στο Πνευματικό Κέντρο την ομαδική έκθεση μαθητικών έργων από 80 Γυμνάσια-Λύκεια της Αθήνας και επαρχίας που διοργάνωσε η Ένωση.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ. Εκπαίδευσης χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες για τη διοργάνωση μαθητικών εκθέσεων Σχεδίου – Ζωγραφικής σε μια σειρά Γυμνάσια της Αθήνας και της Επαρχίας.

Οι εκθέσεις αυτές αποτελούν συμβολή στην πολιτιστική διαμόρφωση των μαθητών και δείχνουν τις δυνατότητες που υπάρχουν ώστε να γίνουν πιο σημαντικά και πιο ουσιαστικά πράγματα στον τομέα της καλλιτεχνικής παιδείας.

Από την άποψη αυτή η Ένωσή μας θέλει να επισημάνει τα παρακάτω:

Σήμερα είναι γενικά αναγνωρισμένο απ' όλους τους πνευματικούς ανθρώπους και παράγοντες της δημόσιας ζωής, ότι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα χωλαίνει απελπιστικά στον τομέα της καλλιτεχνικής παιδείας. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια το μάθημα των ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ, έχει υποστεί τέτοιες περικοπές ωρών, που σχεδόν κινδύνεψε να εξαφανιστεί από τη Μέση Εκπαίδευση.

Όλοι θεωρούν όχι καλή την κατάσταση, αλλά μέχρι τώρα τα ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ αντί να εδραιώνονται και να κατοχυρώνονται πλατύτερα σαν ένας βασικός συντελεστής για την ολόπλευρη πνευματική εξέλιξη της νεολαίας, υποβιβάζονται και εκτοπίζονται από τη Μέση Εκπαίδευση.

Ενώ π.χ. παλαιότερα το μάθημα διδασκόνταν 15 ώρες την εβδομάδα και σε όλες τις τάξεις του δτάξιου Γυμνασίου, έφτασε ώρα να διδάσκεται μόλις 2 ώρες στην Α΄ και 1 ώρα στη Β΄ τάξη.

Έτσι ό,τι τελικά πετυχαίνεται στον τομέα αυτό, οφείλεται πρώτα-πρώτα στις ατομικές προσπάθειες και την πρωτοβουλία των καθηγητών, που δεν βοηθιούνται ούτε από το μειωμένο σε έσχατο όριο ωράριο, ούτε από τον λαθεμένο προσανατολισμό που προβλέπει για το μάθημα το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μέσης Εκπαίδευσης, ούτε από τις γενικότερες συνθήκες της διδασκαλίας.

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, τονίζει με ανησυχία τα παραπάνω. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι το πρόβλημα της καλλιτεχνικής παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση, θα αντιμετωπισθεί σωστά και αποτελεσματικά από τη νέα τουλάχιστον σχολική χρονιά. Γιατί αν είναι αλήθεια πως το επίπεδο πολιτισμού ενός τόπου είναι συνάρτηση της ανάπτυξης των επιστημών και των τεχνών, τότε τι μπορεί να ελπίζει κανείς για την πολιτιστική ανάπτυξη της πατρίδας μας αν στην Εκπαίδευση η διδασκαλία των Καλλιτεχνικών εξακολουθεί να διατηρείται στα τωρινά απαράδεκτα επίπεδα.

Τα ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ μπορούν να προσφέρουν πολλά στους μαθητές.

Όχι μόνο σε κείνους τους ιδιαίτερα ταλαντούχους, που θα τους προσανατολίσουν έγκαιρα και σωστά, αλλά σ' όλους χωρίς εξαίρεση τους μαθητές, που θα τους προσφέρουν τη δυνατότητα να αισθανθούν, να προσεγγίσουν τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα και να μπορέσουν να αποκτήσουν πραγματική συνείδηση της ίδιας της απaráμιλλης πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας.

Η ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παιδείας είναι α ν ά γ κ η και όχι περιττή πολυτέλεια.

Η ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παιδείας είναι π ρ ο υ π ό θ ε σ η για ένα σωστότερο προσανατολισμό της παιδείας μας συνολικά.

Με την ευκαιρία των μαθητικών εκθέσεων Σχεδίου-Ζωγραφικής και πάνω στη βάση αυτών των διαπιστώσεων η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων απευθύνεται σ' όλους τους γονείς και κηδεμόνες και τους μαθητές και σ' όλους όσους ενδιαφέρονται για την καλύτερη παιδεία στον τόπο μας, και τους καλεί να δώσουν και τη δική τους συμβολή στην ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παιδείας στη Μ.Ε..

Το Δ.Σ. της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Σε ανακοινώσεις που έχει εκδώσει κατά καιρούς και απευθύνονται σε μαθητές – γονείς και καθηγητές, η Ένωση υπογραμμίζει τη σημασία της Καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Μια σειρά εκθέσεις Σχεδίου-Ζωγραφικής θα πραγματοποιηθούν μέσα στο μήνα Μάη σε Γυμνάσια της Αθήνας και της επαρχίας.

Οι εκθέσεις εντάσσονται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ.Ε. και έχουν σα σκοπό να προβάλλουν τις μαθητικές επιδόσεις στα Καλλιτεχνικά και να κεντρίσουν γενικότερα το ενδιαφέρον όχι μόνο των μαθητών αλλά και των γονέων και κηδεμόνων τους, γύρω από τα προβλήματα της καλλιτεχνικής παιδείας.

Θα εκτεθούν έργα μαθητών που έγιναν στη διάρκεια του σχολικού έτους και που παρουσιάζουν από πολλές πλευρές ενδιαφέρον, παιδαγωγικό και καλλιτεχνικό – αισθητικό.

Εκθέσεις θα γίνουν στα παρακάτω Γυμνάσια:

1. 1 ^ο Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής	4 – 13 Μάη
2. 2 ^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου	24 – 30 Μάη
3. Γυμνάσιο Λαυρίου	10 – 15 Μάη
4. Γυμνάσιο Σεπολίων	12 – 24 Μάη
5. Γυμνάσιο Ελευσίνας	14 – 17 Μάη
6. Γυμνάσιο Νέων Λιοσίων	15 – 22 Μάη
7. Γυμνάσιο Κοντοπεύκου	16 – 23 Μάη
8. Πρότυπο Αγίων Αναργύρων	16 – 17 Μάη
9. 1 ^ο Γυμνάσιο Νέου Ψυχικού	20 – 27 Μάη
10. Γυμνάσιο Μάνδρας	21 – 27 Μάη
11. 1 ^ο Γυμνάσιο Αναλήψεως (Βύρωνα)	21 - 24 Μάη
12. 2 ^ο Γυμνάσιο παλαιού Φαλήρου	21 – 28 Μάη
13. 3 ^ο Γυμνάσιο Αγίων Αναργύρων	23 – 24 Μάη
14. 1 ^ο Γυμνάσιο Γλυφάδας	24 Μάη
15. 2 ^ο Γυμνάσιο Γλυφάδας	26 Μάη
16. Ζάννειο Πρότυπο σχολείο	24 – 27 Μάη
17. 1 ^ο Γυμνάσιο Αμαρουσίου	24 – 26 Μάη
18. 2 ^ο Γυμνάσιο Αγ. Παντελεήμονος	24 – 30 Μάη
19. Γυμνάσιο Σαλαμίνας	17 – 30 Μάη
20. 1 ^ο Γυμνάσιο Χολαργού	18 – 30 Μάη
21. Γυμνάσιο Ραφήνας	17 – 30 Μάη
22. 1 ^ο Γυμνάσιο Καισαριανής	24 – 30 Μάη
23. Γυμνάσιο Ελληνικού	24 – 30 Μάη
24. 1 ^ο Γυμνάσιο Πετρούπολης	17 – 19 Μάη
25. Γυμνάσιο Αγίου Ελευθερίου	27 – 30 Μάη
26. 1 ^ο & 2 ^ο Γυμνάσιο Κορίνθου	2 – 8 Μάη

«Αν είναι αλήθεια πως το επίπεδο πολιτισμού ενός τόπου είναι συνάρτηση της ανάπτυξης των επιστημών και των τεχνών, τότε τι μπορεί να ελπίζει κανείς για την πολιτιστική ανάπτυξη της πατρίδας μας αν στην Εκπαίδευση η διδασκαλία των Καλλιτεχνικών εξακολουθήσει να διατηρείται στα τωρινά απαράδεχτα επίπεδα;».

Η Καλλιτεχνική Παιδεία είναι αποφασιστικό στοιχείο για να εξελιχτεί το πολιτιστικό επίπεδο του τόπου μας. Για να μπορέσουν οι νέοι μας να διαμορφώσουν αισθητικές αντιλήψεις, για να μπορέσουν να έρθουν σε κάποια επαφή με τα προβλήματα της τέχνης, για να μπορέσουν να κατανοήσουν και να έρθουν πιο κοντά στα σύγχρονα και παλιότερα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, για να μπορέσουν να αφομοιώσουν μέσα από μια διαδικασία, πιο ουσιαστικά την ίδια την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Η Καλλιτεχνική Παιδεία δεν είναι απαραίτητη μόνο για ορισμένους ταλαντούχους, αλλά για όλους ανεξάρτητα τους μαθητές, για την παιδεία του τόπου μας σαν σύνολο και για τον πολιτισμό του λαού μας.

Από τη συνέντευξη τύπου για τα προβλήματα της Καλλιτεχνικής Παιδείας που έδωσαν από κοινού το Δ. Σ. της Ένωσης και οι καθηγητές της ΑΣΚΤ (Μάης 1981) κατά τη διάρκεια της ομαδικής μαθητικής έκθεσης.

Διακρίνονται οι καθηγητές Δ. Καλαμάρας, Δ. Κοκκινίδης, Κ. Γραμματόπουλος, Γ. Νικολαΐδης και Δ. Μυταράς.

Από τη συνέντευξη τύπου για τα προβλήματα της Καλλιτεχνικής Παιδείας που έδωσαν από κοινού το Δ. Σ. της Ένωσης και οι καθηγητές της ΑΣΚΤ (Μάης 1981) κατά τη διάρκεια της ομαδικής μαθητικής έκθεσης. Διακρίνονται οι καθηγητές Δ. Καλαμάρας, Δ. Κοκκινίδης, Κ. Γραμματόπουλος, Γ. Νικολαΐδης και Δ. Μυταράς.

Τα «καλλιτεχνικά»

Αν όμως την εισαγωγή των κομπιούτερ συνοδεύει η περίσκεψη και προσμετρώνται προσεκτικά οι αντιρρήσεις των παιδαγωγών, είναι μια άλλη κατηγορία καινούργιων μαθημάτων που η απόφαση να την καθιέρωσή τους συνάντησε μόνο ευνοϊκά σχόλια και το γενικό ενθουσιασμό δασκάλων και μαθητών. Πρόκειται για τα «ελεύθερα Καλλιτεχνικά μαθήματα», που «με στόχο να συμβάλουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών», όπως λέει ο Πέτρος Μώραλης, αρχίζουν από φέτος να κάνουν τα πρώτα τους βήματα στα σχολεία.

«Κάνουμε από κοινού με το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς, μια προσπάθεια να βάλουμε στα σχολεία το Θέατρο, τη Μουσική, τις Εικαστικές Τέχνες. Πράγματα που ως τώρα δεν διδάσκονταν καθόλου ή αποσπασματικά στοιχεία από αυτά υπήρχαν σπαρμένα εδώ και κει, ήταν τα πρώτα υποψήφια θύματα και σε κάθε αναθεώρηση του προγράμματος τους έκοβαν κάποιες ώρες. Εμείς πιστεύουμε ότι οι μαθητές και γνώσεις θα πάρουν, και θα έχουν την ευκαιρία να χαρούν τη δημιουργία μιας παράστασης, να γνωριστούν με τις ιδέες και τις ομορφιές της τέχνης. Τα μαθήματα αυτά δεν είναι ενταγμένα στο ωρολόγιο πρόγραμμα, δεν είναι αντικείμενο εξέτασης και βαθμολογίας. Αλλά μπορεί για τη διδασκαλία τους να διατεθούν ορισμένες ώρες από σχετικά μαθήματα που υπάρχουν στο πρόγραμμα. Στην Ιστορία έχουμε κεφάλαια για την Ιστορία της τέχνης, στα Αρχαία Ελληνικά θεατρικά κείμενα. Γιατί να μην γίνονται αυτά πιο ζωντανά και ουσιαστικά, ενταγμένα σε ένα λειτουργικό σύνολο, αφού έτσι κι αλλιώς διδάσκονται ανάλογα θέματα;».

Φωτοτυπία από τη συνέντευξη του υφυπουργού Παιδείας κ. Πέτρου Μώραλη στο Βήμα της 11/9/83.

"Aug 21" Sabbath 23 July 1983

TO ΣΗΜΑ επιδόσει γιὰ τὴν κατ.

- Ιδέες
- Σκέψεις

...απολύτως να παραιτούμαι. Ζητώ
...απολύτως. Έτσι, η ζωή μου
...στην το κοινό, να μην είναι
...απολύτως στην κοινή γνώμη, να μην
...απολύτως στην κοινή γνώμη, να μην
...απολύτως στην κοινή γνώμη, να μην

ΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Μ.Ε.

Προτάσεις της
Διτεχνικών μαθημάτων
της σημερινής κατάστασης

[illegible][illegible]

Ο «ΑΝΤΙ 309» ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Φαινομενική διεύρυνση - ουσιαστική συρρίκνωση της Εικαστικής Παιδείας

Μια σημαντική καινοτομία σ' ότι αφορά τη διδασκαλία της τέχνης εισάγεται με το Σχέδιο Νόμου, το γνωστό σαν «αντί 309», για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Και συγκεκριμένα, ότι

«η διδασκαλία στα Δημοτικά σχολεία μαθημάτων φυσικής αγωγής, μουσικής, ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών μαθημάτων μπορεί να ανατίθεται, εκτός από τους δασκάλους και σε εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και σε ειδικούς εκπαιδευτικούς που έχουν τα αντίστοιχα επιστημονικά προσόντα» (άρθρο 9, παρ. 9. Οι υπογραμμίσεις δικές μας).

Φαινομενικά μια τέτοια αλλαγή στα μέχρι τώρα ισχύοντα, διευρύνει τον ορίζοντα της Εικαστικής Παιδείας, αφού προβλέπει ότι η διδασκαλία των Καλλιτεχνικών μαθημάτων θα γίνεται από καλλιτέχνες όχι μόνο στη Δευτεροβάθμια αλλά και την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, δίνοντας υποτίθεται τη δυνατότητα να διαμορφωθούν έτσι πιο σωστά αισθητικά οι μαθητές απ' το Δημοτικό σχολείο.

Είναι αλήθεια πως επιθυμία όλου του καλλιτεχνικού κόσμου, θα ήταν η αισθητική και καλλιτεχνική αγωγή των μαθητών να γίνεται όσο το δυνατό πιο συστηματικά και υπεύθυνα απ' τα πρώτα τους κιόλας βήματα, όχι μόνο απ' το Δημοτικό σχολείο αλλά κι από το Νηπιαγωγείο ακόμα.

Δεν χωρά αμφιβολία, πως κάτι τέτοιο αν ήταν δυνατό θα δημιουργούσε τις πιο καλές προϋποθέσεις για να στερεωθεί η αγάπη των παιδιών στις Εικαστικές Τέχνες και στο καλλιτεχνικό δημιουργήμα, για να αναπτυχθούν οι δημιουργικές τους ροπές, και για να εμπεδωθούν πολύ καλύτερα στη συνέχεια οι καλλιτεχνικές γνώσεις.

Αν όμως είναι επιθυμία του καλλιτεχνικού κόσμου και ανάγκη για την παιδεία μας να υλοποιηθεί κάποτε ένας τέτοιος προσανατολισμός, εξίσου και μεγαλύτερη από πολλές απόψεις ανάγκη αποτελεί η πραγματική επάνδρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η πραγματική κατοχύρωση και ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση.

Εκεί δηλαδή όπου ήδη, παρ' όλες τις συσσωρευμένες δυσκολίες, οι καλλιτέχνες καθηγητές έχουν αρχίσει με μεγάλες προσπάθειες να χτίζουν κάποιο οικοδόμημα, όπου παρά τα εμπόδια που η ίδια η Πολιτεία έθεσε συχνά μπροστά τους παράγουν κιόλας ένα αξιόλογο έργο, διαμορφώνοντας επίπωνα τις βάσεις της αισθητικής και καλλιτεχνικής αγωγής των παιδιών.

Αν αυτό το δυναμικό, αντί να πολλαπλασιαστεί, αντί να ενισχυθεί, αντί να διευκολυνθεί στη διεκπεραίωση του έργου του στη Μ. Εκπαίδευση, διασπαρθεί στα Δημοτικά σχολεία, αν οι δραστηριότητες των καθηγητών καλλιτεχνών κατακερματιστούν από Γυμνάσιο-Λύκειο σε Δημοτικό και τανάπαλιν, τότε το παραγόμενο αυτό έργο θα ατονήσει αναπόφευκτα και η υπόθεση της Καλλιτεχνικής Παιδείας αντί να βελτιωθεί πολύ φοβούμεστε πως ολοκληρωτικά θα χαντακωθεί.

Με τις τωρινές προϋποθέσεις, το να διδάσκουν οι καθηγητές-καλλιτέχνες στα Γυμνάσια και Δημοτικά σχολεία, πρακτικά σημαίνει να αρχίσουμε να γκρεμίζουμε ότι καταφέραμε να χτίσουμε στη Μέση Εκπαίδευση χωρίς να μπορούμε σε καμιά περίπτωση στη Δημοτική Εκπαίδευση να προσφέρουμε ανάλογα πράγματα.

Γιατί αν ήδη στη Μέση Εκπαίδευση ο αριθμός των διδασκόντων-καλλιτεχνών είναι ασήμαντος

(214 άτομα καλύπτουν σήμερα τη Μ. Εκπαίδευση ενώ 240 είναι το σύνολο των οργανικών θέσεων που προβλέπει ο αντί 309) και υπάρχουν επομένως εκεί μόνο από τη σκοπιά αυτή τεράστια κενά, πόσο μάλλον ασήμαντος μέλει να είναι για τη Δημοτική Εκπαίδευση ο αριθμός των διδασκόντων, και πόσο χειρότερη ποιότητα διδασκαλίας θα παρέχεται αν διδάσκουν ταυτόχρονα οι ίδιοι καλλιτέχνες κι εδώ κι εκεί.

Μόνο η μαζική εισδοχή στην εκπαίδευση ενός ασύγκριτα μεγαλύτερου από τον υπάρχοντα ήδη αριθμό εκπαιδευτικών καλλιτεχνών θα μπορούσε να οδηγήσει σε παρόμοιες λύσεις, όπως αυτές που προτείνονται στον «αντί 309» — κάτι τέτοιο όμως είναι **απόλυτα αδύνατο** όχι μόνο για το σήμερα αλλά και για πολλά χρόνια στο μέλλον.

Αν θέλουμε πραγματική ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Παιδείας, η μοναδική ρεαλιστική λύση είναι η κάλυψη των ήδη υπαρχόντων τεράστιων κενών στη Μέση Εκπαίδευση. Εκεί θα όφειλαν να στραφούν οι αρμόδιοι, διευρύνοντας θαρραλέα τον αριθμό των οργανικών θέσεων των καθηγητών καλλιτεχνών και όχι μειώνοντας πραχτικά παραπέρα τον αριθμό αυτό.

Το σχέδιο νόμου του «αντί 309» οδηγεί κάτω απ' αυτές τις προϋποθέσεις όχι στη διεύρυνση της Εικαστικής Παιδείας αλλά στη συρρίκνωσή της.

Επειδή ακριβώς μας ενδιαφέρει και πονούμε για την Καλλιτεχνική Παιδεία, επειδή θέλουμε την προαγωγή της και ότι την υποβάθμισή της, επειδή θέλουμε την πρόοδο και την ανάπτυξή της και όχι την οπισθοδρόμηση και το χαντάκωμά της, επειδή θέλουμε να παράγουμε έργο και όχι να μισθοδοτούμαστε για μια δουλειά χωρίς πραγματικό αντίκρισμα, επειδή θέλουμε να παρέχουμε σωστή Εικαστική Παιδεία, θεωρούμε λαθεμένο τον προσανατολισμό του «αντί 309» σ' ότι αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης σήμερα, και θα εργαστούμε για να αποτραπεί η υιοθέτηση και εφαρμογή του.

ΤΟ Δ.Σ. ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

**ΟΧΙ ΥΠΟΒΙΒΑΣΜΟ ΚΑΙ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ
ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Γονείς και κηδεμόνες
Μαθητές και μαθήτριες
Συνάδελφοι εκπαιδευτικοί

Μαζί με τους καλλιτέχνες και όλους τους πνευματικούς
ανθρώπους δώστε τη συμβολή σας για την ΚΑΤΟΧΥΡΩ-
ΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ στα σχολεία
για την ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Παλαίψτε μαζί μας και υποστηρίξτε τα αιτήματά μας

- ΝΑ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΟΥΝ ΟΙ ΩΡΕΣ ΤΩΝ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
- ΝΑ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΝ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΕ ΟΛΕΣ
ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
- ΝΑ ΔΙΕΥΡΥΝΘΟΥΝ ΟΙ ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΛΥ-
ΦΘΟΥΝ ΤΑ ΚΕΝΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΜ-
ΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

**Η καλλιτεχνική παιδεία
δεν είναι πολυτέλεια αλλά ανάγκη**

**ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Αφίσα που κυκλοφόρησε η Ένωση στα σχολεία της Αθήνας και της επαρχίας

Αφίσα που κυκλοφόρησε το παράρτημα της Ένωσης στην Κρήτη

Η 1^η Παγκρήτια Έκθεση Ζωγραφικής μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης αποτελεί αφ' ενός σαφή απόδειξη των ικανοτήτων δημιουργικής έκφρασης που είναι καθοριστικός παράγοντας στην ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητας, αφ' ετέρου ένα λαϊκό σχολείο σμίλευσε του κοινού αισθητηρίου. Στοιχεί στην εξύψωση του πολιτιστικού επιπέδου του λαού. Κι αυτό γιατί στο σημερινό τεχνοκρατούμενο κόσμο είναι περισσότερο παρά ποτέ αισθητή η έλλειψη του ωραίου στην καθημερινή ζωή. Υπάρχει λοιπόν γενική, επιτακτική ανάγκη καλλιτεχνικής μόρφωσης.

Τα Μουσεία για τους λίγους ξένους Ελληνολάτρες δεν συμβάλλουν στη διαμόρφωση και εξύψωση του αισθητικού επιπέδου του Έλληνα. Η τέχνη πρέπει να απεγκλωβιστεί από τα Μουσεία και τις απρόσιτες για τον πολύ κόσμο «γκαλερί» και να συναντήσει τον άνθρωπο όσο το δυνατόν νωρίτερα στην καθημερινή του ζωή. Η τέχνη λοιπόν στα ΣΧΟΛΕΙΑ σήμερα είναι τρομερά παρεξηγημένη, υπό μορφή ενός παρατεταμένου τριτεύοντος μονόωρου μαθήματος. Συνθήκες εργασίας στα σχολεία: εντελώς ακατάλληλες και ανύπαρκτες οι προϋποθέσεις για ατομική και κυρίως για ομαδική δημιουργία.

Όλα τα παραπάνω έχουν επισημανθεί από την Ένωση Καθηγητών καλλιτεχνικών Μαθημάτων και διενεργήθηκε σωρεία διαβημάτων στις αρμόδιες υπηρεσίες χωρίς κανένα αισθητό αποτέλεσμα ως τώρα.

Ενωμένοι λοιπόν μαθητές και καθηγητές διαδηλώνουμε ομόφωνα την πεποίθησή μας ξανά: Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ στον τόπο μας είναι ΑΝΑΓΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

Το παραπάνω κείμενο κυκλοφόρησε από το παράρτημα της ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

Marabu

ΧΡΩΜΑΤΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ & HOBBY

- Σμάλτα αδιαφανή
- Σμάλτα διαφανή
- Τέμπερες σε παστίλιες
- Χρώματα Καζεΐνης
- Χρώματα Στάμπας
- Δαχτυλοχρώματα
- Χρώματα για ύφασμα
- Χρώματα για Batik
- Χρώματα ξύλου
- Προστατευτικά Spray & Βερνίκια

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ

πλαίσιο

**Όλα τα είδη
ζωγραφικής,
γραφικών τεχνών
& σχεδίου**

Αν θέλετε να σας στείλουμε τον πλήρη 48σέλιδο έγχρωμο κατάλογο της MARABU αλλά και διάφορα ενημερωτικά έντυπα γύρω από τα καλλιτεχνικά υλικά, ταχυδρομείστε μας αυτό το κουπόνι ή πάρτε μας στο τηλέφωνο.

Όνοματεπώνυμο
Ειδικότητα
Μαθήματα που διδάσκετε
Σχολή ή σχολείο
Διεύθυνση κατοικίας
Τηλεφ.

πλαίσιο

Στουρνάρα 24-106 82 Αθήνα
Τηλ. 36.44.001-4